

Proba nuklearrek kaltetutako polinesiarren testigantza

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

MARIANO FERRER

KIOSKOKO BEZERORIK FINENA

- Durangoko Azoka 2002
- Euskal irakurleari buruzko mahai-ingurua

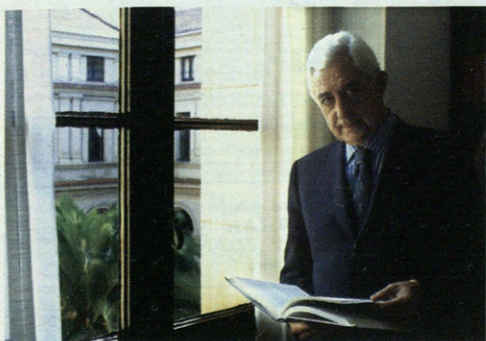
TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-Oria

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

■ **Javier Caño: "Ibarretxeren
erronka handiena
erreferenduma da"** 9

■ **50 langile eta enpresaburu
aukeratuko dituzte** 14

■ **Eskerrak eskuin
progresista dugun!** 16

■ **Ihesi: Asteburu
bateko gorabeherak
Kakoetatik
Holtzartera** 59

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Javier Caño. <i>Mikel Asurmendi</i>	9

MUNDUA

Paradisua pozoitu zuen onddo nuklearrak Polinesian. <i>Pello Zubiria</i>	12
---	----

EKONOMIA

50 langile eta enpresaburu aukeratuko dituzte. <i>Daniel Udalaiz</i>	14
---	----

EUSKARA

Eskerrak eskuin progresista dugun! <i>Mattin Irigoien</i>	16
--	----

GIZARTEA

Elkarrizketa: Mariano Ferrer. <i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre</i>	18
Lehenengo Badakit Txapelketa. <i>Onintza Enbeita</i>	24

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	26
Durangoko Azoka: Karpari azken agurra. <i>Aitziber Salaberria / Mikel Asurmendi</i>	29
Orain Dela 30 Urte. <i>Pilar Iparragirre</i>	54

ASTIA HARTUTA

Agenda	56
Bizia	58
Ihesi	59
Denbora-pasak	63

IRITZIAK

Politika: <i>Luis Alberto Aranberri "Amatiño"</i>	8
Kultura: <i>Pantxoia Etchegoin</i>	25
Azkena: <i>Joxemari Iturralde</i>	66

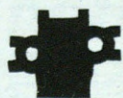

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

GERRA?
CASTILJAK EZ ZION
GERRARIK DEKLARATU
NAFARROARI:
INBADITU EGIN ZUEN,
HERIO ETA SW.

©Gobierno de Navarra
©Miguel Berzosa Martínez
©Ediciones Mensajero
+ ADELARCO

BIHARNOKO SOBERANIA
EZ DUZU FRANTZIA IZAN
MENDETAN.

TRAS AÑOS DE LUCHA,
LAS TROPAS NAVARRAS SE
RINDEN. MIGUEL Y JUAN
HUYEN A FRANCIA.

PRIMAVERA DE 1540. REINADO DEL EMPERADOR
CARLOS I DE ESPAÑA Y V DE ALEMANIA.

...ETA IV NAFARROAKOA.
TIRANO BERA IZANAGATIK,
ESPAÑA ETA NAFARROA BI
ERRESUMA DIFERENTE IZAN
DIRA XIX.º ARTEO.

NAFARROA PROBINTZIA?
1839KO DESEGIGOAZ GEROZTIK

PARIS LE ENCANTA A FRANCISCO:
SUS GENTES, SU AMBIENTE,
SUS FIESTAS... TODO UN ALICIE
PARA UN JOVEN PROVINCIANO.

"EZ DUGU ELKAR KONPRENITZEN MALDAR-IA
BAITUTE HIZKUNTZA, ETA NIK OIDEA EUSKARA"
"FRANCISCO DE XABIERREK" ERROMAKO ADISKIDEEI, 1544AN
HIL AITZINEKO AZKEN BERBAK ere, euska-
ræz bota zituen... ONDOAN ZEUKAN ITZULTZAILAREN ARABERA
NAFARROAKO DIPUTAZIOKOEK
BAI DELIRIOAK. FRANCISCO de JAVIER
KOMIKI HONEKIN !!!

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozei.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herria	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

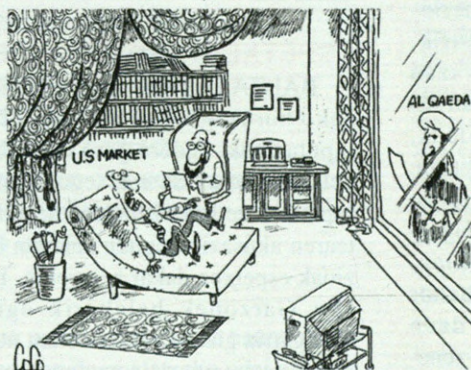
■ De Adder, Kanadako "Halifax" egunkarian

- Gerra eta...

- ...eta bakea.

■ Coco, Taiwango "China Times" egunkarian

- AEBetako merkatua.

- Al Qaeda.

Hiruko Txikian

ROLDAN

Luis. Ospe handiko presoa, beste anitzen artean PSOEko usteletan handienetarikoa. Hirugarren gradua eman behar omen diote, horrela berarentzat kartzela hostal, urrikako ostatu. Bere alderdikideek ez dute begi onez ikusi epailearen erabakia, eta PSOEk bere desadostasuna argi adierazi du. Beraz, ez zuen lagun askorik egin etxean ere. Alderdiaren finantziazioa baino berea egitearen ordaina. Alta, bere alderdikide batzuek ez bezala, ez zuen jakin eramandakoa partikatzen. Ez diote omenaldirik eginen, nahiz eta ezkutuan hasiko zaizkion hurbiltzen gu mutilkokorretan bataioetara

haurraren aita pontekoarengana biltzen ginen erara. Eguna lanean igaroko omen du, eta PPren eskariz salarioa bahituko omen diote. Bego. Bere kartzelaldiarena urteko milioi eurotik gorako kostoa suposatu duen batentzat ez dirudi asko, xahutu eta gorde dirutzen pitxar bat aski bailuke enplegatu-ko duena bere ondorengo hiru belau-naldiak barne erosteko ere. Baina honek ez du Gil Ostoa baten arrakasta bildu. Ezta bera libratu duen epaileak Ruth Alonsorena ere. Klaseak egon, badaudela. Presoetan eta epailetan. Txirritaren garaian bezalaxe orain ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

TERMO

TXANPONA

ERAIKUNTZAN HILTZEA

Aurreko astean bi langile hil ziren eraikuntzan eta beste bat larri dago Andoainen gertatutako lan istripu baten ondorioz. Azpikontrataturik lan egiten zuten eta lehen datuen arabera segurtasun neurririk gabe. Aurreko asteartean gertatu ziren heriotzak kontuan harturik, zortzi egunetan 5 izan ziren lan istripuetan hil ziren euskal langileak, hauetatik lau eraikuntzan. Aurten Euskal Herri osoan 117 langile hil dira dagoneko euren lantokian. Eraikuntza da ezbehar kopuru handiena duen sektorea, urtea hasi zenetik 22 hil baitira behar honetan. Datu horiei guztiei, zauritu diren ehunka langile gehitu behar zaizkie, denbora joan ahala batzuk hil egiten dira edo lanerako ezgai geratzen dira ondorio larriekin. Hildako hauek ez dute laguntza instituzionalik, ezta ohiko politikoez antolatzen dituzten protesta eta dolu manifestaldirik ere. Guztiek ahazten dituzte. Bada garaia lan ikuskatzaileek beren kontrolak areagotu eta gertakari hauen erantzule direnak behar bezala zigor ditzaten. Eta epaile eta fiskalek beste heriotza mota batzurekin jokatzaren duten grina eta presaz jokatu dezaten.

DANIEL UDALAITZ

LARUNBATEKO MANIFESTAZIOA

DATORREN larunbat honetan Donostian istiluak izateko arriskua agerikoa da, Herrizaingo Sailak ezker abertzaleko pertsona esanguratsuek deitutako manifestazioa debekatu ondoren eta deitzaileek deialdiari eusten diotela erantzun dutenean. Ez da ulergarria manifestazioa debekatzea, areago Bilbon irailaren 14an izandakoaren tankerakoa dela esanda. Orduan ez bezala, oraingoan Herrizaingo Saila Baltasar Garzoni aurreratu zaio debekuan, herritarrek manifestaziorako duten eskubidea urratuz. Aurretiko txarra Ibarretxeren Gobernuarentzat, egoera hori behin eta berriro errepikatuko dela dirudi eta.

ESPETXERATZEEN HASIERA

BALTASAR Garzonek HB, EH eta Batasuneko buruzagitzan aritutako 22 pertsonaren inputazioak, egoera gero eta nahasiagoa nahi dela adierazten du eta, seguruenik, buruzagien espetxeratze lasterketa hasi dela. ETAkoak izatearen akusazioa egiten zaie eta halako akusazioak espetxea dakar berarekin. Ez da harrigarria Garzonek halakorik egitea, bai da harrigarria gizartea halakoetara nola ohitzen ari den ikustea, eta nola ez den ia ezer gertatzen. Egoerak korapilatzen jarraitzen du.

GOTZAINEI KRITIKA KATALUNIAN ETA EUSKAL HERRIAN

ESPAINIAKO Apezpikuen Batzarrak nazioez eta nazionalismoez esandakoek hautsak harrotu dituzte Katalunia eta Euskal Herrian. Pastoralean argi adierazten da "Espainiako burujabetzari alde bakarrez uko egitea" ez dela "zuhurra, ezta moralki onargarria ere" eta gainera "Espainiarren elkarbizitza arriskuan" jartzten duela. Euskal Herriko hiru gotzainek eta Kataluniako bostek aurka bozkatu zuten. PPK eta PSOEek gustura hartu dute agiria eta Ezker Batua kritiko agertu da. Katalunia eta euskal

gizarteko alderdi abertzaleek gogor kritikatu dute pastorala.

ATZERRIKO KANPAINA

LONDRESEN aritu ondoren Txile, Uruguay eta Argentinan azaldu du bere plana temati Juan Jose Ibarretxe lehendakariak. Aldekoek, euskal gizartean plana azaldu ondoren atzerrian aritzea goraipatzen dute. Kontrakoez, hemen ezin izan duena saldu atzerrian saldu nahi duela. PSE-EEK egindako inkesta batean, EAEko herritarren %43k arbuia egiten du Ibarretxeren proposamena.

EUSKARAZKO KOMUNIKABIDEEN LARRITASUNA NAFARROAN

KALKULUEN barruan zegoen euskarazko

B A H E A

- Gorka Torre Demoen mugimendukoak 'Egunkaria'n: "Desobedientzia zibila beti da bideragarria, baina zinez eraginkorra litzateke borroka armatua praktikatzen duten guztiek borroka zibila hautatuko balute".
- Iñaki Anasagasti EAJko diputatua: "Espainiako gotzainen esanetan, Jainkoaren erresuma espainiarra bakarrik da eta egungo mugetan bakarrik dago; ez dago hori seriozki defenda dezakeen kristaurik".

SAIHESTU ZITEKEEN

Ramon Gil Ostoagaren heriotzak agerian jarri du zein eratako indarra eta presioa duten komunikabideek eta zenbait kanpaina berezik. Ezin da esan Ruth Alonso epaileak baldintzapeko askatasunean jarri ondoren zabaldutako kanpainaren ondorio bakarrik denik, baina seguruenik eragin oso handia izan duela bai, bere aurka esku beltzek egin izan duten intoxikazio kanpainak bezala. Bere egoerak espetxean behar bezalako tratamendu bat jaso izan balu, agian ez legoke bere heriotzari buruz idatzi beharrik. Euskal Herrian bizi den gatazkak beste heriotz bat gehiago sortu du, oraingoan baldintza oso gogorak jasaten dituen euskal presoek kolektiboaren baitan.

komunikabideak bere diru laguntzetatik kanpo uzteko ahalegina egingo zuela Nafarroako Gobernuak. Oraingoan Euskalerrria irratia eta 'Nabarra' hilabetekariari egokitu zaie. Sanz lehendakariaren gobernuaren prestakuntza ari den dekretu berriarekin, bestalde, euskararen aurkako erasoaldia areago bizkortuko da. Protesta gisa, euskaltzaleek abenduaren 14an manifestazioa egingo dute Iruñean.

ESKUBIDEEN AGIRIA

EUSKAL herritarrek nazio bateko kide diren neurrian dagozkien eskubideak jorratzen ditu Udalbiltzak aurkeztu berri duen Eskubideen Agiriak. Hilaren 23an Tolosan egindako Batzar Nagusian onartu zen agiria. Batzarrean ezker abertzaleko 451 hautetsik parte hartu

zuten. Datorren urte hasieran beste batzar nagusi berezi bat egingo da, maiatzeko udal eta foru hauteskundearen inguruan izango den egoeraz hausnartzeko.

■ Udalbiltzako Batzar Nagusia.

- Jose Maria Molinero, Nafarroako CCOOren idazkari nagusiak 'Diario de Noticias'en: "Gure ustez ELA oso bide erratua hartu du, eta horren ondorio da Europako sindikalistaren eremuan bizi duten bakardadea. Europako Sindikatuen Konfederazioak ondo ikusi du ELA zer den, ikusten duelako sindikalismo baztertzaila egin nahi duela".
- Joseba Arregi Eusko Jaurlaritzako kultura kontseilari ohiak 'El Diario Vasco'n: "Zer da euskaldunon erabaki ahalmena? Akaso orain arte ez dugu erabakitzeke ahalmen hori izan, ala?"

■ Jean Grenet.

IZPIAK

Jean Grenet Baionako diputatuak hitzordua eskatu du Jean-Pierre Raffarini lehen ministroarekin, baina honek ez dio erantzun oraindik. Dezentralizazio prozesuan euskal lurraldean antolaketan egin daitekeen ahalegin berriaz hitz egin nahiko luke Raffarinirekin. Euskal Departamenduaren aldeko Elkarteak, bestalde, mobilizazioak deituko dituela iragarri du.

Urtzi Murueta ustezko eta-kidea Parisko ospitale batean da jada, Limogesko ospitalean, ebaketa izan ondoren. Murueta azaroaren 19an utzi zuten Limogesko ospitalean eskuetan eta hantetan zauriak zituela. Antza denez, esku artean zerabilen lehergailuak eztanda egin zion eta beste kide batek eraman zuen ospitalera eta gero alde egin.

Jose Luis Castejon (PSN) Nafarroako Legebiltzarreko lehendakariak deitoratu egin du euskarak Nafarroan bizi duen egoera.

■ J.L. Castejon.

Inork ez du Ibarretxerena hobetzen

Irailaren 27an Ibarretxe lehendakariak elkarbizitzarako proposamena egin zuen Legebiltzarrean. Geroztik bi hilabete joan dira eta hiru dira jaso dituen salaketarik nagusienak. Lehena: "Ibarretxeren proposamenak ez dakar konponbiderik".

Konponbiderik ez dakarrena lehengo lepotik jarraitzea da. Auskalo proposamenik egiteko unerik egokiena den edo Hirutasun Santua noiz etorriko zain egon behar ote dugun, baina ez dago urteak joan eta urteak etorri gora begira jarraitzerik.

Ibarretxeren proposamenak indarkeria, nagusikeria eta bion arteko gurpil zoroa hautsi nahi du. Herri honetan orain bizi garen guztiok gero ere elkarrekin bizi beharko dugunez gero, Ibarretxek konponbidea baino aukerabidea eskaini nahi du, berandu baino lehen elkarrekin bat etor gaitezen.

Aukerabide hori ez da nolanahi izango, joko demokratikoen arabera baizik eta indarkeriarik gabe. Are gehiago, Ibarretxek agintzen duen herri-galdeketa, berea ezezik gainerako proposamenak ere neurtu ahal izango dira.

BIGARRENA: "Estatutua aski da eta Ibarretxeren proposamena gehiegi".

Hogeita bi urte joan dira Estatutua erreferendumez onartu zenetik hona eta, geroztik, Estatutak ez du hitzarmena bete. Hurrenez hurren, Espainiako gobernuek hautsi dute 1979ko hitzarmen politikoa. Eta hitzarmenik eza gutxi bailitzan, PP eta PSOEren arteko Itun Autonomikoei lortu dute militarrek (23F) eta LOA-PAk nahi eta ezin izan zutena: lehen mailako estatutuak behertu eta denak ahalik eta gehien berdindu.

Gernikako Estatutua aski dela diotenek zehaztu beharko dute zein estatutuz mintzo diren: 1979an onartu zen hartaz ala 2002an betetzeke onartzat ematen duten honetaz. Hartaz arituko balira, azpiegitura, ikerkuntza, gizarte-segurtasuna, lan-arloa, Europa edo Nafarroarekiko konpromisoak ez direla bete ozen salatu beharko lukete. Eta

honetaz ari badira, zergatik ez dute eskumen horiek gabeko estatutu berria erreferendumez onartua izan dadin proposatzen?

HIRUGARRENA: "Estatutua gutxi da eta Ibarretxeren proposamena gutxiegi".

Gurari guztien azpitik eta eskasia guztien gainetik, gaur egun Ibarretxek abiapuntu duen lege-eremua Estatutua da. Lehendakariaren proposamenak bere agintepeko gizarte-ardatzari erantzun nahi dio. EAJ, EA zein IU-EB alderdiek nork bere aldarrikapen politikoa egin lezakete baina, bitartean, Ibarretxeren egitasmoa Eusko Jaur-laritzarena da, euskal abertzaleak eta espainiar federalistak biltzen dituen erakundearena hain zuzen ere. Erakunde-proposamena beraz, ez alderdi-programa.

Geroak esango du Ibarretxeren egitasmoak zenbat balio ote duen baina, hasteko, Lizarrako Ituna baino helduagoa da edukiez eta landuagoa esparru, bide eta epeen aldetik. ETaren borroka armatua herriari ukatzen zaion hitzaren aitzakiaz "ulertzen" dutenek orain dute aukera argudio hori hausteko, herriak izango du-eta hitza. Are gehiago, Ibarretxeren egitasmoa urri delakoan independentzia proposatu nahi dutenek ere

aukera izango dute euren eskaintza hori jendaurrean azaltzeko.

Une honetan jendearen jarrerak begi-bistan daude. Ezin uka behintzat Ibarretxe lehendakariaren asmoak bazterrak astindu dituenik. Urrian egindako inkestaren arabera, interesik ez da falta eta panorama aldatu ote daitekeen itxaropenik nabari da han-hemenka.

Inkestaren azken galderetako batek zera dio: "Zein etorkizun opa diozu Lehendakariaren proposamenari?". PPren botoemaileen %30ek, PSE-EEren %46k eta Batasunaren %82k arrakasta izan dezan nahi lukete. Inkestek ez dute emaitzik segurtatzen baina bai jarrerak adierazten ●

Luis Alberto Aranberri "Amatiño"
Kazetaria

"Ezin uka behintzat Ibarretxe lehendakariaren asmoak bazterrak astindu dituenik. Urrian egindako inkestaren arabera, interesik ez da falta eta panorama aldatu ote daitekeen itxaropenik nabari da han-hemenka"

MONIKA DEL VALLE

J A V I E R C A Ñ O

*Javier Caño Deustuko Unibertsitateko irakaslea da, zuzenbide konstituzional eta administrati-
bo sailaren zuzendaria. Ibarretxeren plana abiapuntu hartuta, Euskal Herriko eskubide histori-
koak eta jatorrizko subiranotasuna izan ditugu hizpide EAko zuzendaritzako kide honekin.*

“IBARRETXEREN ERRONKA HANDIENA ERREFERENDUMA DA”

Javier Caño Ibarretxeren proposame-
naz duen iritzia eman digu hasteko:
“Lehenbizi, oso inportantea da hau
ulertzea: gobernu baten proposame-
na berau sostengatzen duten alderdien
ideologia baino mugatuagoa da. Boterean
dagoenean, alderdi batek bere helburuen
maila jaisten du, ez ideologikoki defizit bat
edo desbideratze bat jasaten duelako,
gizarte bat gidatzen ari delako baizik.
Gobernu honek aurrean duen errealtate
soziala eta egunetik egunera gaintitu
behar dituen erronkak kontuan harturik,
Ibarretxek eman duen urratsa zinez oso
urrats handia da”.

■ **“Ibarretxeren planari
plan-puzlea deituko
nioke, oraingoz lau pieza
nagusi besterik ez ditue-
lako agertzen, eta haien
arteko artikulazio ezagu-
nik ez delako”**

■ **Ibarretxeren planak itunaren prin-
tzipioarekin apurtzen duela esan zigun
orriotan Javier Elzo soziologoak.**

Ez dut uste itunaren printzipioarekin
apurtzen duenik. Nik Ibarretxeren planari
plan-puzlea deituko nioke. Planak orain-
goz lau pieza nagusi besterik ez ditu ager-
tzen, eta puzzle diot, haien arteko artikula-
zio ezagunik ez delako. Gobernuak plan
hau urte baterako diseinatu du, eta bidea
egin ahala, proiektu bat artikulatzen joan-
go da. Lau pieza horiek lege forma batean
gauzatu beharko ditu, baina oraindik ez
gara fase horretara iritsi.

■ **Lege delako hori egingo balitz Estatu
espainiarrarekin akordio batera iritsi**

ezean, lege berau
berresteko Eusko
Legebiltzarraren
gehiengoa nahikoa
litekeela dio Ibarre-
txeren planak. Bide
horretan puntu ilun
asko ageri dira non-
bait.

Eusko Legebiltza-
rraren erabakiaren
menpe izango dela esa-
tea, Gernikako Estatu-
tuen 46. artikularen
bigarren bidea esplora-
tzea dela esatea da.
Prozeduraren gakoeta-
ko bat hori da. Eusko
Legebiltzarraren eraba-
kia ez da sekula Gortean lege organiko
gisa onartuko. Hipotesi
honen arabera, 46. arti-
kuluaren barnean segitu
beharreko planteamenduak talka egiten
du Legebiltzarrean
emango den onarpena-
rekin. Alabaina, jauzi
handiena erabakia erre-
ferendumera eramatea
da. Puntu ilun asko
dago, jakina, hasteko plana ez dagoelako
oraindik artikulatua. Gauza normala da
hala ere, ideia gizarteratzen ari da, ideien
oihartzunaren arabera hemendik edo han-
dik joko du Ibarretxek.

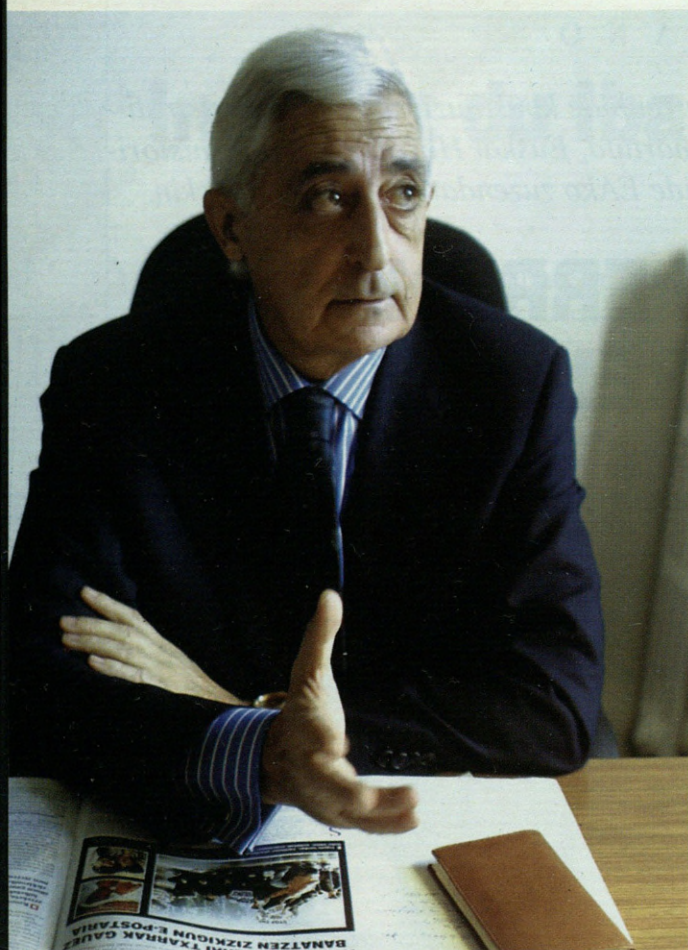
■ **Planaren kontraesanak aipatzen dira
halaber. Batzuen ustez, gaur egun jato-
rrizko subiranotasunaz hitz egiteak ez
du zentzurik.**

Nik, berriz, zentzuzkoa ikusten dut.
Gure autogobernuaren bidean bi argudio

■ **“Ibarretxek aipatzen dituen jatorrizko subiranotasuna-
ren funtsa eta oinarria Gernikako Estatutuan biltzen dira”.**

baldin ditugu -bestea autodeterminazioa-
ren eskubidea da- zergatik baztertu jato-
rrizko subiranotasunaren argudioa, biek
autogobernuaren norabidean bultzatzen
bagaituzte? Ibarretxeren planean jatorrizko
subiranotasuna aipatzen da, proposamen
honen funtsa eta oinarria Gernikako Esta-
tututik eratorriak dira, eskubide historikoe-
tatik datoz, determinazio librea ebazten
duten eskubide zibil eta sozialak dira. Eus-
kal Herria herria da, eta horregatik autode-

XOUSA SIMAL

■ “Subirano izatea nork bere ekimenen azken erabakia izatea da, aukera hori baldin badugu, herriak berresten duen unetik erabili ahal izango dugu”.

terminatzeko eskubidea dauka. Gainera, bide horretan barrena ez gara subiranotasunaz ari, erabakitze askatasunaz baizik.

■ **Zuk nola ulertzen dituzu eskubide historikoak?**

Ni eskubide historikoez ari naizenean, subiranotasun moduko bat ematen diguten eskubideez ari naiz, eskubide horiek ez datoz Espainiako Konstituzioaren eta Gernika-ko Estatutuaren bidetik. Gure eskubide batzuk Konstituzio honen aurrekoak dira. Eskubide hauen bidez, beste herri batzuekiko harremanak guk geuk ezartzea planteatzen da. Edonola ere, Ibarretxeren planak harreman hauek estatu anitzaren testuinguruan ezartzeko asmoa agertzen du. Kosubiranotasunaren printzipio honen arabera, euskaldunok beste herriekiko harremanak guk geuk diktatzen ahal ditugula dio. Nik honi subiranotasuna

deitzen diot eta ez independentea izatea, ezberdina baita. Subirano izatea nork bere ekimenen azken erabakia izatea da, aukera hori baldin badugu, herriak berresten duen unetik erabili ahal izango dugu.

■ **Eskubide horiek ulertzeko era asko da, antza.**

Askok historian indarrean izan ziren eskuduntzak bezala ulertzen dituzte. Nik, berriz, eskubide historiko horiek ebolutibokiak eta aldakorrek bezala ulertzen ditut. Niretzat oinarritzko hiru izendapen komun daude: lehenak ‘izate’ juridiko propio baten ezagutza adierazten du. Hots, jatorritzko instituzio historiko batzuk izan ziren, eta eskubide horiek Batzar Nagusietan eta Foru Aldundietan gauzatu ziren. ‘Izate’ hori Konstituzioaren aurretikoa da.

Izate honen arabera arauak diktatuak izaten ziren, nik ‘edukia’ deitzen diot, kontzeptu materiala, bigarren izendapena da.

Hirugarrena, barne kontzientzia eta estatus baten bertutearen bidez heldu zaiguna da. Honi “egon” deitzen diot. Egoteko hau, historikoki beste identitateekiko harremanak gauzatzeko modua izan da. Hiru modu hauek guztiak

koak gainditu behar direla esaten denean, nik zein eskubide historikoez ari garen galdetzen dut. Kontzeptu materialari bakarrik begiratzen bazaio, iraganaren edukiari begiratzen bazaio, ziur aski gaindituta daude, baina bere izateari dagokionean ez.

■ **Lizarra-Garaziko Akordioaren garaian euskal nazionalismoak gatazka juridikoa sortzeko adorea behar zuela esan zenuen orri hauetan. Gaur egun gatazka juridikoa planteatzen ari da?**

Gure proposamena nazioarteko auzitegiaren planteatzeko beharra aipatu nuen orduan. Behin eta berriz eztabaidatzen ari gara ea autodeterminazio eskubidea dagokigun edo ez, baina ez dugu pauso bat ematen, ez dugu krisi juridiko bat eragiten. 1990ean, Eusko Legebiltzarrean autodeterminazioaren eskubidea aurkeztu zen baina eragin juridikorik gabe, proposamen hura ez zen legezkoa izan, gauza testimoniala izan zen. Eusko Jaurlaritzak lege proiektu bat bidean jarri izan balu bataila juridikoa planteatuko zuen Auzitegi Konstituzionalean. Legeak Konstituzioaren aurkakoa joko zuen eta auzitegiaren eztabaida eragin.

Oraingo hau beste bataila bat da, ez da gauza bera, baina bada zerbait. Oraindik edukiak ikusi behar diren arren, proposamena lege proiektu bat planteatzeaz ari da. Lege honen lehen artikuluan Euskal Herria nazioa dela eta ez nazionalitatea planteatzea espero dut, eta ondorioz, nazio izatearen bertutez, bere erabaki libre gaizatzeko eskubidea aitortuko zaiola. Plana gauzatu ahala, modu batez edo bestez, bataila juridikoa planteatuko dela espero dut.

■ **Horrek Espainiako Konstituzioaren 2. artikularekin talka egiten du, Konstituzioaren aldaketa eskatzen du.**

Hala da. Nik hartara, eskubide historikoen xedapen gehigarria joko nuke, berau ez da

Konstituzioaren parte bat, eranskin bat baizik, Konstituzioa eskubide historikoen arabera interpretatzera behartzen duena. Orduan, lehen aipatu dudana ‘egon’ delako hori onartuko balitz, Konstituzioan dagoen bide hori irekitzea ekarriko luke eta gatazka termino juridikotik ere planteatzea. Beraz, lehen helburua ‘egon’ izate horretara iristeko bidea planteatzea da.

◆ MIKEL ASURMENDI

□ **“Behin eta berriz eztabaidatzen dugu ea autodeterminazio eskubidea dagokigun edo ez, baina ez dugu pauso bat ematen”**

kosubiranotasuna ulertzeko erarekin lotzen ditut, herri honek nola “egon” nahi duen gaurkotzeko “egon” horren moduak hautatu behar ditu. Eskubide historikoak, funtsean eta finean, autodeterminatzeko atarian jarriko nituzke. Gure egunetara ekarri, herri honek Europaren baitan nola egon nahi duen galdetzea suposatzen du. Jatorritzko eskubide hauek itun gisara gauzatu ziren edo harremanen maila berdinean behintzat. Beraz, eskubide histori-

Artelan eskusibo hau

Durangon opari

harpidedunentzat

*Joxanton Artzeren
Txoria txori olerkia eta
Jose Luis Zumetaren
margo lana*

Txoria txori
Hegoak ebaki banizkio
nerea izango zen,
ez zuen aldegingo.

Baina honela
ez zen gehiago txoria izango
eta nik...
txoria nuen maite.

joxantonartze

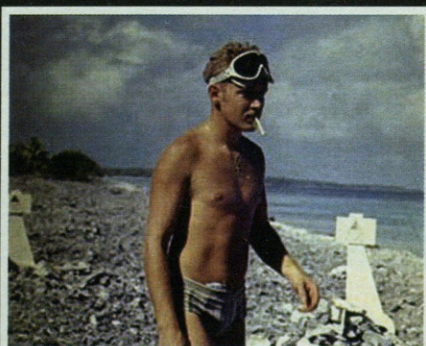
305x400 mm.ko tanto gardenezko 260 gramoko paperean inprimatua

Harpidedunek, Durangon oparia jasotzeko txartela aste honetako alearekin batera eskuratuko duzue

LEHERKETA ATOMIKOAK

Gerra berriez ari garela, ahaztuxeak geratu dira potentzia handiek leherketa atomikoak egiten zituzten garaiak. Gehienak duela urte batzuk eten ziren, baina ondorioak beren latze-nean bizi dituzte haietatik hurbil egokitu ziren herritar askok. Irradiazioak bere kalteak erakutsi ditu Mendebaldeko militarrengan eta Ozeania urruneko biztanleengan.

PARADISUA POZOITU ZUEN ONDDO NUKLEARRAK POLINESIAN

■ Goian, ezkerretik: militarra leherketaren unean, onddo atomikoa eta minbizia duen langile ohia. Behean: minbiziz hildako baten hileta, Tureiako babeslekua eta Polinesiako ordezkariak Parisko "bateau-mouche" batean.

Moruroa e tatou (Moruroa eta gu) elkarteko lehendakari Roland Oldham-en hitzak garrantz entzun ziren telebistan: "30 urtetan 193 esperimentu nuklear egin dituzte Polinesia frantsesean, bertako herritarroi iritzirik galdetu gabe. Eta ez dut ulertzen nolaz Frantzia bezalako demokrazia handi batek halako mespretxuz tratatzen gaituen polinesiarrok".

France 2 telebistan eman zuten iraileko gau batez "Paradisuko sekretuan" izeneko erreportajea, euskal herritar gehienek Espainiako *Famoso-ene* ugarietako edozein tontakeria ikusten zuten orduan. Hunkigarria izan zen han azaldutakoa.

Parisen bilduak ziren Polinesiar leherketa nuklearren garaian ibilitako militar beteranoak, nuklear gune haietako langile ohiak eta Moruroa eta Tureia atoloietako biztanleak. Eta beren bilkuretan, han ikusi genituen urrundik etorritako herritar duinak buruzagi zientifiko zaharren eta gaurko politikarien arrapostu txar eta kasik irainezkoak entzuten. Ez zuten gauza handirik eskatzen: lau sose-tan konpontzeko moduko arazo batzuk ikustea eta egia jakitea. Zer egin zuen Frantziako armadak 193 leherketa haie-tan? Zer espero behar dute afektatu gai-xoek etorkizunari begira? Sobera, antza, Parisko funtzionario harroputzentzako.

HIROSHIMA X 400, KOLPE BAKARREAN. 210 leherketa nuklear egin zituen Frantziak 1960 eta 1996 artean, eta horietatik gehienak Moruroa atoloian egin zituen, Polinesia frantsesean, Tahiti inguruan; gainerakoak Saharan. Geroztik, leherketa haiek inguruko gizakien osasunean eduki behar zuten eragina, ezkutupean gordeta egon da luzaz, baina ondorioak azaldu ahala hasi dira afektatuak mugitzen ere.

Moruroa eta Fangataufatik hurbilen dagoen Tureia uhartetxoan 200era ez dira iristen biztanleak, eta 1999tik 7 pertsona hil dira minbiziak jota. Bertako eta inguruko irltako biztanleak mugitzen hasita -

Eliza Ebanjelikoak hor paper garrantzizkoa jokatu du- gai berak ukitutako beste aldeekin egin dute topo. Batetik, Saharan ere ondorioak nozitzen dituzten beste herritarrekin. Baina nagusiki militar ohiekin. Herritar txiroen aurrean harro ageri ziren leherketen garaian militarrek, halako teknologiaren jabe. Gaur, estatuak hankapean erabilita, dakitena kontatu diete herritarrei, oraindik ez dakitena aurkitu nahi dutelako.

Lekukotasunak asko dira. Eta denak latzak. Leherketa guneetan lan egin zuten militarretako asko bretoiak dira, itsas armada zegoelako tartean. Horietako

█ Militar, langile eta herritarrek batere babesik gabe jasan zituzten Fangataufa eta Moruroako leherketa nuklearrak

batek, erretretan den Jean-Henry Bouffard militarrek bere egia kontatu die kazetariei. "Bonbetako txarrena 'Canopus' izenekoa izan zen eta Fangataufako atoloian lehertu zuten 1968an. Hiroshimakoaren 400 halako. Arrain eta kokotero, dena erre zen. Hegazkinen pista urtu egin zen. Eta nik, 10 kilometrotara filmatu nuen onddoa, galza motzetan. Leherketa unean 10 segundoz bizkar ematen genion eta kito, hori zen gure babesa".

Ordurako Hiroshimakoaz esperientzia handia zegoen, amerikarrek Bikinien eta lehertutako onorioak ezagutzen zituzten zientifikoek... baina Moruroa eta Fangataufa inguruko ez ziren inork ezer esan.

"Animalia eta landareak aztertzeraz leherketa pasa eta ordubete barru joan ginen. Hidroabioia batzuetan lainoaren azpitik pasatzen zen. Ene lagun pilotu bat min ikaragarrien artean hil zen: hamar urte beranduago, sabel behealdean 3. graduko erredurak ateratzen zitzaizkion!"

Bouffarden kontaketa, aurrera egin ahala, beldurgarriago bihurtzen da. "Pilotu batzuk lainoaren erditik pasatzera bidaltzen zituzten, laginak hartzeko. Mikrouhin bat bezala zen. Lurreratzan zirenean, ilea erortzen zitzaien eskukadaka. Pentsa, edaten genuen urak litroko 100.000 bekerel zituen, geroago Txernobilen aurkitu zen maila bera. Bitartean, haurrak kontent hondartzan jolasean... Gu babesteko hiru metro lodierako beruna eta bost metroko hormigoia beharko ziren!"

Oraindik minbizirik ez duelako kontent zegoen Bouffard militar zaharra. Baina gogoan du bost urtetan haurrik ez izateko aholkua eman ziotela. Geroztik, bere emazteak hamar abortu izan zituen, beste bat hilik erditu eta azkenik alaba normal bat egin eta haztea lortu zuten... hamabigarrenean!

FRANTZIAREN "GRANDEUR"-AREN BIKTIMAK. Itsasontzietatik begira zeuden militarrek irradiazioen kontrako babes bakarra... eguzkitarako betaurrekoak zituzten! Inguruetako uhar-tetxoetan bizi ziren herritarrek ezta hori ere: leherketako unean hormigoizko etxola batean sartzen zituzten, eta handik laster denak kalera.

Herrixkako etxola handi batean bilduta ikusi zuten TF2eko erreportajearen zati bat Tureia atoloiko biztanleek. Hartan, salan zeuden zaharrenek askotan kontatutakoa agertzen zitzairen orain

frantses guztiei. Adibide bat: 1971ko ekainaren 12an leherketa bat egin eta ustekabea haizea aldatu egin zen, eta ohi ez bezala laino erradiaktiboa beren gainera etorri zen. Han ez zen ez babes eta ez deus. Gero, urte triste haiek nola bizi izan zituzten kontatu zuten telebista kameran aurrean han batzartutako herritarrek. Leherketen urteak... eta zalantza betetako hurrengoak.

Azkenean, 80.000 herritar ari dira leherketa nuklear horien guztien ondorioak nozitzen, Aljeriako Saharan eta Polinesian. Horien ordezkariak eta Hiroshimako biktimen elkartekoak joan den abuztuan bildu ziren Japoniako hiri martiri horretan. Eta han aurkeztu zioten munduari, justiziarik oinarritzkoenak kalteuentzako eskatzen duena: leherketen gunetatik kutsadura desagerrarazi, osasun ikerketa zabal bat egin, artxibo militarrek ireki, militar eta langile ohiei beren dossier medikuak osorik entregatu eta kalte-ordainak erabaki ditzatela.

"Moruroa" bertako hizkuntzan "Sekretuen uharte" omen da. Horra zein sekretu pozoitua ●

◆ PELLO ZUBIRIA

http://www.argia.com/nethurbil/helbidean_gai_honi_buruzko_informazio_gehiago_eta_Interneteko_loturak.

www.kaixo.com

"Prud'hommes" deitzen diren Iparraldeko hauteskunde sindikalak izango dira abenduaren 11n. Bertan 25 langile ordezkari eta 25 enpresaburu hautatuko dituzte sektorekako edo lurraldekako ganberetarako.

50 LANGILE ETA ENPRESABURU AUKERATUKO DITUZTE

■ LAB sindikatu abertzalea, egun, ordezkari-tza nazionala duen bakarra da.

LAB lehenengo aldiz aurkeztuko da Iparraldeko hauteskundeetara. Gaurkoz, bera da zazpi euskal lurraldeetan militanteak dituen eta lan sindikal errebindikatiboa egiten duena, eta, aurrean modu horretantxe ispatuko du izate eta jardun nazional hori. Datorren abenduaren 11n izango da. Egun horretan gauzatuko dituzte Iparraldean han "Prud'hommes" deritzen hauteskundeak, sektorekako eta lurraldekako ordezkariak hautatzeko eratzen dituztenak, esparru horietako ganberetan ebazten baitituzte enplegatuen eta enpresaburuen arteko diferentziak eta liskarrak. LAB sindikatuak bezalaxe, CGT eta Force Ouvriere sindikatuek eta enpresaburuen hainbat taldek aurkeztu dituzte hautagaiak, besteak beste.

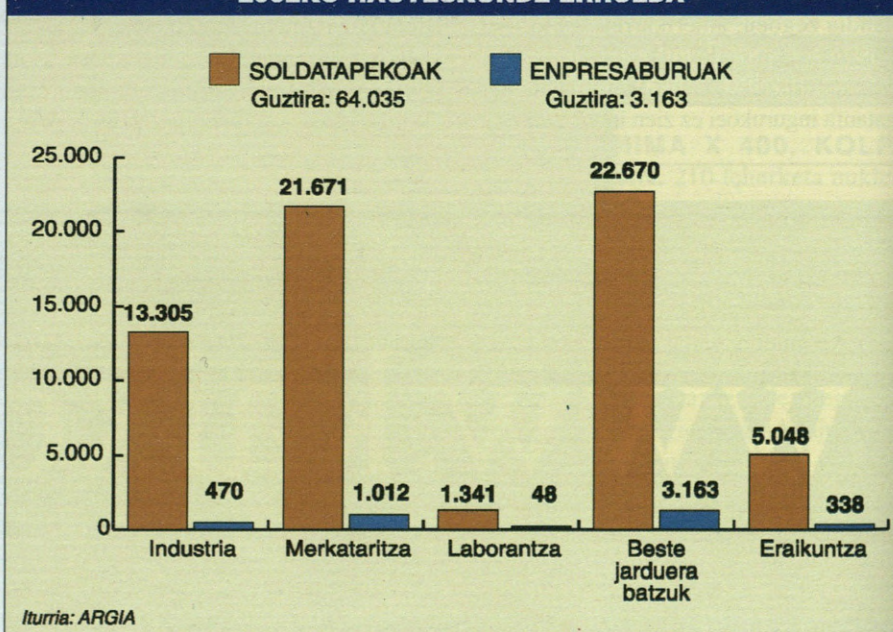
Hauteskunde horietan, abagune ezin hobea dute enpresaburuekin aurrez aurre dabilzan langileek. "Prud'hommes" organismoan aurkituko dituzte lan mundua ondo ezagutzen duten eta beren hizkuntzan komunikatzen dakiten pertsonak. Izan ere, erakunde horretako epaileak langileen lan sektore berekoak izaten dira, eta enplega-

tuek berek hautatutakoak. Halaber, enpresaburuen ordezkariak ere enpresaburuek berek aukeratutakoak izaten dira organismo horretan.

Gatazketan, maiz aski izan ohi da bi aldeen arteko dialogoa onera ekartzea, hala elkarri ulertzen hasteko, nola aterabide bat aurkitzeko. Horregatik, "Prud'hommes" deritzen epaileek bi aldeena entzuten dute auzietan, eta batzuen eta besteen arrazoiei kasu eginez konpontzen dituzte gorabeherak. Kontuak horrela, hurbileko instituzio horren alde ageri dira sindikatuak, justiziarren jurisdikzio profesional urrunagoa baino hobea delakoan, eta, ondorioz, sindikatu guztiek gogoz dei egiten diete langileei, boza eman dezaten.

FRANTZIAN ERE EUSKALDUNAK BEREIZITA. Datorren abenduaren 11ren ondoren osatuko den "Prud'hommes" organismoak 1997an baino zortzi lagun gutxiago izango ditu (58 zituen 1997an; 50 izango ditu hurrenak). Erakunde erregulatzaile horretarako, langileek

2002KO HAUTESKUNDE ERROLDA

■ LAB: Sindikatu nazionala eta langile klaseari lotua

LAB sindikatuko militanteak hautagai izango dira abenduaren 11n egingo diren Ipar Euskal Herriko "Les Prud'hommes" organismoko hauteskundeetan. Bistan denez, Espainiako eta Frantziako Estatuak ezarri partizioa partizio, sindikatu hori hasi da praktikan jartzen bere programako politika territoriala. Rafa Diez idazkari nagusiak duela gutxi aurkeztu zituen Ipar Euskal Herriko nahiz Hego Euskal Herriko hauteskunde prozesuak, eta, egitate horren harira, ondoko haxe esan zuen: "Euskal Herri osora hedatutako errealtatea izango da gure sindikatuak; horretan ari gara". LABek 300 bat afiliatu ditu Lapurdin, Zuberoan eta Nafarroa Beherean, eta badu instituzio horretan ordezkariaren bat izateko itxaropena.

Iparaldeko hauteskunde prozesu hori Hego Euskal Herrian datorren sei hilekotik aurrera egingo diren hauteskunde sindikalekin batera egokituko da. Hego Euskal Herri osoan, 9.000 enpresa ingurutan egingo dira hauteskundeak, eta guztira 15.000 ordezkari berrituko dira. Gaur egun, 32.000 afiliatutik gora ditu LAB sindikatuak, eta 3.500 ordezkari baino gehiago lau herrialdeetako 2.100 enpresetan banaturik.

Rafa Diez Usabiaga buru deneko sindikatu abertzaleak estreinakoz lan mundura bildu diren gazte, gizon eta emakumeetan eragin nahi du bereziki datozen hauteskundeetan. Erakundeko idazkari nagusiak dioenez, honelakoxea da hauteskundeetan parte hartuko duen LAB sindikatuak: "Etorkizuneko erakundea, politikoki eta sozialki proposamen eta konpromiso argiak dituen, egunero zapaltzen diren eskubideen alde borrokan gogoz jardungo duena eta

esperientzia saiatzetik eta militantziaz jaso duena".

LAB helburu estrategiko oso definituko sindikatu da. Diez Usabiagaren iritziz, "politikaren eta ekonomiaren interdependentzia testuinguru honetan, Euskal Herriaren independentzia lortzea da modelo sozialista bultzatzeko alternatiba onena". Eredu sozialistaren nolakotasunaz, aberastasunaren banaketa, osasuna, hezkuntza, kultura eta antzeko gorabeherak konponbidean jartzeko moduko modeloa izan behar duela dio. Azken batean, "langileen gehiengo sozialaren eskabideei" erantzun behar omen die ereduak. Horregatik egiten du LABek estatu baten alde, egitura hori beharrezkoa baita gure herria politikoki eta sozialki eraikitze, baita, kolaborazioan eta solidaritatean funtsaturik, gainerako herri eta estatuakiko harremanak garatzeko ere. Sindikatu abertzale horrek noraezeko jotzen ditu, halaber, harreman laboraletako euskal esparrua eta espazio sozioekonomiko propioa. Diez Usabiagaren hitzetan, langileen errebindikazioei lotutako eskabideak dira, baina, horrez gainera, Euskal Herrian demokrazia, burujabetasuna eta bakea erdiesteko bide ere badira.

Aurrekoiez gainera, klase borroka ere ez dauka bazterrean uzteko. Adierazi zuenez, neoliberalismoa eta globalizazio kapitalista transformazio handiak ari dira eragiten, eta, bestalde, langileak sozialki esplotatzeko mekanismo berriak sortzen ere badihardute. Hortaz, azpimarratu duenez, "testuinguru horretan izango dira oraingo hauteskunde sindikalak. Egungo egoera soziala eta ekonomikoa kontuan izanik, inoiz baino beharrezkoagoa da klase borroka" ●

hautatuko dituzte 25 epaile edo aholkulari eta enpresaburuak beste 25 (ordezkaritza bera dute bi aldeek). Iparaldeko ia enpresa eta langile guztiak Baionako "Prud'hommes" organismoaren jurisdikzioak dira. Alabaina, Hegoaldean bezalaxe, Iparaldeko lurraldeak ere bereizirik daude: Frantziako legediak dauzka banaturik. Ondorioz, Iparaldeko hainbat langile eta enpresaburu euskaldunak ezingo dute Baionan bozkatu. Zuberoako biztanle gehienek, Oloronen eman beharko dute boza. Nafarroa Beheretik hurbilen dauden zazpi udalerrietako auzoak bakarrik eman ahaliko dute botoa Baionan.

LAB sindikatuaren Ipar Euskal Herriko arduraduna den Jeronimo Prietok adierazi duenez, langileen interesak defendatzeko tresna ona dira datozen hauteskundeak, eta, sindikatu gisa estreinakoz aurkeztu arren, "Prud'hommes" organismoan ordezkartza lortzeko itxaropen handia dute. Bestalde, Frantziako Gobernuaren inposizioa salatu du. Bere esanetan, erakunde horren ezarpena tarte-

ko, Iparaldeko euskaldunak beharturik daude bereizita bozkatzera.

HAUTESKUNDEETAKO ERROLDADA ETA HAUTAGAIK.

Baionari dagokionez, 67.198 pertsona daude inskribaturik hauteskundeetan parte hartzeko erroldan. Lagun horietan, 64.035 dira enplegatuak (1997ko hauteskundeetan baino 7.503 pertsona gehiago) eta 3.163 enpresaburuak. Taulan ikusten den moduan, ekonomiako sektoreen arabera sailkatzen dituzte langileak. Era berean, hautatuko dituzten 50 epaile edo aholkulariak ere sektorekako hautagaiak edo ordezkariak izango dira: 18 merkataritzakoak, 10 industriakoak, 8 beste jardura batzuetakoak, 8 tarte koadroetakoak eta 6 laborantzakoak. Behin hautaeguna igarota, 50 aholkulari horietako 12 hautatuko dituzte taldeek, oraingo gatazkez edo auziez berehala ardura daitezen.

"PRUD'HOMMES" ORGANISMOAREN JARDUEREN GAINEKO

ZIFRAK. Iaz, 2001. urtean, 734 auzi erregistratu ziren erakunde horretan, 2000n baino %16 gehiago. Auzi konponduen edo ebaztearen dagokienaz, ordea, alderantziz gertatu zen: 644 erabaki zituzten 2000n; 534 2001ean. Hala, 614 auzi geratu ziren ebazte gabe 2001eko urtearen hondarrean (2000n baino %50 gehiago). Bestalde, iaz luzatu egin ziren prozedurak aski nabarmen: 2000ren amaieran, 9,2 hilabeteko iraupena zen batez bestekoa; 2001ean, aldiz, 11 hilabetekoa. Horrez gainera, beste datu hau ere kontuan hartzekoa da: 2001ean, auzien %17 helarazi zitoten goragoko epaileren bati; 2000an, aldiz, %14 soilik.

Azkeneko hauteskundeetaz geroztik, hots, 1997aren ondoren, organismo horrek, oro har, honako gai hauek izan ditu ebazgai: 35 orduko lanaldia, laneko bortxakeria, lanaldi partzialeko langileen arazoak, ordu gehigarrien eta osagarrien kalifikazioa eta garraiolarien alorreko beste zenbait ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Mattin
Irigoien

L U P A R E K I N

ESKERRAK ESKUIN PROGRESISTA DUGUN !

Azken hamar urteetako aldaketetan da hautetsi frantximant saldo orokorra euskararen alde mintzo dela. Euskararen ofizialtasuna aldarrikatzen dute orain, euskalgintzako militanteen pare, kultur ekile edo hautetsi abertzaleek baino ozenago eta naturalago...

Arraileriak aparte, politikan gertatzen ahal diren zorionezko karten barreiatze horietarik bat dela deritzot. Ez du neondik ere euskararen aldeko diskurtsoak batzuen edo besteen jabetza izan beharrik. Ageri da bestalde, azkenik konbertituen eleek ez digutela helmugaren gainditzearen ametsa gauzatu denik pentsarazi behar...

Ontsalar, konbertitu berriak, lehenago ez konbentziturik izana barkarazteko, oraino erradikalago izatera behartuak dira. Horrela uler daiteke Brisson, Lamassoure, Lasserre eta abarren donkixotekeria euskalgintzaren eredu papelean. Nola izan euskalgintza baino erradikalago, horra asunaharritu duketen galdera. Ofizialtasuna aldarrikatuz? Ez luke aski izan behar. Bere izena gordezten ez duen euskalgintza batek baino gehiago edo hobeki egin nahi duenak ez du aski ofizialtasuna aldarrikatzearekin, bereziki boterea eskuetan duenean, obratzetik hasiko da, eta lehen lehenik berak pertsonalki eta publikoki euskarazko kurtsoak hartuko. Bon... ez gira hortan.

Nola esplikatu daiteke beraz, konbertitu berrien gehiegikeriaren seinale, hautetsi profesional horiek pentsatzea aldarrikapena egitea aski dela? Ikusten duzuenek, arazoa ez da erraten dutenean sinesten

duten ala ez jakitea. Arazoa, guretzat, da ohartzea jende horrek gauzak ongi egiten dituela, politika beren ofizioa dela, eta anitz pentsaketa erabiltzen dutela edozein gisaz beren zangoen gainen erortzeko, multzoaren gainetik, boterean. Berek sinesgarriak izan nahi dute, eta dakidala,

defendatzaileak baino gibelago ez gelditzeko...

Trufak, irriak, haiek faltsuak direla eta gu egiazkoak, "sanoak"... horiek guziak entzunen dira leku abisatuetan. Baina gorago niona, solasa ozka batez goratzeko, denbora kotsia igurikatu

■ Salieseko bileran hautetsiek euskararen ofizialtasuna aldarrikatu zuten.

nehork ez die sudurrera irri egin. Arazoa ez da haiengan, lehendanik euskararen alde zirenen saldoan baizik. Zer egiten dute jaun horien hitzean hartzeko egiten dieten desafioan, solasa ozka batez goratzeko, eta karta aldaketa itxurakeria bat dela erakusteko hala izanez geroz, edo bestela konbertitu berriak pauso bat gehiago egitera behartzeko euskararen

beharko. Hori errateko, adibide batzuek gogoan itzulika dabilzkit. Han eta hemen elkarriketa batzuen harira sumatu gauzak dira, pairatzen dugun pentsamendu kontzentzualaren eta arrazoitu gabe inposatzen ari zaigunaren adibide. Ipar ekialdeko euskararen aldeko mugimenduan, ez dakit besteetan, euskalgintza neomodernismo batean dabil... eta debil.

Euskararen militanteek hetsi eta hertsien fama hartua dute, praktikan hizkuntza harremanean trebes ezartzen dute, kasik fisikoki trebes eta traba, noizbait aniztasuna edo batzu eta besteen errespetuaren isla zatekeelarik. Idokia, unibertsala, ongi pentsatua, frantsesez mintzo da gure artean, euskara denean ere solasgaia, elekariak euskara defendatzean ere.

Emun

koop. e.

Lana euskalduntzeko
Kooperatiba

Euskara sailaren babeslea:

*"Lan eta bizi euskaraz
eta,... hortara goaz!"*

Uriburu 9 behea - 20500 Arrasate (Gipuzkoa) - e-maila: emun@emun.com - Tel. 943 71 18 47

Bestea, euskaraz ari den hori, edo gibelkoi, edo ostrazista, edo libidoea ezin konponduz ari dena izanen da (saloiko iruzkingile ere). Kultur munduan, politika munduan, ikastolen asanbladetan, euskararen habia izan behar luketen mugimenduhorietan bertan ezagun da hizkuntza nagusiaren aldeko argumentuen mozerrotzeko doia beztitzen diren berba guziz euskaltzale batzu azalean, frantsesazaleak haatik lerro arteko mezuan... Zein guti landu/tzen den hemen berreuskalduntzea, berriz euskalduntzearen sentsuan, hizkuntza arra-bereganatzeko funtzio edo espazio galduetan. Euskara tradizioz zen guneetan mantentzea obra heroikotzat jo da, ohartu gabe fosiltzea eta abandonoa zela lauzkatzen. Bestalde mesfidatu behar genukeen ikastolen historia sortzen ari zenetik, klan politikoen guda zelai bilakatu zenean, ghetto ttipi gisa finitzeiko, zeinetan burrasoen solasetarik ulertzen baita helburua haurreri bi hizkuntzen ahala ematea zela, eta euskararen lantzea eta baliatzea bigarren planoragiana dela azkenean, indarrak, diruak eta osagarria gerlatxoetan galdu ondoan.

Kultur langileen mundu zabalean berean, efikaziaren izenean, hizkuntzatik kanpoko euskaltasunaren espresibideak baloratzen dira. Euskara printzipioz onartzen da, baina praktikan, soinu edo edergailu izatetik ez luke sobera aldendu behar...

Azkenik, Seaskako lehendakari ohi baten elkarriketa irakurri dut. Hemen go politikagintzan abertzale hautetsi bezala, geroan, paper bat beteko duen gizona da, eta horrentzat zuten elkarriketatzen "Enbata" astekari politikoan: zer diozu ikastolen egoeraz, eta orokorki irakaskuntza elebidunaz? Erantzuna: "jendeek hautatzeko ahala izan dezatela etxetik hurbil publikoko edo elizatiar eredu elebiduna edo ikastolen artean, ez dut uste murgiltze ereduaren hedatzerik behar den eredu publikoan, ikastolek lana ongi egiten dute eta"... Jada horretan gira gaur eta haurren % 80ak ez du euskararik badenez ere entzuten! Ofizialtasun galdotik urrun girela.

Eguberri hurbil baita, Xamarren "Orekan" liburua hautetsi abertzale guzieri oparitzeko mementoa izanen da, hizkuntzen galtze eta berreskuratze prozesuetaz jabe ditzen.

Anartean, eskerrak eskuin progresista dugun! ●

Arturoren kaiera

EUSKARA UNIBERTSITATEAN LARRI

Euskal Adarrak aurtengo ikasturtean EHU eta NUPEko euskararen egoera inoiz baino larriagoa dela adierazi du. Batetik, NUPen Irakasle Eskolan euskaraz zeuden lerroak desagerrarazteko Gobernuaren nahia eta bestetik, EHUn funtzionarioak kontratatzerakoan euskara meritu huts izertera pasatzea argudiatu du. Hori dela eta hainbat mobilizazio egingo dituzte aurrerantzean, tartean Gasteizen abenduaren 12an egingo duten protesta ekitaldia.

ABENDUAK 3, EUSKARAREN EGUNA

Abenduaren 3a, Nafarroako Eguna izateaz gain Euskararen Eguna dugu. 1949an ospatu zen lehen aldiz eta hainbat ekitaldi egin zen Iparraldean eta Amerikako hainbat lekutan. Aurtengoan ere ospakizunak izango dira Euskal Herriko hainbat lekutan. Horren lekuko Getxoko IV. Euskararen Jardunaldiak.

ALBERTO ELOSEGI

EUSKARAZKO KOMUNIKABIDEAK NAFARROAN

Euskarazko komunikabideek diru laguntza gutxiago jasoko dituzte Nafarroan. Nafarroako Gobernuak Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusiak %30-40 jaitsi nahi ditu euskarazko komunikabideentzako laguntzak eta tarteren bat euskarari eskaintzen dioten gaztelaniazko hedabideei subentzioa hirukoiztu nahi die. Azaroaren 20an argitaratu zen horixe Nafarroako Aldizkari Ofizialean. Iaz gaztelaniazko komunikabide horiek laguntza osoaren %8 izatetik %18 izatera igaro ziren eta aurtun %30-40 izango dute. Gainera, aurtun Euskal Herria Irratiak ezin izango du diru laguntzetara aurkeztu, ez baitu emisio konzesiorik eta hori ezartzen dute oinarriek.

HIZKUNTZAREN INGURUKO SAIAKERA

Pello Salaburuk idatzitako "Euskararen etxea" saiakera liburua argitaratu du Alberdaniak. Euskararen egoera du hizpide bertan eta euskaltzaleei gure hizkuntzaren egoeraz gogoeta egitea eskatzeko asmoz idatzi duela aipatu du idazleak. Liburua gazte bati idatzia da, baina adin guztietako irakurleei zuzendu die.

Urrea

■ Euskara Ikaslearen Txartela ekimena abiatu du Donostiako Udaleko Euskararen Udal Patronatuak. Txartel horren bitartez, hiriko euskaltegiak 3.000 ikaslek deskontuak izango dituzte euskarazko materiala eta hedabideak eskuratzeko eta euskarazko ikuskizun eta ikastaroen sarreretan.

Ikatz

■ "Más+estatuto" goiburu duen eskuorria banatu du PSE-EEK etxez etxe, estatutuaren baliogarritasuna azpimarratzeko. Lana, ekonomia, gizartearen aurrerapenak ekarri dituela adierazi dute. Bitxia da bertan euskarari buruzko erreferentziarik ez agertzea eta euskaraz pare bat esaldi besterik ez agertzea.

más+estatuto

Mariano Ferrer

“Iritzia emateko adina ez jakiteak eta entzuleak mintzeak kezkatzen nau”

P E R F I L A

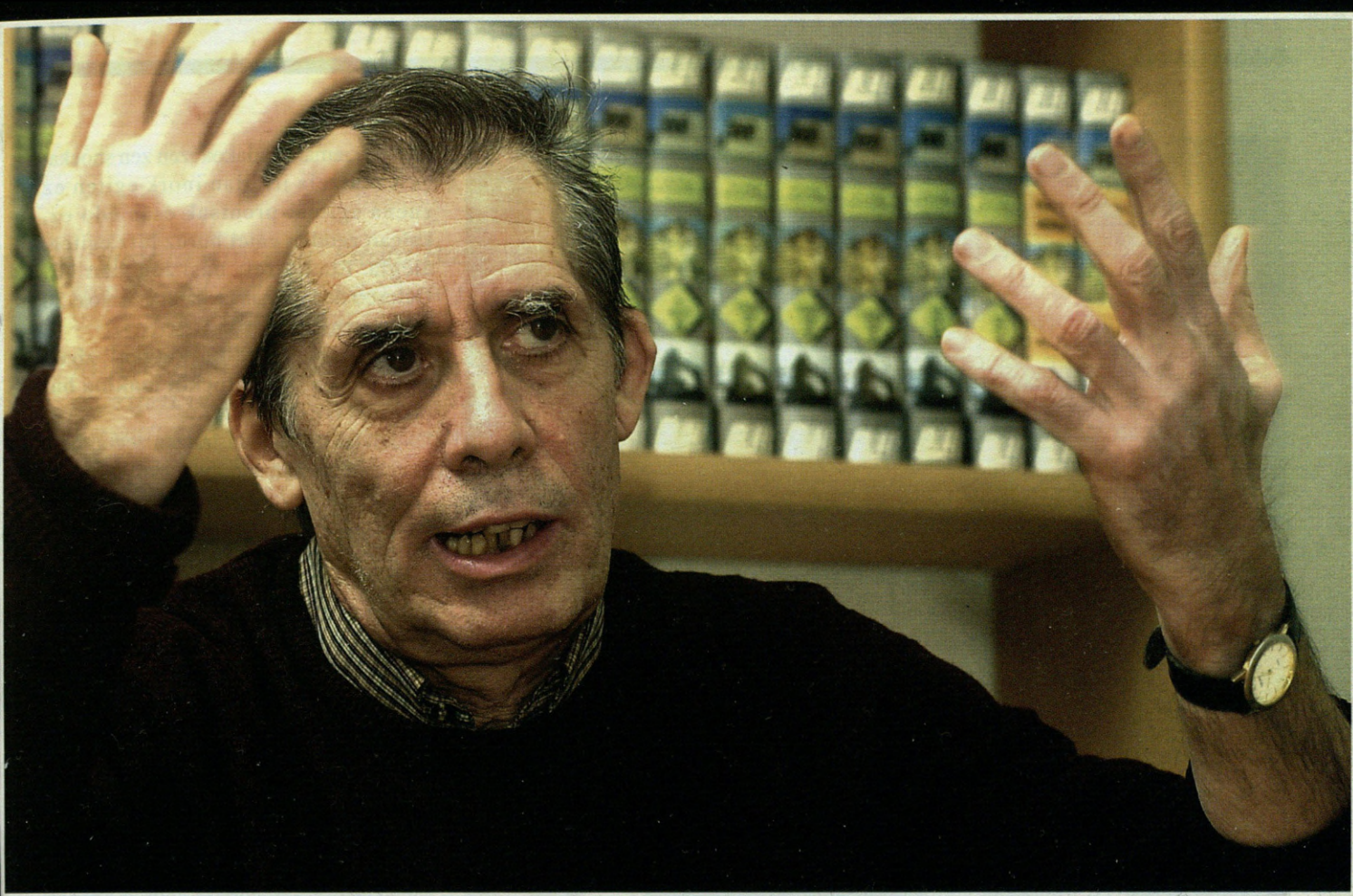
Rosiren kioskora goizaldeko bostak eta erdietan azaltzen da, fin-fin, egun baten hamaika bertsio erostera. Informazio uholde honetako Robinsona da. Herri Irratian denetarik egina da, baita Avilés eta Lasarteren arteko futbol partida bat zelaira begiratu gabe kontatua ere, jokalaria bereiztu ezinda, izen zerrendak hartu eta partida osoa asmatu behar izan baitzuen. Gauza bakarra falta zaio egiteko: pilota partida bat irratiz ematea. Horixe bere arantza.

Testuak: Estitxu eta Ixar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

Gaurko Mariano Ferrer egunero ageri da irrastian. Baina kontu iezaguzu jesuita izan zineneko kapitulu hura...

Familia oso erlijioso batean jaioa nintzen. Aski da esatea anaia jesuita bat dudala eta bi ahizpa moja. Nire belaunaldikook hezkuntza erlijiosoak markatu gintuen, eta bizitzari zentzu transzendental ikusten genion. Izatez, nik ideia oso garbiekin hautatu nuen jesuita sartzea.

Bizitzarako asko erakutsi zidan esperientzia hark: zorroztasun intelektualaren aspektutik, lanerako diziplina aldetik, giza

harremanen aldetik, eta etorkizunerako eman zidaten formazioagatik.

Jesuita izateari utziko niola erabaki nuenean, benetan gehien kostatu zitzaidana zen onartu beharra jada ez nuela eduki-ko denboraren disposizioarik, merezi zuela iruditzen zitzaidanera dedikatzeko. Ogia irabazteaz arduratzen hasi beharko nuen orain, etxe bat mantendu, zure arropaz arduratu... bizitzearen behar hauek guztiek denbora asko kentzen dute, eta ordura arte beste batzuk arduratu izan ziren horietaz nire orde.

Jesusen Konpainia uztearekin, kausa edo obra bati emanak dituzun libertate batzuk errekupekatzen dituzun bezala, era berean askatasun asko galtzen duzu. Hala-ko instituzio batek ematen dizun babesak, askatasun izugarria ematen baitizu. Adibidez, Francoren diktaduraren azken urteetan, Herri Irratia izan zen bakarra orduko komunikabideetan egin behar zen lana egin zuena. Meritu horren zati handi bat, jesuita izateak ematen zigun babesa da. Nik esaten eta egiten nituen gauzak egin da, beste edozein pertsonak pasako lituzkeen arrisku berak izango banitu, agian ez nituzkeen egingo.

■ **Jesuita izateko jaso zenuen hezkuntza, oso lotua dago arrazoiketari, orato-**

riari... nola ikusten dituzu gaitasun horiek gaurko gizartean?

Kezkatzen nau hizkuntza gaitasunaren gainbeherak, espresioaren pobrezia onartuak, eta kezkatzen nau, batez ere, eztabaidatik ihes zer erraztasunekin egiten dugun irain eta aurreiritzien bidez.

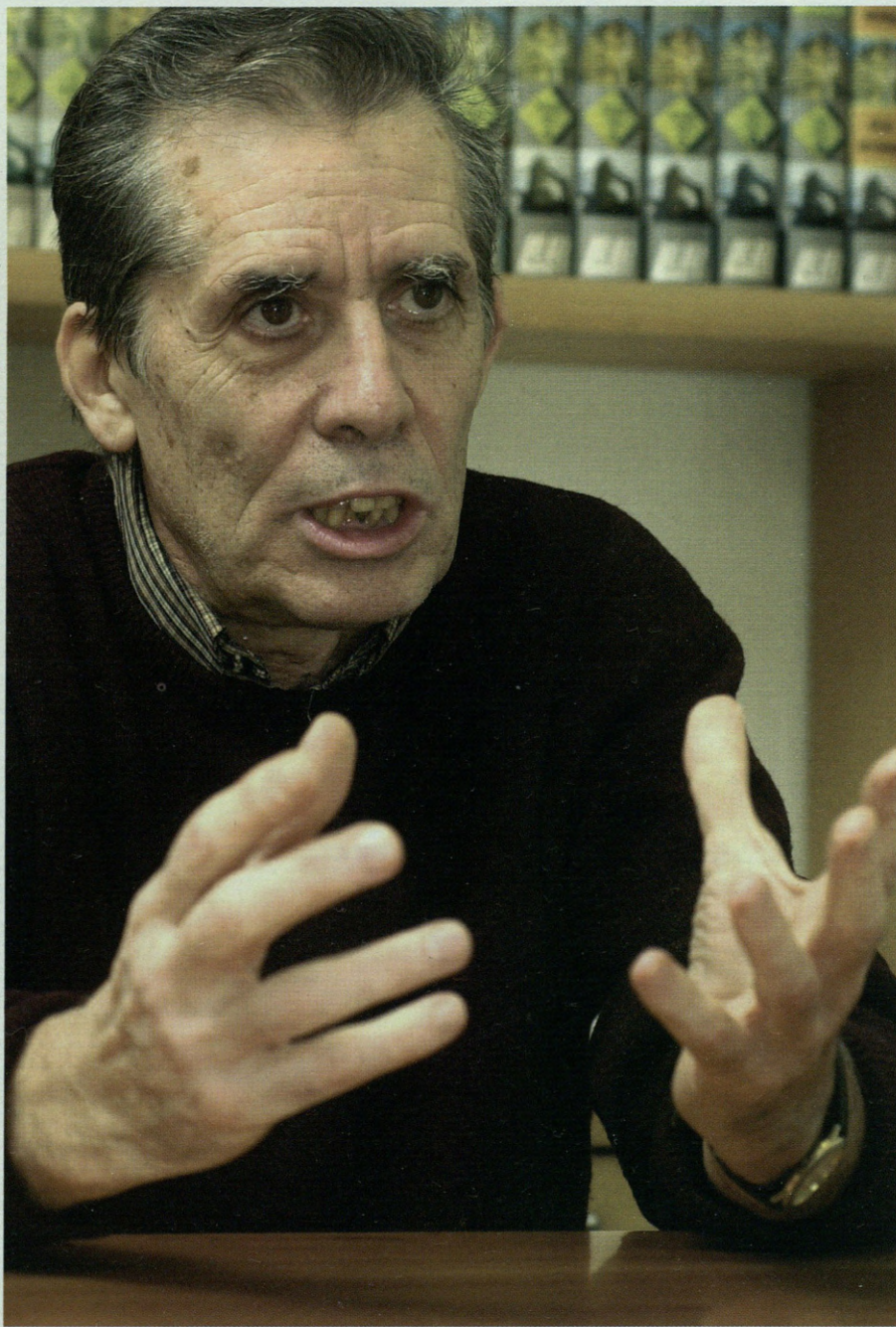
“Zentsurak debekatu egin zidan eguneko albisteak ematea. Beraz, bezperako prentsarekin hasi nintzen programak eskaintzen”

Hizkuntza gaitasunaren gainbeherarena asko nabarmentzen da gazteengan. Orokorrean, nik ikusten dudana, unibertsitatera iristen dira espresio gaitasun urriagoarekin, hizkuntza gutxiago menperatzen dutela eta oratoria baliabide askoz gutxiagorekin, behintzat nik orain 50 urte euren egoeran nituenekin alderatuta. Hori errealitate bat da, eta nik ez diot egozten oraingo hezkuntza sistemari; ez dakit zerk

sortu duen, bakarrik halaxe dela. Seguru asko zerikusi handia izango du teknologia berriekin. Eta ez du esan nahi gaur irakurtzen ez denik; gaur ezberdin irakurtzen da, eta batez ere idatzi ere beste modu batera egiten da.

Bestetik, eztabaidatzeko eta argudiatzeko moduari dagokionean, gure gizartean zehazki, politika irakasle ezin okerragoa izaten ari dela justu dut. Triste da, baina politikoek duten eztabaidatzeko modu hori da erreferentzia, komunikabideen bitartez etengabeko eztabaida batean baikaude. Eta eztabaida hori, hain justu, egin behar ez denaren eredu da: hor ez dago argudioak kontrajartzeko modurik, ez dago modurik eztabaidak aurrerapausoak emateko. Beti gauza berera itzultzen ari gara etengabe, beti bestea desabantaila egoeran kokatzen saiatzen gara, okerre sentitzen den horretara eramanez eta hortik zigortu ahal izateko. Ez ditugu bestearen arrazoiak entzuten, ez dugu bestearen arrazoiak ulertzen saiatzeko jarrerarik. Eztabaidatzeko modu hau benetan izugarria da pedagogia sozial bezala.

■ **New Yorken egin zenuen kazetaritza masterra. Zein egoeratan utzi zenuen Euskal Herria, eta zer gizarte aurkitu zenuen AEBetan?**

Esperientzia huraxe da etorkizunerako profesionalki gehien markatu ninduen. Nik 1964an alde egiten dut hemendik. Kokatzeko, 1963an Kennedy erail dute, Vietnamgo gerra dago, hippyen garaia... baina hemen Franco dago, bere ondorio guztiekin, eta oraindik urte mordoxka geratzen zaizkio hiltzeko. Garai hura jesuitak lepagorekin eta orkatiletarainoko jantziarekin doazenekoa da; AEBra noa, eta aurkitzen dut gizarte zibil bat, oso erlijio-soa dena, baina zibila. Prentsa askatasunik ez dagoen sistema batetik, kritikatu ezin den sistema batetik irten, eta noa lehendakariaren figura oso errespetatua den arren,

imajina ditzakezun kritika guztien diana den tokira.

Baina AEBn aurkitu nuenak baino askoz shock handiagoa eragin zidan Euskal Herrira itzultzean aurkitu nuenak. Agian imajinatu nuen bost urte haietan ni aldatu egin nintzen bezala, hau ere aldatu egingo zela. Eta aldatu zela egia da. Burgosek Epaiketa egin berri dute, 68ko maiatzako iraultza pasa berri da... Baina hemen oraindik Francok eta bere zirkunstantziak jarraitzen dute. Eta aurkitzen dut jendeak ez duela hitz egiten hitz egin behar den gauzei buruz, ezin duela. Aurkitzen dut irratia ezin dituela

albisteak eman. Halakoa izan zen shocka, hasi nintzela irratian inork egiten ez zuena egiten: prentsak esan edo ez, kalean zeuden gaiei buruz hitz egiten, alegia. Eta horrela hasi zen gaur "El Quisco de la Rosi" izena duen saioa, 30 urte dituen.

■ **Zentsuratzeaz "kezkatzen" ziren Gobernuako Delegatuekin makina bat pikardia ere izan duzu...**

Jendea esateko desiratzen zegoen hura esateko zirrikitua aurkitua nuen: informazioa eskaini nezakeen, egunkarien bidez. Baina azkar debekatu zidaten hori ere, nahiz eta denen eskura zeuden egunkariak irakurtzera mugatu. Zergatia galdetu nion gobernuaren delegatuari, eta halaxe esan zidan: "Zuk eguneko notiziak ematen dituzulako". Bada ondo, bezperako egunkariekin hasi nintzen programak egiten! Hala ere, irratian bizi izan dudana gauzarik psikodelikoena, gobernuko delegatuarekin edukitako beste elkarrizketa bat da. Irratiko zuzendaria ez zegoen, eta niri pasa zidaten deia, zuzendariordea nintzenez. Halaxe esan nion:

"Zuzendaria ez dago, eta zuzendariordea naiz ni, Mariano Ferrer".

C U R R I C U L U M A

- **Jaio:** Donostian, 1939. urtean.
- **Kazetari eta analista.**
- Zuzenbide, Filosofia eta Letretan lizentziatua. Kazetaritza ikasketak Iruñea eta Madrilan egin zituen. Masterra Estatu Batuetan egin zuen.
- 1971 urteaz geroztik Herri Irratian dihardu.
- "Egin" egunkariaren lehen zuzendaria izan zen (1977. urtean).
- 80ko hamarkadan Donostiako Zinemaldiko prentsa burua izan zen.
- 1989-90 urte bitartean "Sin permiso" eztabaida saioa zuzendu zuen ETB2 katean.
- 1983-96 urte bitartean "El Mundo"ko iritzi burua izan zen. Egun bertan kolaboratzen du.
- 1999az geroztik Deustuko unibertsitateko irakasle da.

BIZITZAREN PASARTEA

Jesuita nintzela, Estatu Batuetara joan nintzen kazetaritza masterra egitera. Hegazkinetik jaitsi orduko, asko uste gabe, bost neska nire zain aurkitzen ditut.

Nonbait, lagun jesuita batek New Yorkeko beste lagun jesuita bati esana zion etortzekoa nintzela eta mesedez, ingelesa ez nekienez, aireportura joan zedila nire bila. Jesuita bark ez zuen etortzerik, eta bere ikasle haiei eskatu zien mesedea. Bost neskatxek, lehenengo hitzetik, zertarako joango nintzen hain goiz jesuitengana esan zidaten; hiria ikusi behar genuela, egun hartan bertan.

Gaueko hamarretan joan naiz jesuitetara. Atea jo, zabaldu dit batek, eta bost neskatxek inguratuta aurkitzen nau. Jesuitak galdetu dit: "Noiz heldu zara hirira?" eta nik "gaur bertan". Berak ordutan: "Bada, gaur bertan iritsia izateko, nahiko ondo moldatzen ari zara!".

"Begira, zuzendariorde jauna: Mariano Ferrerri esan behar diozu, gaurtik debekatua duela zentzu bikoitzeko komentarioak egitea". (Nonbait ez zuen ulertu ni nintzenik Mariano Ferrer). Nik ordutan:

"Baina, zentzu bikoitza, noren eskutan dago: hitz egiten duenaren esku, edo entzuten duenaren esku? Agian, zentzu bikoitz hori da Marianori egozten zaiona, baina Marianok berak ematen ez diona. Nik dakidanez, Ferrerrek zentzu bakarrean hitz egiten du, beste gauza bat da entzuleak harrapatzea edo ez". Eta gizonak:

"Beno, utzi txorakeriak, eta esaiozu bigarren zentzua bukatu egin dela gaurtik!".

■ Zure irratsaioak urteak daramatza erreferentzia izaten. Aldi berean, zure estiloa gaur modan dagoen irrati mota-
ren erabat kontrakoa da.

Irratia egiteko nire moduak zerikusi asko du egin nezakeenaren planteamendu errealista batekin. Hasieran, ezin genezakeen informatu; horrek linea batera era-

man ninduen, egunkariak publikatu zutenaz bakarrik hitz egin bainezakeen, kasurik onenean. Baina gero, jada irratia-
ren panorama zabaltzen denean eta informatzeko askatasuna dagoenean, beste muga batzuk agertzen zaizkit: ez nengoela albis-

**"Komunikabideek,
gatazka ulertzen
lagundu beharrean,
bakoitzak bere
posturan jarraitzeko
arrazoiak azaltzea da
egiten dutena"**

tegi tipikoa egiteko baldintzatan, bitartekoak falta nituelako. Ezin nituen zazpi kolaboratzaile eduki, ez korrespondentak... Eta erabaki bat hartu nuen: nik ez ditut informazio iturri propioak izango eta beste iturrien menpe egongo naiz; baina nik horri

gehituko diot, albistea emango dudala kontatzeko moduaren ikuspegitik. Gertatu dena kontatu baino, gertatzen ari dena guri nola kontatzen diguten kontatzen dut. Eta nire komentarioak, nire apunteak txertatzen ditut, entzuleari presente egiteko errealitatea eta medioen arteko erlazio hori: komunikabideetatik esaten dioguna, kontatzen diogun zerbait dela, eta oso modu ezberdinetara kontatu daitekeela, horretan adi egon daitezela.

Gainerakoan, irratiko konbentzionalismoak-eta ez zaizkit sekula gustatu. Albisteen mailukada hauek, gauzak hamaika bider errepikatu behar hau... askoz hobea iruditzen zait kontatzea bera: detaileekin jolastea, edo bigarren zentzuarekin (eta ez zentzua disimulatzeko, justu nabarmentzeko baizik), gauzei dituzten bueltak ikustea, entzuleekin jolastea esaten duzuna ea eurek deskubritzen duten...

Gauza bakarra dut garbi: denontzat badago lekua. Eta obsesionatuta bazaude lehena izateko, entzule gehiena dituen

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

izateko, edo jendearen gustukoena izateko, horrek behartuko zaitu gustu konbentzional batzuetara mugatzera, edo gauza batzuk isiltzera. Bide hori hautatzen ez baduzu, askatasun hori duzu: badakizu ez zarela entzule gehien dituen izango, baina aurkituko duzu entzuleria bat hain justu zuk egiten duzun horixe nahi zuena; eta beste tokitan aukera hori eskaintzen ez zaiona. Publiko hori leiala izango zaizu. Beraz, zertarako hasiko naiz ni lehiatzen, besteek nik baino hobe egiten duten beste irriti mota batean? Terreno horretan ez naiz inor izango; nire terrenotan entzuleria bat aurkitu dut, eta pozik asko bizi naiz.

■ **Informatzea debekatuta zegoen hasi zinetenean. Gaur egun, berriz, ez al gaude informazio uholdeetan itota?**

Kazetaritza oso despistatuta dago, pila-tutako arazo askogatik: batetik, ikusi beharra dago zer gaitasun dugun informazioa maneiatzeko eta transmititzeko, bestetik, zer erraztasunarekin ez garen arduratzen gertatzen diren gauzetaz. Hau gertaeren letania bat da, ez dakizu nora doazen ez zer ondorio dituzten, ez zer puntutaraino axola zaizkigun ere; gaurkoa bihar ahaztu egiten da. Ez dut esan nahi kazetaritza ulertzeko modu bat izan zena aldatzen hasi behar ez denik, gizartea, gustuak eta beharrak ere aldatu direlako. Hori onartzen dut. Baina nik nire egiteko modua dut. Pentsatu nuen, informazioarekin egin nezakeena lehenik neronek digeritzea zela. Eta behin nik

digeritu dudanean, orduan ematea, beste komunikabideek ematen dutenarekiko ikuspegi ezberdin batetik landuta, informazioak zentzu gehiago izan zezan.

■ **Egunero gai polemikoei adarretatik heldu eta zure iritzia publikoki ematen duzu. Nola bizi duzu hori?**

Bizi izan nuen fase bat, neure buruari onartu behar izan niona zein bide hautatu nuen, eta bide horretatik zein lagun eta zer errespetu mota lortuko nituen, eta zeintzuk

B E R T S O A

Doinua: Espainian behera

**Komunikabideen
konpetentzi demak,
bide bat jorratzera
garamatza denak.
Pentsatu behar al du
esan nahi duenak
nola lortu entzule
fidelak direnak,
bere buruarekin
fidela ez denak?**

Aitor Mendiluze

ez. Jakina, denoi gustatzen zaigu jendeak kasu egitea, eta inteligenteak ematea. Lan

“Audientziari begira egon gabe, ondoen dakizun horretan jardunda, aurkituko duzu justu hori nahi zuen eta beste tokitan aukera hori ez duen entzulego leiala”

mota hau eginda agian inteligentea zarela irudituko zaio entzuten zaituen jendeari, baina zaila da inteligentea iruditzea eurez mintzo zarenei. Onar dezagun: kritikoa bazara gertatzen denarekin, horrek zaramatza hitz egitera agente sozialei buruz, administrazioaz, botere politikoaz, justiziaz... eta jada hiperkritikoa ez, kritiko xamarra bazara horiekin, sortzen da fenomeno bat zu gabe funtzionatzekoa, zuri uko egitekoa. Orokorrean zaintzen diren eta kasu egiten zaien egunkari eta kazetariak, dira euren aldeko izatera prest agertzen direnak. Iristen da momentu bat onartu egiten duzuna, lasaitasunez. Eta jada ez duzu bilatzen agintzen duenaren, boterea duenaren estimazioa, baizik eta beste medioek eskaintzen duten informazioaz pixka bat harantzago joaten saiatzen den jendearen estimazioa. Eta behin ideiarekin adiskidetzen zarenan zerorri, zoriontsu xamar bizitzen duzu.

Gaur egun, esan egin behar dudanean, bi gauzek kezkatzen naute, eta batek aspertu. Kezkatzen nau, iritzia ematea den handiuste lan hori hartzeko adina ez jakiteak. Urteekin, teoriarik, gehiago dakizu, baina era berean gero eta gehiago jabetzen zara ez dakizunaz, eta jakin izan ez duzunaz. Beste kezka da, nik asmo hori izan gabe jendeari min egin diezaioke dala, esateko obligazioa dudala sentitzen dudana komentario horren bidez. Eta aspertu, beti edo ia beti gauza ia berberaz hizketan ari beharrrak aspertzen nau.

■ **Elkarriren Bake Konferentzian, moderatzaile taldeko kide izan zara. Zer aho-zapore utzi dizu?**

Nik prozesua hasieratik errealismoz bizi izan dut. Bizitzan badira gauzak, bada-kizunak egin egin behar dituzula, jakinagatik orain bertan ez dutela fruiturik emango. Baina saiatzen jardun behar duzu, egunen batean beharrak eta aukerak aldi berean gertatu daitezten. Partidu politikoak elkar

ulertu eta konponbideak bilatzeko hitz egiteko gai ez diren honetan, zer eskaintzen du Elkarrik? Beharrezkoa den elkarriketa eremu hori sortzeko ahalegin bat, gaur posible den neurrian. Gutxienez gizartearen erreferentzia gisa edukitzeko, "hau egin behar litzateke, eta hau egin daiteke, nahi bada". Gero, esfortzu horren fruitua ez dela izan norberak helmugatzat jarri zuen hura? Izan gaitezen errealistak: helmugak jartzen dira erronka gisa, exigentzia gisa. Ez gara iritsi, baina aurreratu dugu. Nik uste Elkarriren konferentzia aurreraturako bide bat dela. Partiduak geldirik dauden artean, Elkarrik ibilbide bat egin du. Memento, bide hila da, partiduek ez dutelako bide horretan aurrera egin. Baina inoiz partiduek hitz egin nahi balute, egingako bide horretan erraz aurkituko lukete aurreraturako bide bat.

Bestetik, Elkarriko jendeak lanean erakutsi duen jarrerak, esperientzia sozial gisa ere, asko bete nau. Emateko prest dagoen jendea da, eta jarritako helmugara ez iritsiagatik, "lasai, ea hurrengoan lortzen dugun" da duten jarrera. Jarrera hori gizartearen zabaldua egotea gustatuko litzaidake.

Zapore garratza utzi didana da, kon-

probatzea partidu politikoei zer zailtasun duten barrura begirako elkarriketetan lortutako elkar-ulertze hori, publiko egitera pasatzeko, beldurra ematen dielako gerturatzeko hori onartzeak egoera politiko konkretuetan izan dezakeen eraginak. Publikoki agertzerako orduan, euren lorpen politikoei adi daudela iruditzen zait.

■ **Komunikabideek zein jokabide izan behar lukete, gatazka politikoa dagoen gizarte honetan?**

“Elkarriren Bake Konferentzia, aurreraturako bide bat da etorkizunerako”

Komunikabideak, modu batean edo bestean, agente sozialak gara, militanteak. Nahiz eta medioek esan "ez, guk errealtatea islatzen dugu", bakoitzak bere interes eta ideiak islatzen ditu, eta errealtatea islatzerakoan, bakoitzak defendatzen duen hura ondo gelditzeko moduan islatzen dugu. Gero bakoitzak egingo du oreka gehiago edo gutxiagorekin, baina nabar-

mena denez, medioak ez dira errealtatea islatzera mugatzen.

Orain, saihestezina den hori, euskal gatazkari dagokionean jada kezkarria da. Kezkarria da zein gradutako militantzia mediatikoa sortu den, batzuetan militantzia politikoa gainditzera ere iristen da. Badira partidu politikoetako militante beligeranteak baino beligeranteagoak diren medioak. Eta errealtate horretaz eurak ez jabetzeak, edo ez onartu nahi izateak harritzen nau. Gainera arazoa ez da medio batek era batera edo bestera pentsatzen duten kolaboratzaileak hartzea. Arazoa da, egunkariaren mezua, gizarteari planteatzen ari zaiona, ea den militantzia eta gerrako jarrera bat ala den elkar-ulertzearen eta konponbideak bilatzearan jarrera bat. Zoriturrez, gaur egun medioek gizarteari arazoaren konplexutasuna ulertzen lagundu beharrean, eta konponbidearen bideak esploratzen lagundu beharrean, bakoitza dagoen posizio horretan jarraitzeko zein arrazoi dauden azaltzen diote jendeari. Medioak dira justu ezberdintasunak gogortzen dituztenak, kontrasteak markatzen dituztenak, postura erradikalak exijitzen dituztenak ●

01 ean

abenduaren

GETXO

Getxo Aretoan
17:30etan

Ohiane Enbeita

Beñat Ugartetxea

Igor Elorza

Ohiana Bartra

Joseba Artza

Juanjo Respaldiza

bizkaiko bertsolari txapelketa 2002

dibutinu Di-Da

finalerako sarrerak BBKren orotarako kutxa zainetan edo 944 310 310 telefonoan

informazio eguneratua:
www.bertsotale.com

ARGIA astekariak eta Zenbat Gara Elkarteak Bilboko Kafe Antzokian prestatu zuten azaroaren 20an Lehenengo Badakit Txapelketa. 18:00etan hasita ia hiru orduz aritu ziren jolasean adin guztietako 90 lagun. Jolasean baina serio-serio. Hiru fase izan zituen txapelketak. Kanporaketa fasean 6 lagun inguruko 15 mahai aritu ziren. Finalerdietara 36 lagun pasa ziren, 6 mahaitan 6 lagun zirela. Abildade handiena erakutsi zuten 6 lehiakidek jokatu zuten gero finala.

LEHENENGO BADAKIT TXAPELKETA

ALBERTO ELOSEGI

■ Sei finalistak ezkerretik eskuinera: Beñat Urbeltz, Alex Saez de la Fuente, Jonan Urisabel, Isabel Etxeberria, Karlos Gorrindo eta Esther Meabe.

Lauki zurian hasi eta sei koloreko fixxen bila abiatu ziren Badakit lehiaketako parte hartzaileek. Horretarako, kolore bakoitzari dagokion galderari ondo erantzun beharra zegoen. Franco hil zen egunean egin zen lehiaketa, baina ez zen hari buruzko galderarik izan Bilboko Kafe Antzokian.

Galderarik gehien asmatu zutenek ere, ez zuten asmatu trukoa zein den esaten; txiripa edo euskaltegian entrenatzen emandako orduak. Badakitek beti ematen ditu 3 erantzun posible; ondorioz, ez da hain zaila txiripaz asmatzea.

Kanporaketa fasea hotz samar hasi zen. Galderak egin ahala, giroa majo berotu zen ordea. Galderak ez ziren hain zailak, baina nafar bati "txarrantxa" zer den galdetuz gero... Eskerrak bere mahaian bizkaitar bat zegoen, delako tresna hori zer den azaltzeko. Gero baina, bizkaitarrak ez zuen asmatu "galanki ibiltzea" zer den.

Eta hala, Zenbat Gara euskaltegiko ikasle talde bat "Hiru, hiru, hiru..." esan ondoren zer kantatzen den asmatu ezinik zebilela, Susana Gardeazabalek bere mahaiko guztiak atzean utzi zituen. Baze-

goen beraz, finalerdietarako lehenengo sailkatua. Bigarren sailkatua berriz, "galanki" zer ote zen asmatu ez zuen irakasle bizkaitarra: Karlos Gorrindo. Eskerrak, "txarrantxa" zer zen asmatu ez zuen nafarra ere sailkatu zen.

XOLOSE SIMAL

■ Sariak

Irabazlea: Isabel Etxeberria euskara irakasle donostiarra. Saria: Arrigorri ostatuan asteburua, Zazpiak Batmanen elastikoa, ARGIAko urte osoko harpidetza eta mahai jolasa.

Bigarren sailkatua: Alex Saez de la Fuente euskara ikasle deustuarra. Saria: Elastikoa, Argiako harpidetza eta mahai jolasa.

Gainerako lau finalistak: Karlos Gorrindo euskara irakasle gernikarra, Beñat Urbeltz Kafe Antzokiko langile donostiarra, Esther Meabe euskara ikasle barakaldarra eta Jonan Urisabel euskara irakasle bergararra. Sariak: mahai jolasa eta elastikoa.

Finalerdira iritsitakoek "Gure Mendea" liburua eta CDa eraman zituzten.

Partaide guztiek 2003ko egutegia eta astekaria jaso zuten ●

Zortzigarren mahaikoek amaitu zuten lehenengo kanporaketa fasea. Semifinale-tako lehenengo mahaia osatuz zihoan. Antolatzaileek kalkulatu denbora betetzen ari ziren lehiakideak: ordubete gehienez fase bakoitzeko, eta hala kunplitu zuten.

19:15erako martxan zeuden finalerdietako 6 mahaia. Aukeratuak kanporaketetako mahaietako lehen biak izan ziren. Aurrerantza, galbahea estutzen zihoan.

Eta azkenean 20:15 inguruan hasita, finala. Irabazlea eta txapeldunordea ez ziren fin hasi. Karlos Gorrindo, Beñat Urbeltz eta Jonan Urisabel aurreratu ziren. Ez zuten baina, irabazterik merezi izan. Izan ere, pentsatu nahi dut Jonan Urisabelek ez diela bere ikasleei esango sardina zaharrak emakume bizardunak direnik.

Dena den, galdera-erantzun guztien artean bat, erantzunik gabe geratu zen: Oihanean dabilenak hiru hauetako zein arriskutatik pasatu beharko du: a) hortz zorrotzeko krokodiloen artetik, b) goseak akabatutako lehoien artetik edo d) hiena amorratuen ondok. Nik badakit, baina erantzuna ikusi nuen ●

◆ ONINTZA ENBEITA

Kultura Iparraldean: OARAREN ikerketa (eta II)

Lehengo astean azaldutakoari jarraiki, Joël Brouch-en ikerketak euskal kulturari egindako bi ekarpen nagusiak aztertuko ditugu segidan: batetik, herrialdeetako eszenatokien sorrera eskualde ezberdinetan eta bestetik, Euskal Kultur Erakundeak euskal sorkuntzari buruzko ekintzak orain arte baino gehiago sustatzea.

HERRIALDETAKE ESZENATOKIAK. Lehen puntuari doakionez, herrialdeetako eszenatoki horiek, Frantzia mailan, kultura egiturak dira, sorkuntza eta hedapena bultzatzen dituztenak, maiz artista profesionalekin lan eginez, eta oroz gainera, ikuskizun gela bat daukatenak. Iparraldean, eta bereziki barnealdean, guti dira horrelako baldintzak dituzten egiturak. Hemen, euskal kulturaren arragoan, anitz ekintza obratzen da herrietan berean eta festibaletan. Bereztasun horrek kondutan hartua izan behar du, datozen egitasmoetan. Ez dezagun mugarririk ezar kostaldeko kulturaren eta barnealdekoaren artean. Aitzitik, zubiak eraiki behar ditugu euskal kultura kostaldeko antzoki handietan sarrarazteko, eta nolaz ez Euskal Herritik kanpokoetan.

Dena den, erran gabe doa barnealdeko eszenatoki horiek sortzekotan, Iparraldeko udaletxeek edo herri-elkargoek, erakunde publikoekin batera, sustengua ekarri behar ko dietela, ez bakarrik berme moral, baina ere ahalen arabera laguntza ekonomikoa, iraunkortasunaren segurtatzeko, lehen-lehenik tokiko hautetsien parte hartzea ardietsi behar baitute.

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA SORKUNTZAREN BIHOTZEAN. Bertalde, gure erakundeari proposatua zaion erronka, euskal sorkuntza artistikoarentzat lanabes berezi baten abian ezartzea, arraz interesgarria da, diru laguntza adierazgarriez baldintzatua bada.

Horregatik, ez dut uste Euskal Kultur Erakundeak ikusgarri antolatzaile bihurtu behar duenik, baina bai artisten laguntzaile, kultura arartekolari, nola sorkuntzan, hala hedapenean.

Orain arte, bereziki artista amateurak laguntzen ditugu. Hauek dute egundainokotik egundainokora euskal kultura biziarazten eta goratzarre egin nahi diet. Baina ber denboran, artista horien formatzea baitezpadakoa da. Horretarako, gure eginbide nagusienetarikakoa kreatzaileen sustengatzea izanen da, (partaidetza desberdinen aurkitzea, hedapenaren sustatzea...), euskal sorkuntzaren ahal bezain gora huparazteko helburuarekin. Ez ditut ahanzi nahi sail horretan kul-

tura trukaketak, hemengo eta kanpoko artisten egonaldiaren bitartez, euskal kulturaren sorketa hazten dutenak.

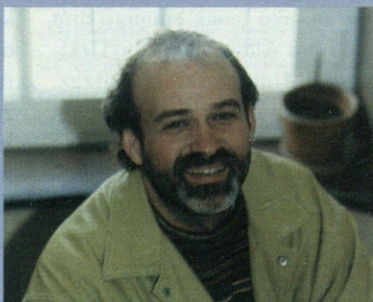
Horri datzikola, eta adibidez Kantuketan programarekin egin duen bezala, Euskal Kultur Erakundeak bere ekintza propioak garatu behar ditu, ahal bezain gertakari-gai zabalak hautatuz, adierazpen artistiko desberdinak (musika, dantza, antzerkia, literatura, ondarea...) baliabide izateko moduan.

Hegoaldearekilako kultura bideak zabaldu nahi ditugu ere, mugaz bi aldeetako artistak hobeki ezagutuak izan daitezen, eta horretarako, ekintza zehatzen obratzea baitezpadakoa da.

Azkenik, euskal kulturak, harreman berezkoak ukan behar ditu gaurko eta biharko gizartearekin. Iparraldean, biztanlearen ehuneko laurogeia ez da euskaraduna eta hirietan bizi da. Ezaugarri horiek kondutan hartzekoak dira, lurralde bateko kultura politika eraikitzerakoan. Hori dela eta, komunikaziorako bide desberdinak

landu behar ditugu, euskal kulturaren hobeki ezagutarazteko, eta unibertsaltasunean, gure hizkuntzaren eta bereztasun artistikoen sarrarazteko.

Hitza erraza da, artea gaitza: Saia gaitzen Euskal Herriko hitzarmen bereziak proposatzen dituen laguntzez baliatzen, norberak bere eginbeharrak eta mugak finkatuz, eta ororen buru, indarrak bilduz, euskal kulturaren eta balore amankomunen alde ●

Pantxoa Etchegoin
EKEko zuzendaria

“Euskal Kultur Erakundeak bere ekintza propioak garatu behar ditu, ahal bezain gertakari-gai zabalak hautatuz, adierazpen artistiko desberdinak baliabide izateko moduan”

E Z P A

PRINTZA

NEKE ASKOREN
ONDOREN

Anjel Lertxundik Haur poesiari buruz eskainitako hitzaldian eginiko adierazpenak bildu zituen "Euskaldunon Egunkaria" k. Hona hemen altxor tradizionalaren transmisioaz esandako batzuk:

"Tradizioa ez da oinordekotzan ematen zaigun zerbait. Inoiz ezin dugu esan: 'jaso genuen, eta jabe gara'. Ez. Lan eta neke askoren ondoren irabazten hasten garene eta inoiz osorik lortzen ez dugun altxor bat da tradizioa. (...) Tradizioa inoiz erabat atzematerik ez dagoen errealitate bizi eta iheskorra da. Hots bakoitza esperientzia askoren enkontrua da, eta ez du berdin eragiten edo oihartzun bera sortzen ingurune guztietan. (...) Aurretik oihartzunik jaso ez duen jardun literario batek nekez transmiti dezake oihartzunik. Haur poesiak, eta ez naiz euskal haur poesiak bakarrik ari, non aurki ditzake bere oihartzun berezkoenak, ez bada tradiziozko, ahozko jardunean? (...) Gure altxor tradizionalan nonnahi dauzkagu mundu aberats baten zantzuak, albadak, deitoren-kantuak, xaribariak, kukurruak, eztei eta eske kantak, fantasiak, itzalantzerkiak, hatz-jokoak, xipiak, marijesiak, soldadu kantuak, olerki dekoratiboak, jolasak... Euskal kulturaren munduan, ordea, etnografiaren arloan lan egindako jendea izan da material horri erreparatu dion ia bakarra. Poeta batzuk kenduta -Lizardi, Gandiaga, Lekuona- gutxi begiratu zaio talaia poetikotik (...)"

TALDE TXIKIEN ZAILTASUNAK

JOAN den urtarrelean sortu zen arren, lehen-go astean kaleratu zuen lehen lana Anorack Record izeneko labelak. Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoako lau taldetako kideek sortu zuten labela. Euren asmoa talde txikiek euren diskoak ekoizteko dituzten eragozpenei aurre egitea da. Izan ere, talde hauek sarri duten aukera bakarra euren lanak ekoiztea da. Mota guztietako musikaz osatutako lanak plazaratzeko asmoa dute. Lehenengo, "Cosmonaute" izeneko talde ezberdinen musika lanen bilduma da.

KOLDO MITXELENAREN OBRA

KOLDO Mitxelena filologo, hizkuntzalari eta idazlearen obra argitaratuak, argitaragabeak edota atzerrian kaleratutako lanak emango ditu argitara Gipuzkoako Foru Aldundiak Julio Urkixo Euskal Filologiako Mintegiaren laguntzaz. Guztira, 12 liburu osatuko ditu, Iñigo Ruiz eta Joseba Andoni Lakarrak koordinatuko duen lan taldeak. Bilduma osoa 2005. urtean amaitzea da asmoa. Eta horretarako, Julio Urkixo Euskal

Filologiako Mintegia unibertsitatearen zati izatera igaroko da. Foru Aldundiak bestalde, 270.000 eurotako diru laguntza emango du lan honetarako.

GAIK JARTZEKO ESKULIBURUA

BERTSOZALE Elkarteak Gai-jartzailearen eskuliburua plazaratu berri du, gai-jartzaileen batzordearen eskutik. Bertan, gai-jartzaileek azken urteetan eginiko hausnarketak bildu dituzte gai jartzen aritzen direnei laguntzeko xedez. Xabino San Sebastianek, Nikolas Zeberio eta Inazio Usarralde burutu dute lana.

GAZTEEN LANAK ERAKUSGAI

IDAZLE gazteak ditu protagonista Euskal Idazleen Elkarteak martxan jarri berri duen egitasmoak. Hain zuzen ere, "XXI. mendeko idazle berriak" izeneko erakusketa zabaldu dute aste honetan Bilboko Deustuko Liburutegian. Ondoren, datorren urte osoan zehar, erakusketa Bizkaiko herrietan zehar ibiliko da. Egitasmo honen xedea idazle gazteak eta hauen lanak ezagutaraztea da.

PERU ABARKAK 200 URTE

"PERU Abarka" idatzi zela 200 urte betetzen direla-eta, bereziak ari dira izaten aurtengo Euskaltzaindiaren Herri Literaturako jardunaldiak. Lan hau euskaraz argitaratutako fikziozko lehenengo liburua da. Bi urtean behin egiten ditu Euskaltzaindiak jardunaldiok, eta oraingoan Eibarren egin dituzte, izan ere, "Peru Abarka"ko sortzaile Antonio Mogel bertakoa zen. 27ko sarrera ekitaldiaz gain, Txomin Peillen, Jose Maria Satrustegi, Juan Mari Lekuona edota Juan Antonio Urbeltz izango dira, besteak beste, 28 eta 29an eskainiko diren hitzaldien partaideak.

PIRATERIAREN AURKA

MUSIKAREN pirateria gelditzeko xedez,

H I T Z B I T A N

- Pello Salaburuk adierazpenok egin zituen "Euskararen etxea" liburua aurkezterakoan: "(...) Euskararen etxea zabala da eta ezin da inor baztertu ideologiarengatik. (...) Euskararen etxean bizi garenek kritika egin behar dugu, haina kritika egiteko gogoia lausotua ez ote dagoen iruditzen zait. (...) Gizarte elebiduna aldarrikatzen dut; tokia izatekotan, gaztelaniaren eta frantsesaren ondoan izango du tokia euskarak".
- Joan Mari Beltranek honakoa zioen "Bertsozalea" aldizkarian: "Gaur egunean ez dago

ERÍAS DE ARTE • SUBASTAS

Galería Manolo Rojas PERICÁS 10 DE NOVIEMBRE Caracas, 1940 (Venezuela) Tel: 91 577 34 92	BARCENA ARTES - CREATIVIDADES EXPERTIZACIÓN Y COMPRA DE JOYAS ANTIGUAS Jorge Barcena, 18 Lope de Vega - 28001 MADRID Tel: 91 577 13 19 - Fax: 91 577 26 27	AA ANSORENA SUBASTAS DE ARTE Subasta 12, 13 y 14 DE NOVIEMBRE Madrid, C/ de Alfonso XII, 2 - 28014 MADRID Tel: 91 533 93 33/91 533 93 34 - Fax: 91 533 93 35
REISLER GALERÍA DE ARTE XIII ANIVERSARIO Especial: Selectiva en y Contrastes 10 DE NOVIEMBRE Madrid, C/ de San Mateo, 10 - 28001 MADRID Tel: 91 577 34 92 - Fax: 91 577 34 93	FERNANDO DURÁN SUBASTAS 4, 5 y 6 DE NOVIEMBRE Calle de Alcalá, 33 - 28014 MADRID Tel: 91 577 34 92 - Fax: 91 577 34 93	SOLEDAD PULGAR ENIGMAS Hay imágenes Del 31 de octubre al 11 de noviembre Calle Madrid C/ Risco de Ciego, 36 Tel: 91 533 93 34
AS PENCHE Galería de Arte CONZÁLEZ PAISAJES 10 de noviembre Madrid, C/ de San Mateo, 10 - 28001 MADRID Tel: 91 577 34 92 - Fax: 91 577 34 93	ERRAMELAR FRANCISCO MIR BELENGUER "Madrugadores" en el Stand 3-5 de la 12ª Feria Internacional de Arte INTERART 2002 situada en el pabellón 6-8 de FERIA VALENCIA Del 6 al 10 de Noviembre "25 AÑOS DE PINTURA REALISTA" C/ de Perpetua, 15 Valencia, 46100 INTERART VALENCIA Tel: 96 137 09 27 - Fax: 96 137 09 44 - Móvil: 607 402 314 www.arteerramelaar.com - email: jordanmiller@arteerramelaar.com	Clemente Gerez Del 28 de octubre al 17 de noviembre Don Ramón de la Cruz, 31 - 28001 MADRID Tel: 91 533 93 34 - Fax: 91 533 93 35

Espainiako Justizia Ministerioak jakinarazi duenez, Kode Penalean erreformak sustatuko ditu. Horien ondorioz, pirateriaren aurkako ekintza polizialak eta judizialak erraztu egingo lirake. Orain arte poliziak kalean disko piratak saltzen zituztenen aurka joaterik ez zuen partikular batek salaketa aurkeztu ezean. Orain, Justizia Ministerioak baldintza hori ezabatu nahi du. Otsailetik aurrera aurkeztuko ditu Kode Penalaren aldaketa proposamen hauek Ministerioak Espainiako Kongresuan.

garai batean herrian musikarako zegoen gaitasunik. Herri musikaz ari naiz, ez partitura bat irakurri eta jotzeko gaitasunaz. Edozein doinuarekin jolastu eta interpretatzerakoan bere ukitua emateko gaitasunaz baizik. Bertsolarien kasuan berdin gertatzen da".

- Antton Irusta ipuin kontalariaren ustez, "ona da liburuek amaiera zoriontsua izatea, horrek lasaitasuna ematen baitie". Hitzok "Gara"n esan zituen.
- Concha de la Casa, Bilboko Txotxongilo Jaialdiko zuzendariak "Euskaldunon Egunkaria"n: "Administrazioari ekitaldi berriak sortzea bakarrik interesatzen zaio".

SORMEN TEKNOLOGIKOA

Arteak eta teknologiak gero eta harreman handiagoa dutela begibistan da. Teknologia berriek bide berriak ireki dizkiote arteari. Arteak teknologia berriei bezalaxe. XIX. mendetik hona gertatzen ari den prozesu bat da hori. Errealitate horri erreparatuz Gasteizen bost urte daramatzate Arte Elektronikokoari buruzko Mintegia antolatzen. Hain zuzen ere teknologiaren eta sormenaren arteko harreman hori arakatzeko. Aurtengoan, abenduaren 9a eta 12a bitartean egingo da Gasteizko Montehermoso Jauregian. "Arte elektronikoen lurralde berriak" izenburupean 15 orduko egitaraua eskainiko dute. Bertan izango dira Será Manel Clot eta Agustín Pérez Rubio arte kritikariak eta baita Joan Morey artista katalana ere.

■ Espainian saltzen diren 100 diskoetatik, 23 faltsifikatuak daude.

DANI BLANCO

■ Getari Etxegarai.

IZENAK

Tentazioak Produksioak
"Historias terraterrestres" lana taularatu berri du. Bertan parte hartzen dute Aitor Gabilondok, Lierni Fresnedok, Getari Etxegaraik, Aitziber Garmendiak, Patxi Perezek, Angel Alkainek eta Patxo Telleriak.

Agustin Otxoak itzuli du "Eratzunen jauna" izenburupean Txalapartak plazaratuko duen "Lord of the Rings" eleberri ospetsuaren euskarazko bertsioa.

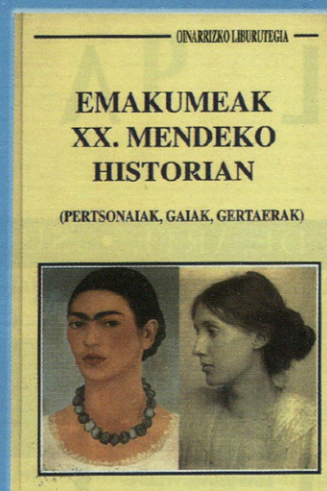
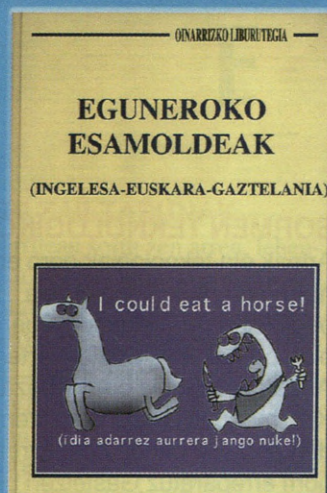
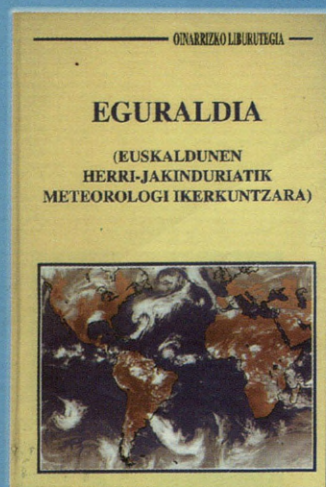
Patxi Barco "El final de la noche" thriller psikologikoa zuzenduko du. Berak zuzentzen duen lehen film luzea da, eta Angel Amigok ekoiztuko du. Abenduan hasiko dira grabazio lanak Donostian.

Joxeantonio Ormazabalek "Antonio Bolas" izeneko lana plazaratu du. Bertan, Antonio Irigoras Agirre zegamarraren ateraldiak eta pasadizoak kontatzen ditu Ormazabalek.

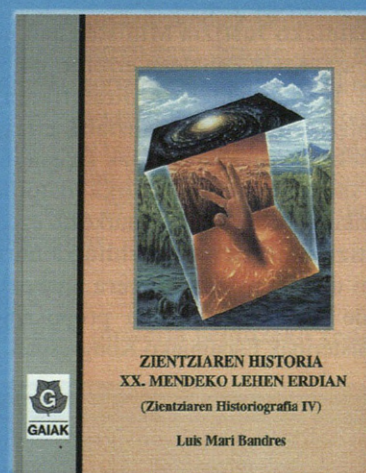
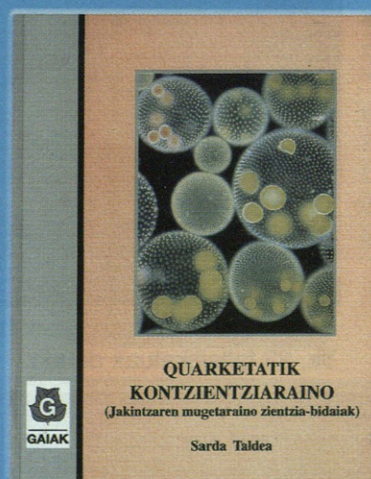
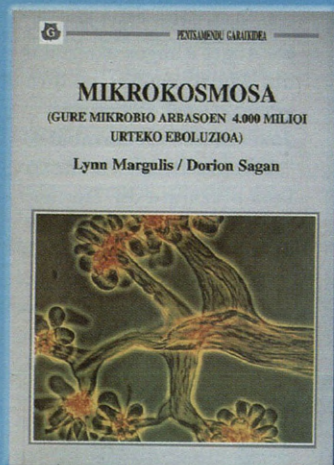
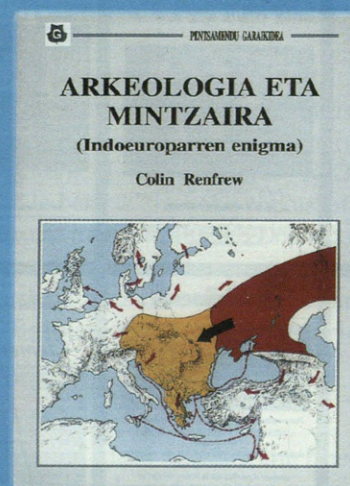
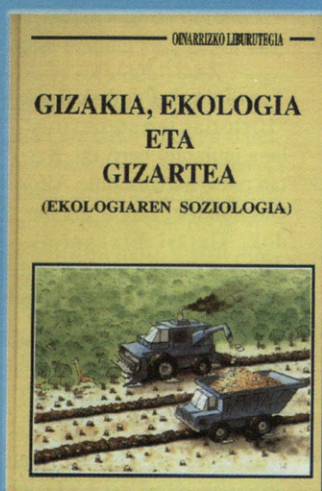

EUSKAL IDAZLEAK GAUR

■ J. Ormazabal.

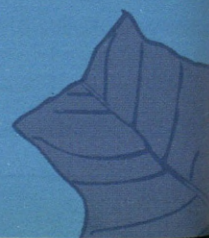
2002.eko Emakunde Saria

GAIK

ARGITALDARIA

*Durangoko azokan
zain gaituzue!!!*

Durango

B e r e z i a

Karpari azken agurra

Iritsi da aurten ere euskal literaturazale eta diskozaleen zita. Izan ere, hilaren 4tik 8ra burutuko da Durangoko 37. Euskal Liburu eta Disko Azoka. Aurtengoak beste edizio batzuen osagarri berdintsuak izango ditu batetik. Eta bestetik, datorren urtean etorriko diren berrikuntzei atea irekiko dizkie. Izan ere, karpa azpiko azken Azoka izango da aurtengoa. Hurrengoa, Durangon altxatuko den eraikin berrian egingo baita. Eraikinean edo karpa azpian, euskal kulturaren huts egin ezineko bihurtu da Azoka. Bertan ezagutarazten, saltzen eta erosten baita euskal liburu eta disko andana. Gainera, euskal kulturaren hainbat arazo eztabaidatzeko aitzakia eskaintzen du. Guk ere aukera baliatu dugu literaturako agenteak arduratuta dituen gai bat jorratzeko. Jorge Gimenez, Iñaki Zubeldia eta Oier Guillan bildu ditugu mahai-inguru batean euskal literaturaren osasuna neurtu eta euskal irakurlea zein den jakiteko.

Manaje Noges

Testuak: Aitziber Salaberria/
Mikel Asurmendi

• 37. Euskal Liburu eta Disko Azoka Durangon

30

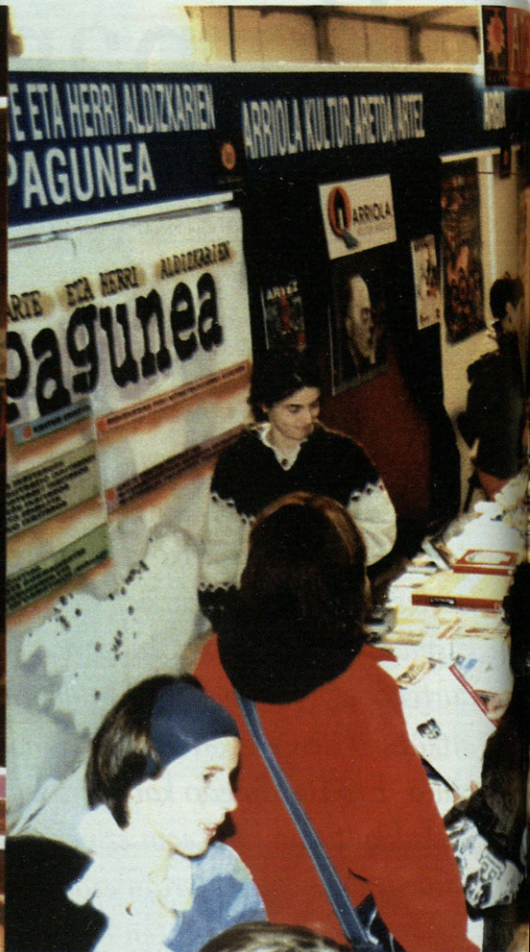
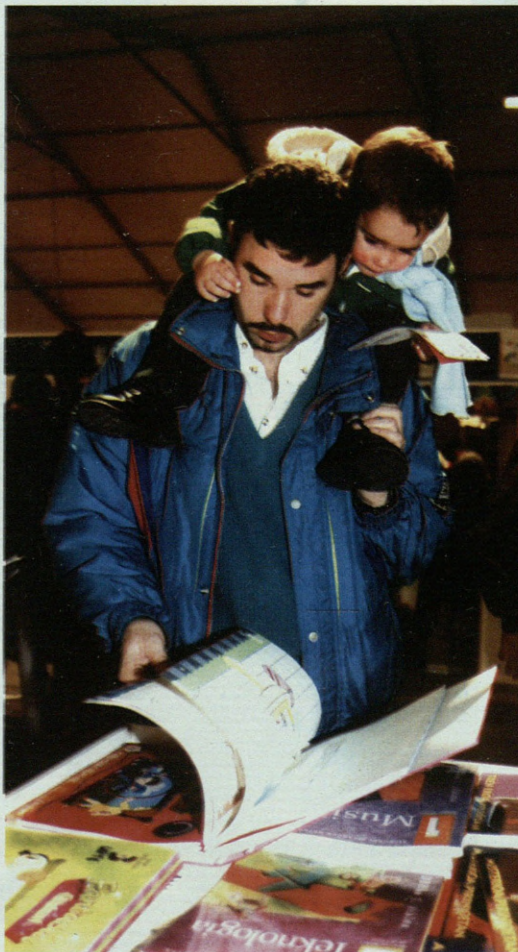
• Nor da euskal irakurlea?

Mahai-ingurua: Jorge Gimenez, Iñaki Zubeldia, Oier Guillan

44

Karpapeko azken

Datorren abenduaren 4tik 8ra bitartean, 37. aldiz zabalduko ditu ateak Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokak. Zalan-tzarik gabe aldaketan garaiko edizioa izango da aurtengoa. Datorren urte-tik aurrera garai berri bati emango baitzaio hasiera. Durangoko elizpean jaio zen azokaren ekimena duela 37 urte. Azken urteotan karpa itxuran ezagutu badugu ere, datorren urtetik aurrera eraikin berria estreinatzeko moduan izango da. Aurtengoa trantsizio garaiko azoka da; eraikin berriak ekarriko dituen aldaketak eta etorkizunera begirako erronkak direla medio.

EUSKAL HERRIKO HISTORIA. Historia izango da 37. Euskal Liburu eta Disko azokako gai nagusia

Etorkizunera begira zabalduko ditu aurren ateak Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokak. Hala erakusten du aurtengo edizioaren iragarpena egiten duen kartelak. Joxe Amantedi Agirrebeitia izan da kartelaren egilea eta Gerediaga elkarteak liburu eta diskoak ezezik teknologia berriak biltzen dituen etorkizuna irudikatu nahi izan du aurtengoa.

Abenduaren 4tik 8ra bitartean egongo da zabalik 37. Euskal Liburu eta Disko Azoka. Urtero, gai jakin baten inguruan antolatu izan ohi da ekimena eta aurtengoa Euskal Herriko historia izango da azokako ardatz nagusia. Historia bere atal desberdinetan: literaturan, zineman...

Pedro Pablo Arrinda irakaslea arduratuko da sarrera hitzaldia emateaz eta "Euskal historia: ikerketaren emaitza ala mitoaren ondorioa?" izango du hizketagai. Baina urtero legez mahai-inguru eta hitzaldi ugari izango dira bost egunetan zehar. Tartean izango dira, besteak beste, Asisko Urmeneta, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Jurgi Kintana, Lola Valverde, Manex Goienezte, Fito Rodriguez...

ARGIZAIOLA SARIA

Euskararen alde egin duen lan oparoa eskertu asmoz, Labayru ikastegia izango da aurtengo ekitaldiko omen-dua. Erakundeak aurren bete ditu 25 urte eta, mende laurden honetan bizkaiera eta oro har euskararen alde egin

liburu eta diskoak

ALBERTO ELOSEGI

Historiako gaiari lotuta, Pedro Pablo Arrinda irakasleak emango du sarrera hitzaldia.

duen lana saritzeko Argizaiola saria jasoko du Gerediaga elkartearen eskutik.

1977ko otsailaren 23an sortu zen Labayru, Bizkaiko Elizbarrutiko apaiz batzuen ekimenez. Hasiera

Eraikin berria

Landako konplexuan, orain arte azoka egin den lekuan, eraikiko da datorren urtetik aurrera Durangoko azoka bere baitan hartuko duen eraikina.

Guneak 6.000 metro koadro baino gehiago izango ditu. Azokaz, gain enpresa munduko eta aisialdiko beste hainbat ekintza egingo da bertan. Guztia aurrera ateratzeko 7 milioi euroko aurrekontua izango du.

hartan Karmelo Etxenagusia, Ander Manterola, Lontxo Zugazaga eta Mikel Zarate buru zirela, Labayru-ren xedea euskarari eta euskal kulturari laguntza ematea zen. Euskara hobeto ezagutu nahi zuten eta lan horretan aritu dira 25 urteotan. Euskal Kulturen egun garrantzi handiko gunea da Labayru ikastegia, euskara irakatsi eta ikertzeaz gain, etnografia alorreko ikerketak eta liburu ugari argitaratzen baititu.

AZOKA ZENBAKITAN

Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokaren 37. ekitaldian 271 erakusmahai izango dira, iaz baino

Itzarri nahi ez zuen printzesa FELIPE JUARISTI NOBELA	Obabatiko tranbia IBAN ZALDUA ZERBERRI SAILA	Zorion perfektua ANJEL LERTXUNDI NOBELA	Gorroto haut HAINBAT IDAZLE GORROTOZKO SOLASEAN NARRAZIOAK
Euskararen etxea PELLO SALABURU SAIAKERA	Mailu isila JUAN KRUZ IGERABIDE POESIA	Bertso minez JOSEBA ZUBIMENDI BERTAKO SAILA	Kafka Bilbon PEDRO ALBERDI NARRAZIOAK

26 gehiago. Gehienetan argitale-teen produktuak izango dira erakusgai, baina horiez gain kultur talde, aldizkari, diskoetxe, erakunde, banatzaile, unibertsitate, aurrezki kutxa edota egunkariak aurtengo ediziorako bildu dituzten argitalpenak eskainiko dituzte.

271 erakusmahai horietan erakusgai izango diren materialen artean liburuak eta diskoak izango dira nagusi. Guztira, 439 liburu aurkeztuko dira, horietatik 311 euskaraz, 123 gazteleraz eta 5 frantsesez. Diskoak orotara 82 izango dira. Eta liburu eta diskoek gain, aldizkari, bideo, software eta Interneteko atari ugari aurkituko ditu azokara hurbiltzen den bisitariak.

TEKNOLOGIA BERRIAK

Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azoka etorkizunari begira jarri dela-eta, ezin da ukatu azken urteetan teknologia berriek hartu duten protagonismoa. 37. edizioan ere ez dira atzera geratuko.

Aurreko edizioetan ordenagailuen gunea nahiko alboratuta egon

dela-eta, aurtengo honetan teknologia berrien erabiltzaileek metro gehiago izango dituzte karparen

TEKNOLOGIA BERRIAK. Metro koadro gehiago izango ditu aurtengo ziberguneak.

Azoka egunez egun

✓ **ABENDUAK 4:** 12:00: Antzerkia: "Morgan pirata gaiztoa lapurretan", 19:00: Sarrera hitzaldia: "Euskal historia: ikerketaren emaitza ala mitoaren ondorioa?" Hizlaria: Pedro Pablo Arinda.

✓ **ABENDUAK 5:** 12:30: Mahai-ingurua: "Legez kanpoko kopiak eta euskal musika". Partaideak: diskoetxe, abeslari, erakunde eta disko dendetako ordezkariak. 18:30: Hitzaldia: "Euskal historiari buruzko lezio bat". Hizlaria: Asisko Urmeneta. 20:30: Labayru ikastegia omentzeko ekitaldia, San Agustin Kultur Gunean.

✓ **ABENDUAK 6:** 12:30: Mahai-ingurua: "Euskal historiaren eronkak...". Partaideak: Jurgi Kintana, Lola Valverde, Manex Goienetxe, Fito Rodriguez eta Mikel Asumendi. 13:30: "Bizkaie!" bizkaierazko aldizkari elektronikoaren berrikuntzen aurkezpena. Hizlaria: Koldo Isusi. 18:00: Hitzaldia: "Komuna eta irakurketa". Hizlaria: Kike Amonariz. 19:00: Aurkezpena: Cayetano Joaquin de Oxangoitik idatzitako "Consejos a un hazendano vizcaino (memoria para un buen gobierno del caserío bazcongado) 1823-1983" eskuizkribuaren argitalpena. 22:00: Kantaldia: Benito Lertxundi. Ezkurdi Jai Alai pilotalekuan.

✓ **ABENDUAK 7:** 12:00: Mahai-ingurua: "Eleberrirako historikoak direla eta...". Partaideak: Toti Martinez de Lezea, Patxi Zabaleta, Patxi Larion, Joxemari Iturralde eta Iñaki Mendizabal. 18:30: Hitzaldia: "Bertso eta koplak kantatuz euskal historia kontatu". Hizlaria: Patri Urkizu.

✓ **ABENDUAK 8:** 12:30: Hitzaldia: "Federico Belaustegiogitia". Hizlaria: Jose Javier de la Granja Pascual. 20:00: Musika emanaldia: Amaraun. San Agustin Kultur Parkean.

barruan. Metro kopuru gehiago izateaz gain, zibergunea ere handitu egingo da. Tarteetan izango dira, Urtxintxa Aisialdi eskola, Miatzen, Goiatz, Elhuyar, Ena Elkartea, www.nontzeberri.com kultur web gunea, Euskaltzaindia, Eusko Jaurlaritza, UEU eta Euskaltelen txokoa.

KARPA GARAIAREN AMAIERA IRITSI DA

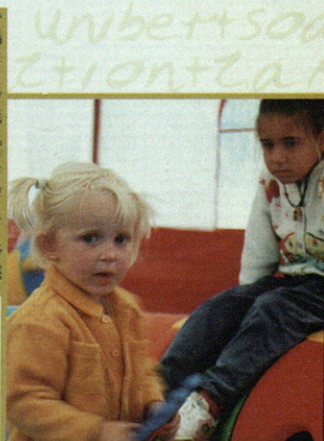
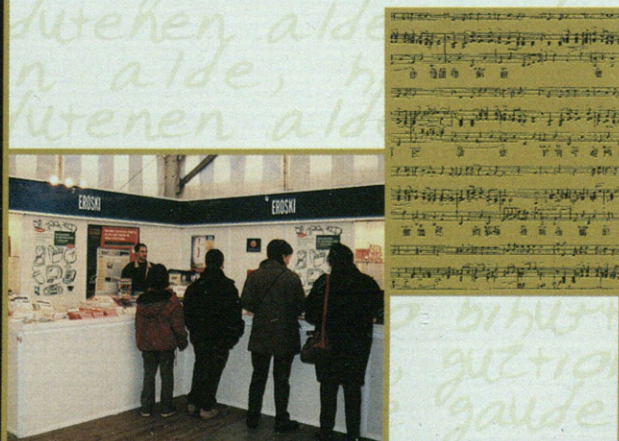
Aurtengoa izango da beraz, karpa azpian egiten den azken azoka. Eraikin berria egiteko obra lanak hasi direla-eta, aurtengo karpa ez da zehazki aurreko urteetako toki berean kokatuko. Landako konplexuan bertan egongo da baina anbulatorioaren atzean. Eraikin berriari dagokionez, dagoeneko jarrita dago lehendabiziko harria, orain proiektuari gorputza ematea besterik ez da falta. Eraikin berriaren nondik norakoak, beraz, datorren urterako utziko ditugu ■

37. euskal liburu eta disko azoka

DURANGO 2002

Abenduaren 4tik 8ra

37.
*Euskal Liburu
eta Disko Azoka*

Literaturaren alde gaude, musikaren alde.
Ezagutza bultzatzen dutenen alde gaude,
unibertsoak sortzen dituztenen alde,
hitza guztiontzako espazio bihurtzen dutenen alde.

Kulturaz mintzo garenean,
guztion mintzaira baitarabilgu.

Liburuak: 439 obra berrien bila

439 liburu berri, eta hain berriak ez diren beste mila. Nondik hasi, nora joan, ezker-eskuin, gora-behera, alderik-alde, ezin asmatu. Gabonetako opariak erosi behar ditudala-eta Durangoko kaleak bailiran murgildu naiz azokako pasilloetan barrena. Aita, ama, ahizpa, mutil laguna, koadrilako lagunak, lehengusu eta lehengusinak, izeba... guztientzako opariak erosi behar. Poltsikoak euroz beteta ekarri ditut baina, aukeraketa lana ez da batere erraza.

Gabonetako opariak erosteko zerrenda hartuta etorri naiz Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokara, beste askok egiten duten bezala. Aurtengoa desberdina omen da, karpazpian egiten den azkena, datorren urtetik aurrera azokak eraikin propioa izango baitu.

Etxetik zerrenda bakarra ekarri dut, opariena, baina, azokara sartu orduko karpazpiko erakusmahaien kokapena jakiteko beste zerrenda bat eskuratu dut, Gerediaga elkarteak ipini duen informazio gunean. Kalebarria, Bekokalea, Goienkalea, Barrenkalea... nondik hasi nora jo, goizean goizetik ondo hasiteko liburuetan barrena abiatu naiz.

ETXEKO TXIKIENAK

Nora jo ezin asmatu eta etxeke txikiene opariak bilatzen hastea erabaki dut. Artekaletik hasi dut bidaia. Bertan baita-

go Aizkorri argitaletxeke erakusmahaiak. Juan Kruz Igerabideren "Jonas larri", Seve Callejaren "Txakur berde baten istorioa" eta Patxi Zubizarretaren "Gaspar eta zuhaitzak" aurkitu ditut bertan. Baina burua altxa dudanerako Desclée argitaletxeke berrienak ikusi ditut eta bertara noa.

**Ibaizabal
argitaletxeak,
Bat txakurraren
kontuak ekarri
ditu, Guido Van
Genchten-en
eskutik. Kris-
kras egiten
duten liburuak**

Zeri heldu ez dakidala, Antton Kazabonen "Etxola txuriko izpiritua" liburu esku artean dudala aurkitu naiz. Burua pixka bat biratu eta hara non topatu ditudan "Ez gara berdinak", "Itsasoren lezioa" eta "Nire urtebetetzea zuretzat opari" liburuak.

BAT TXAKURRA

Ibaizabaleko standean Bat txakurra ikusi dut ordea.

Guido Van Genchten-ek Bat txakurrari buruzko lau liburu ekarri dizkigu aurtengoa. Bilduma hau egokia izan daiteke oso, lehengusu txikiarentzat. Eskutan hartzen duen guztia ahora eramateko sasoian dago baina, Bat txakurraren liburuak oihalez eginak daudenez, amatxok ez du liburuak puskatzeko beldurrik izango. Ez puskatzeko ezta tolestatzeko beldurrik ere. Liburuak esku artean hartu eta zimurtuz gero, kris-kras egiten baitute.

Anaia ordea ez dut oparirik gabe utzi nahi, eta Fernando Morilloren "Dorretxe zaharreko misterioa" erosiko diot aurtengoa.

Artekalen barrena hara non aurkitu dudana Ttarttalorek erakusmahaiak. Bertan dauden liburuei erreparatu eta izeba etorri zait burura. Pare bat hilabete barru ama izango da eta "Lotarakoan jateko ipuinak" eta "Lotarakoan dastatzeko ipuinak" oparituko dizkiot. Gaur egungo guraso modernoek ez baitizkiete ipuinak kontatzen euren seme-alabei. Aurrera jarraitu eta Gaiak argitaletxearen erakus-

ALBERTO ELOSEGI

ETXEKO TXIKIAK. Liburu eskaintza handia izango da aurtengoa ere eurentzat.

euskal liburu eta disko azoka

Durango 2002
abenduak 4,5,6,7, eta 8

AGIRREAZKUENAGA, J.
eta beste batzuk:
*Diccionario
biográfico de los
Diputados Generales,
Burócratas y Patricios de
Bizkaia (1800-1876).*-
Bilbao, 1995

MADOZ, Pascual: *Bizkaia 1845-
1850 (Faksimil edizioa).*
- Ed. Ambito. -Salamanca 1990

ZUGAZAGOITIA
MARZANA, G.:
*Código BIZKAIA
Kodea.* 1998

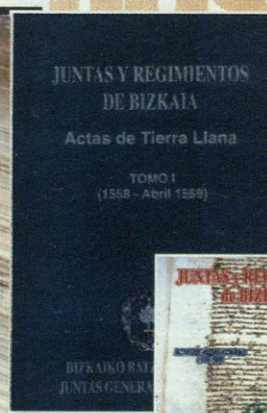
DIAZ GARCIA, M.S.:
*Enkarterrietako
errotak/La molinería
tradicional en
Las Encartaciones.*
1998

VARIOS AUTORES.:
*Juntas y Regimientos
de Bizkaia. Actas
Históricas 1536-1600.*
Nueve tomos y CD-
Rom. 1999

IZQUIERDO, MUXIKA, I
eta ALONSO BESTEIRO, R.:
*Meagintza irudietan
/Imágenes de la minería.* 1998

Bideo eta jolasak

Gaztetxoentzat liburu eta diskoez gain, jolas eta multimedia aukera handia izango da aurtengoan.

Urtxintxa Aisialdi eskolak Euskal Jolasen Bigarren bilduma ekarriko du azokara. Goiatz multimedia ordea, Plisti Plasta bildumaren barruan bideo sorta ederra; "Sagukumea eta Plisti Plasta zirkotik etorri dira"...

mahaia aurkitu dut. Liburu didaktiko mordoak ekarri dute aurtengoan ere. Irakurriz ikasi. "Gorputz Hezkuntza Lehen Hezkuntzan", "Industrializazioa Euskal Herrian", "Arkeologia eta mintzaira", "Emakumeak XX. mendeko historian" moduko liburuak aurkitu ditut mahai gainean.

Liburuak erosi eta jende artean nolabait aurrera noala, Gabonetan gure etxera etortzekoak diren lehen-gusina bikietaz gogoratu naiz. Ereinen erakusmahaira joan eta bakoitzarentzat liburu bana aurkitu dut bertan: Pako Aristiren "Deborah, hondartza bakarti batean" eta Ixiar Rozasen "Yako eta haizea". Ondoren elkar truka ditzatela.

ALBERTO ELOSEGI

BIDEOAK. Liburuez gain bideo sorta ederrak ikusiko dira aurtengoan.

JOLAS ETA MULTIMEDIAK

Liburuak bakarrik ez, haurrentzako jolas mordoak dago aurtengoan azokan. Artekale bertan Urtxintxa Aisialdi eskolaren standean "Euskal Jolasen bigarren bilduma" aurkitu dezakegu. Ikastolen Elkarteak ere material didak-

tiko mordoak plazaratu du; hala nola, orduak, hilabeteak nahiz giza gorputza ezagutzeko jokoak.

Multimediei dagokienez, Goiatz multimedia bideo zerrenda luze bat ekarri du azokara. Plisti eta Plastaren ipuinak biltzen dira bilduman, tartean aurki daitezkeenak: "Txotxongilo pirata eta Plisti eta Plastak jolasten dute", "Sagukumea eta Plisti eta Plasta zirkotik etorri dira"...

Artekaleko osteratxoaren ondoren Kalebarrirantz abiatu naiz. Hara non ikusi dudana Elkar argitaletxearen standea. Jende andanaren atzetik han ikusi ditut Pello Añorgaren "Txinpartaren izakiak", Joxemari Iturraldearen "Riskyren barrabaskeriak" eta Anjel Lertxundiren "Aizak eta aizana elkarrekin dantzan" liburuak.

Nire aurrean dagoen gizon burusoilak Anjel Lertxundiren liburu ireki du, eta bertan Antton Olariagaren marrazkiak ikusi ditut. Elkarren

ALBERTO ELOSEGI

JOLASAK. Orduak, hilabeteak... ikasteko jolasak erosteko aukera izango da.

standa jendez gainezka dago, Iñaki Mendiguren baitago aztiz mozorrotuta "Harry Potter eta suzko kaliza" liburua sinatzen. Bat hartuko dut sinadura eta guzti niretzat. Alboan, Alberdania-ko mahaian Mariasun Landaren "Krokodiloa ohe azpian" eta Andolin Eguzkitzak itzulitako "Batzarra Telgten" liburuak ikusi ditut.

HELDU AGOENTZAKO OPARIAK

Familiako txiki eta ez hain txikienekin zorrak kitatu ondoren, aukeraketa konplexuago bati ekin behar diot orain. Zerrenda eskuetan hartu eta non nabilen ere ez dakidala, nobedadez

**Azokako 271 standetan
439 liburu berri
aurkeztuko dira.**

**Horietatik 311 euskaraz,
123 gazteleraz eta 5
frantsesez. Diskoak
berriz, 82 izango dira**

beterik ikusten ditut erakusmahaiak.

Alberdania argitaletxean, Iban Zalduaren "Obabatiko tranbia" topatu dut. Eta Bassaraik Miren Agur Meaberen "El código de la piel" dakarkigu aurtengoan.

Elkarreko standaren aurrean ikusi dut nire burua oster. Begiak norae-

ALBERTO ELOSEGI

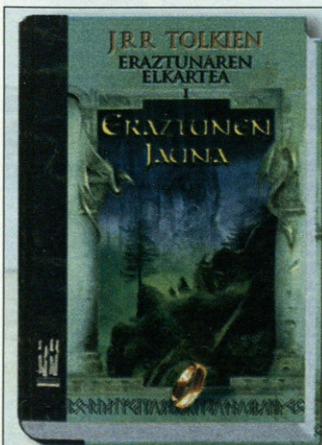
LIBURUAK. laz baino 26 stand gehiago daude aurtten, gehienak, argitaletxeenak.

zean ditut hainbeste berrikuntzen aurrean; Koldo Izagirrenen "Idi Organen Karranka" eta "Metxa esaten dioten agirretar baten ibili herrenak", Gotzon Garateren "Zakurra zeure laguna", Joan Mari Irigoien "Ipuin batean bezala" eta Jon Arretxeren "Ekialdeko mamua" lanak ikusi ditut bertan.

Ezkerretara begira ipini eta Pirinioak bildumako seigarren alea ikusi

diot besapean nire ondoan dagoen gizonari. Aitari erosi beharko diot liburua, azken aldian zeharo mendi zaletuta baitabil. Ana Urkizaren "Bazterreko ahotsa" poesia liburua erosi du nire aurrean dagoen andreak, amarentzat beste bat eskatu diot sal-tzaileari.

Kalebarrian, Gatzuzainen standaren aurrean zirrikitu bat aurkitu dut eta Robert Larrandaburuk idatzitako

ERAZTUNEN JAUNA

hobbitak, elfoak, trollak, nanoak...
TOLKIENEN FANTASIA GUZTIA

"Xiberoa, mendia eta Kultura" liburua dago erakusgai. Pasilloan aurrera Hiru argitaletxeak Harkaitz Canoren "Enseres de Ortopedia inútil" liburua plazaratu du. Maiatz argitaletxea dut parez pare, eta bertan Itxaro Bordaren lan bat topatu dut, "Hautsak errautsa bezain".

XX. MENDEKO POESIA KAIERAK

Kalebarrian aurrera Susa argitaletxearen erakusmahaia aurkitu dut. Aurten ere nobedade oparoa ekarri dute azokara. Xabier Mendiguren Elizegik "16 ipuin amodiozko" liburua kaleratu du. Duela hamasei urte argitaratu zuen "Sei ipuin amodiozko" liburuan biltzen ziren sei ipuinak eta

beste hamar berri biltzen dira liburu honetan.

Koldo Izagirrek osatu duen "XX. mendeko poesia kaierak" bildumako azken liburuak Durangon izango dira

Poesia atalean hiru lan aipagarri aurtengoan: Igor Estankonaren "Tundra", Mikel Ibargurenen "Dese-rriko karrikak" eta Koldo Izagirren "XX. mendeko Poesia Kaierak".

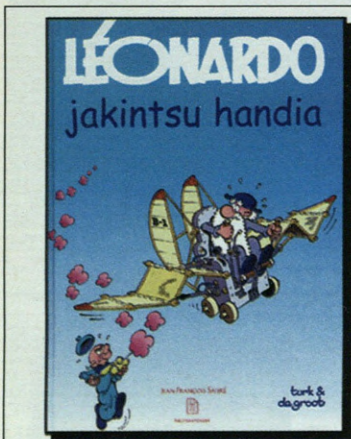
XX. Mendeko poesiaren antologia egin du Koldo Izagirrek. Antologia osoa lau argitaralditan banatu da eta esku artean dudana da azkenekoa. Tartean Jon Mirande, Mikel Las, Joan Mari Irigoien, Rafa Egiguren, Tere Irastortza, Joseba Sarrionandia, Jon Arano, Juan Kruz Igerabide, Luigi Anselmi, Karlos Linazasoro eta Juanjo Olasagarrenen poesiak bildu ditu Koldo Izagirrek.

Liburuak ondo miatu eta jende artean aurrera egin ahala Txalaparta argitaletxeko erakusmahaira iritsi naiz. Paddy Rekalderen "Rebel Mayo Colorao", Gari Berasaluzeren "Tulipa Gorriak", Aritz Usandizagaren "Bob Marley", Irati Jimenezen "Malcom X",

POESIA. Poeten gorazarre eta irakurlearen zerbitzu izatea da "Poesia Kaierak"en xedea.

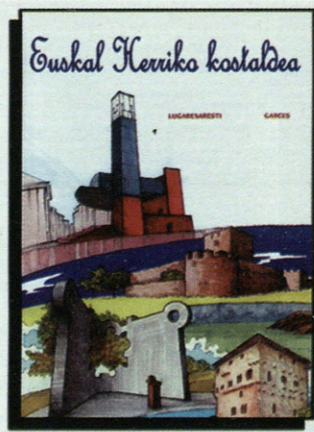
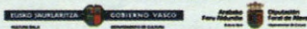
ALBERTO ELOSEGI

Komiki guztiak

SAURE

Babesleak:

Xabier Gantzarainen "Van Gogh", Floren Aoizen "La vieja herida" eta marihuana gustukoa dutela publikoki adierazi duten zenbait euskal idazlek osatu duten "Marihuanazko bufanak" liburuak aurkitu ditut.

Literotura bildumaren baitan, 14 urte bete berri dituen ahizpak, Gabonetako oparitarako eskatu didan Juan Karlos Merinoren "Kondoi urrunak" liburu ere motxilan sartu dut.

Kalebarritik berriro Artekalera. Ibaizabalen standera iritsi eta nire aurrean dagoen bikotea elkarri zirriak egiten ari dela aprobetxatuz, Juan Garziak euskarara itzuli duen "Hamlet" antzerki lana hartu dut esku artean. Interesgarria dirudi. Kalandraka argitaletxean dagoen lasaitasuna ikusita bertara hurbildu naiz. Zer aurkituko eta "100 menus de temporada de Karlos Arguiñano", hau ere zorrorra. Mutil lagunak etxe berria erosi du eta sukalde kontuan

duen maisutasuna ikusita ez zaio gaizki etorriko.

Ttarttalo argitaletxeko erakusmahia alboan, Toti Martinez de Lezearen azken lana topatu dut, "Los hijos de Ogaiz". Zubia argitaletxearen mahai izkinan, Igor Elortzaren "Kontuak kantu" liburu eta idazlea topatu ditut. Liburu sinadura eta guzti zoratzen hartuko du nire lagunak.

BESTELAKOAK

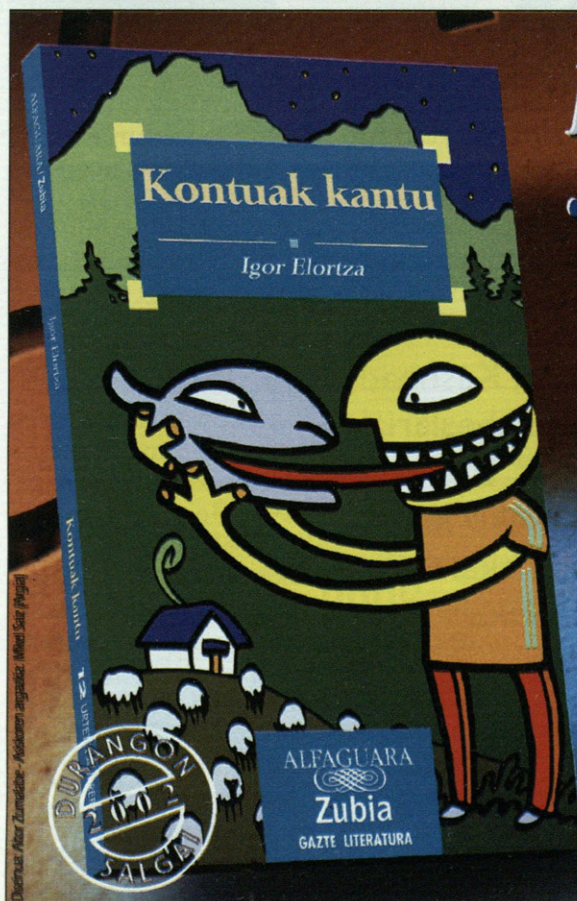
Literaturaz gain, bestelako material asko aurki dezakegu Arte kale eta Goienkale artean. Elkarte, erakunde, unibertsitate, egunkari nahiz aldizkariaren standak aurkitu ditzakegu. Tartean ARGIAren Badakit mahai jolasa, "Entzun!" aldizkariaren 28. ale berria...

Hainbeste liburu eta letra artean gustura nabil, baina zoratuta bukatu aurretik, musika hotsetan murgiltzera noa ■

PABLO S. QUIZA

AZOKA. Aldizkari, egutegi, afitxak... ez dira faltako.

Konta ditzagun kontuak... ...kanta ditzagun kontuak

Igor Elortzaren ahotik

Hamaika euskal kontu zahar hautatu ditu Igorrek, bertso moldera ekarri eta kantu bihurtzeko.

Asisko Urmenetaren eskutik

Asiskoren marrazkiek polito dantzatuko dituzte berba bizidunok.

a	b	c	d	e
f	g	h	i	j
k	l	m	n	o
p	q	r	s	t
u	v	x	y	z

z u b i a
argitaletxea

Diskoak: orotariko

Paper gaineko letra pilotik notaz osatutako pentagrametara egin dut salto. Motxilan daramadan liburu multzoarekin nahiko osatuta daukat aurtengo Gabonetako oparien zerrenda, baina, letrak alaitzeko musika baino hoberik ez dela esaten dute, eta halaxe pentsatzen dut nik ere.

Bilatzen jarrita mota eta gustu guztietarako musika aurkitu dut azokan.

Lasaia, klasikoa, bluesa, heavya... Orain guztien artetik oparitarakoak aukeratzen hasi behar dut. Bekokaletik Barrenkalera bueltara ibili ondoren motxila lehertu beharrean noa bueltan etxera.

ALBERTO ELOSIGI

GUSTU GUZTIETARAKO. Heavya, rocka, trikitia, klasikoa... denetarik dago aukeran.

Bekokaletik hasi eta izkinan lehenengoa Agorila diskotxeko standan. Altxurukuko Pastoralak osatutako "Urruti Jauregiko Pastoral" ekarri digute aurtengoa.

Aus-art Records diskotxetxe albon, jende artean tartetxo bat egin eta Aitor Olea Juaristiren "Euskal Herriko organoak" izena daraman lana ikusteko parada izan dut, ama piano eskolak hartzen hasi berria da eta ikasteko ez zaio batere gaizki etorriko. Baina konturatzerako 2 metro luzeko kankailu bat jarri zait parean eta Metak diskotxetxearen standaren aurrean bukatu dut.

IN-KOMUNIKAZIOA

Disko sorta potoloa ekarri dute Metak diskotxetxeok aurtengoa. Etorri

bezain pronto bila nenbilen Fermin Muguruzaren "In-Komunikazioa" diskoa erosi dut. Kristina Solanok parte hartzen du disko honetan, Ferminekin batera trikitia jotzen, eta ikusi beharko dut ea nola moldatzen den.

Sorkun, Kashbad taldeko abeslariak "Onna" izeneko bakarkako lehen diskoa ekarri du azokara

Ezker-eskuin begiratu ondoren Sorkun, Kashbadeko abeslaria zenaren lan berria "Onna", Skunk taldearen "Kinki", Betagarri taldearen "Arnasa hartu" eta Xabier Montoia bakarlariaren "Ni ez naiz Xabier Montoia" diskoak aurkitu ditut, besteak beste, erakusmahai gai-

nean. Aukeraketa zaila daukat baina, "Onna" diskoa ere motxilan sartu dut, koadrilako lagun ezkutuari oparia egiteko.

Buelta erdia eman eta hara non Gaztelupeko Hotsak diskotxetxearen standan

doinuak 82 CDtan

topatu dudun. Oraintxe bertan jendez gainezka dago eta alboan dagoen Elkarreko erakusmahaira joan naiz.

LAPURDIKO KOBLAKARIAK

Joserra Senperenaren "Blues pasadizoak", eta Olatz Zugastiren "Elearen lainoa" diskoak ikusi ditut lehenengo begiradan. Begiak ere nahiko lausotuak ditut dagoeneko eta Pantxoa eta Peioren azken diskoa esku artean hartu dut.

"Lapurdiko koblakariak" izenburua darama Peio eta Pantxoa bikotearen azken lanak. Izenburuak aditzera ematen duen bezala, Lapurdiko kantu zaharren bilduma osatu dute 12 abesti dituen disko honetan. Mixel Ducau musikariaren

laguntza izan dute diskoaren grabaketan.

Lapurdiko kantu zaharren bilduma osatu du Peio eta Pantxoa bikoteak, "Lapurdiko koblakariak" diskoan

"Nafarroa La Navarre: chants et traditions", "Xiberoa La Soule chants et traditions", Laja eta Mike-len trikiti doinuak... ezin aukeraturik nabil. Baina hara non ikusten dudun Amaraun taldearen disko berria. Jazz doinuak egiten ditu Durango inguruko talde berriak,

oboea delarik taldearen musika tresnagidaria.

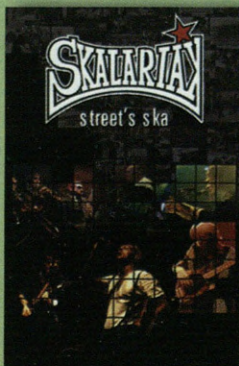
Bultzaka-bultzaka Gaztelupeko Hotsak diskoetxera itzuli naiz ostera.

Mikel Urdangarin zornotzarraren "Heldu artean" laugarren disko luzea ikusi dut.

Standeko mahaian barrena eskua luzatu eta motxilara sartu aurretik esku artean hartu dut. Hernanin eskaini berri duen kontzertuan izugarri gustatu zitzaidan disko berri honetako abestiek duten alderdi urbanoa.

Ia bi urte isilik egon eta gero, "Maite out" disko berria osatuta

GOR NOBEDADEAK

SKALARIAK.
"STREET'S SKA"

EKON:
"SALATZEN DUT"

ASGARTH:
"III"

ADOS:
"ADOS"

AURTENGO
GORAKADA 6

JOUSILOULI:
"TERRORISTA"

PARABELLUMEN ONENA. Beraien ibilbideko 20 abestirik onenak bildu dituzte "Envenenado" bilduman. Goian, bildumaren azala.

agertu da Bide ertzean taldea. Kantura gonbidatzen duten 12 abestiz osatu dute diskoa. Standaren aurrean burua altza eta Zea Mays taldeak Kirmen Uriberen letretan oinarrituta "Harrobian" lana kalera-tu duela ikusi dut. Pettik "Etxeko uzta" lana osatu du. Azokako bozgorailuetan entzuten ari gara orain-txe, "Traganaren putzua" abestia.

Bekokalen azken bisita Euskal Herriko Trikitixa Elkartearen standean egin dut, aitaren enkarguari erantzunez Rufino Arrola, Txetxu Urrutia eta Eusebio Ruedaren "Rufino Arrola" diskoa eskuratu dut.

NERE EKIALDEAN

Erdi ikusian utzi dudana Elkarren

Musikaz blai

Azokaren aitzakiaz, abenduak 4tik 8ra bitartean musika emanaldirik ere ez da faltako. Durangora hurbiltzen denak, Benito Lertxundi, Amaraun, Bide Ertzean eta Pettiren emanaldiak ikusteko aukera izango du.

standera itzuli nahiz berriro. Orain giroa lasaia dagoela dirudi. Jendearekin inolako borrokarik egin gabe stand alderik alde begiratzen nabilela, Benito Lertxundiren azken diskoari itsatsita geratu zait begirada. "Hitaz oroit" diskoa plazaratu zuenetik sei urte eman ditu kanta

berririk grabatu gabe. Azken sei urteotan sortutako 11 abesti berriz osaturiko "Nere Ekialdean" izeneko lanarekin dator aurtengoan azokara. 11 abesti horien artean Fernando Pessoa poeta portugaldarraren 5 olerki musikatatu ditu.

Bekokaletik, Barrenkalera noa orain. Gor diskoetxe-ko erakusmahaiari Añorgako Asgarth taldeko kideak ikusten ditut. Aurreko diskoetan bezala heavy doinuak dira nagusi kaleratu berri duten "III" diskoan. Mahaiari erreparatuta berriz, Ekon taldearen "Salatzen dut" eta Jousilouliren "Terrorista" diskoak gainezka dagoela ikusten dut.

Asgartheko kideak ikusita neska gazte koadrila bat etorri da arrapaladan Gor diskoetxe-ko standera eta batera eta bestera bultzaka hasi eta bat batean Oihukaren standean ikusi dut nire burua.

Idi Bihotz taldearen "Amaigabe berria", Gatiburen "Zorarena" eta Etsaiak taldeko Inigito gidari duen Txapelpunk taldearen "Bla bla bla bla bla. Stop" lanak daude erakusgai.

Gaurkoan baina ez dut ezer gehiago erosteko gogorik ez dirurik. Azokako zurrunbilotik irteten eta urteroko ohitura dudana bezala azoka kanpoan txorixoz beteriko talo bat erosi eta etxerantz noa. Niri dagokidanez bukatu dira aurtengo Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokaren kontuak. Opari bete motxila bizkarrean hartuta agur esan diot karpa erraldoiari, datorren urtean ordeka kaixo esanez agurtuko dut azokako erakusmahaiak hartuko dituen eraikin berria ■

NIK BETI IZAN DUT
ZER ESANIK

J'AI TOUJOURS
BEAUCOUP A
RACONTER

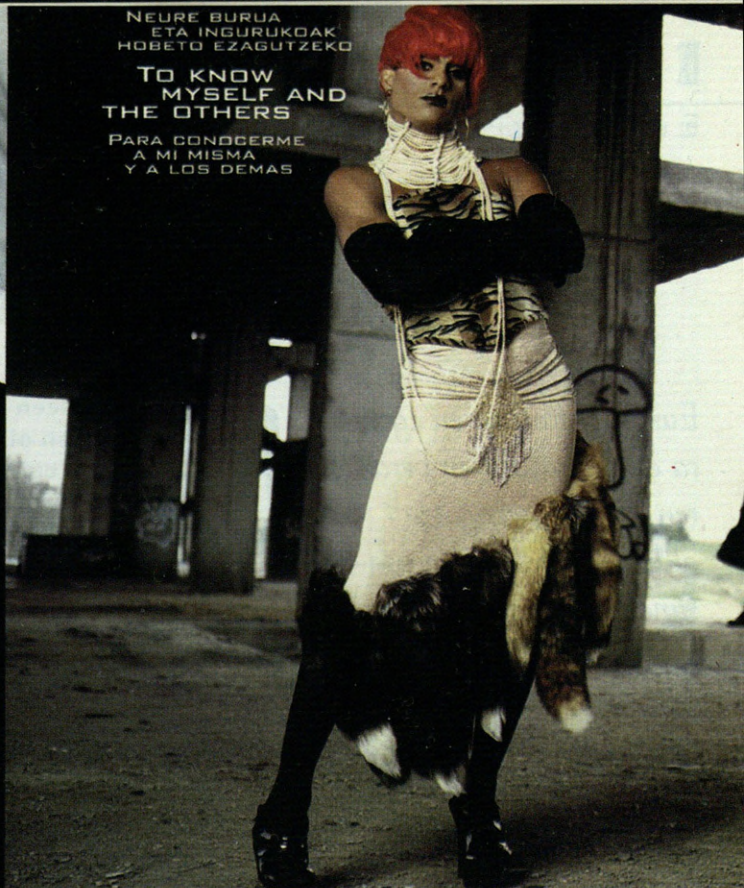
SIEMPRE HE TENIDO
MUCHO QUE
CONTAR

NEURE BURUA
ETA INGURUKOAK
HOBETO EZAGUTZEKO

TO KNOW
MYSELF AND
THE OTHERS

PARA CONOCERME
A MI MISMA
Y A LOS DEMAS

HITZ EGINEZ,
NIRE BIZITZA
MARGOTUKO DIZUT

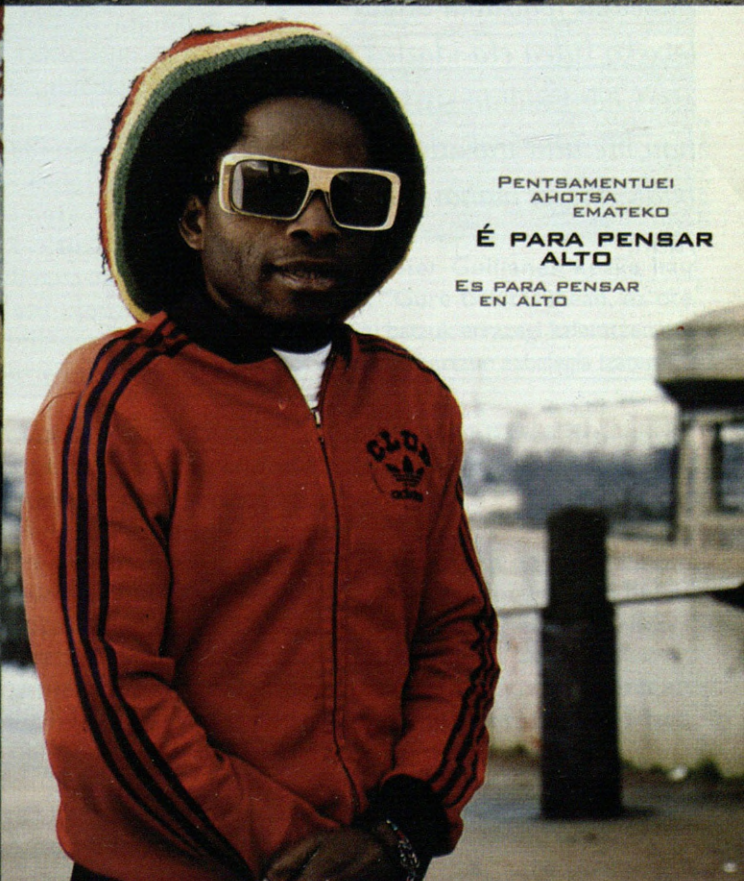
HABLANDO
PUEDO PINTARTE
MI VIDA

PENTSAMENTUEI
AHOTSA
EMATEKO

É PARA PENSAR
ALTO

ES PARA PENSAR
EN ALTO

ESANAK ESAN, EUSKARA

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HADE

Nork irakurtzen ditu

Euskal literaturaren egoera eta literaturaren beraren irakurlea ezagutze aldera, literaturaren osasuna, generoak eta merkaturua izan ditugu hizpide. Jorge Gimenez Alberdania argitaletxeko editorea eta Euskal Editoreen Elkarte-ko lehendakaria, Iñaki Zubeldia Ibaizabal argitaletxeko kidea eta idazlea, eta Oier Guillan -azken hau literatur irakurle gisabildu ditugu mahai-inguruan.

Literatur zaleen kolektiboa eta literaturaren oinarriak ezagutze aldera, egin dezagun euskal literaturaren diagnosi bat. Nolakoa da bere osasuna, nolakoa irakurlearen egoera?

JORGE GIMENEZ: Hasteko, diagnosi hitza hitz potoloa eta interpretatzeko arrisurtsua dela esango nuke. Euskal literatur sorkuntzaren egoera bere bizitzan ezagutu duen hoberena da, baina, tamalez, bizitza laburra du. Osasun ona du bai sorkuntza ahalmenaren aldetik bai batez besteko kalitatearen aldetik. Kalitateari dagokionez, euskarazko merkatuan oso puntako idazleak ditugu, oraingoz gutxi batzuek baino ez dute onespina jaso, baina pixkanaka bide hori zabalduz doa.

Irakurlearen egoera, berriz, ona da. Kopuruari dagokionean ez da hain ona, bai ordea irakurlearen estratifikazioari dagokionean. Irakurleak gero eta modu erosoago batez bilatzen ditu bere gustuko literatur generoak. Idazleek, halaber, hobeto identifikatzen dituzte beren helburuak irakurle honen barruan.

IÑAKI ZUBELDIA: Jorgek esandakoa bidezkoa iruditzen zait. Egia da azken hogeitahogeita bost urteotan euskal literaturak aurrerapauso nabarmenak eman dituela. Egoera hau, ordea, ez zen batbatean sortu, aurretik sustrai bat bazegoelako gertatu da. Baina, batez ere, gure literatura orain iritsi da literatura unibertsalaren neurrira, ez nuke esango neurri-neurrira iritsi denik ere, baina autore batzuk maila horretan dabilta, euskal idazle batzuk munduko literatur egile batzuekin erkatu daitezke, eta beste batzuk bultzaka datoz. Euskal literatura-aren egoera itxaropentsua da.

OIER GUILLAN: Funtsean ados nago esan denarekin. Azken bi hamarkadetan aurrerapauso izugarriak eman dira eta unibertso propioa gero eta osatuago bat dago, irakurle bakoitzaren beharrak asetzeko gero eta eskaintza zabalago bat dago

LITERATUR MAHAI-INGURUA. Iñaki Zubeldia

merkatuan. Alabaina, gauzak proportzioran ikusi behar dira, eta irakurle naizen aldetik, kezka bat daukat: gure txikitasunean, ez ote diren liburu batzuk errazegi kaleratzen eta ez ote duten oihartzun zabalegia izaten. Aurrerapausoak eman dira, bide luzea egin da, baina autokritikan ere sakondu beharra dagoela nabari dut.

■ **Euskal literatura beste literaturen ondoan garatzen ari da. Ondokoekin homologatzeko moduan al dago?**

J. GIMENEZ: Irakurlea irakurle dela azpimarratu nahi dut, alegia, ez hizkuntza bateko edo besteko irakurle. Euskal irakurleak beste hizkuntza bat erabiltzen du gutxienez; Hegoaldean gaztelania eta Iparraldean frantsesa. Beraz, informazio iturriak guztiz zabalik dauzka eta konpara-

euskarazko liburuak?

Idazlea, Jorge Gimenez editorea eta Oier Guilan irakurlea.

tzeko aukera ere bai. Hori ez da gertatzen, esaterako, euskaraz irakurtzerik ez daukan jendearekin.

Konparazioa kalitate mailetara zabaltzen badugu, oso eremu labainkorrean sartzen gara. Finean, herri bateko literatura kultur alorreko beste produktu bat besterik ez da. Literatura unean uneko eta tokian tokiko kulturaren egoerari dagokion zerbait da, ez da sortzen literatur tailer batean, nolabait esanda. Alabaina, euskal literaturak ez du lotsarik izan behar inguruan ditugun literaturen aldean jartzeko, bereziki, gaztelaniaz egiten den literaturaren aldean. Bereziki diot, Espainian egiten den gaztelaniazko literaturari begiratzen bazaio, sorkuntzaren

aldetik, ez baitago bere unerik hobereanean. Besterik da Hego Ameriketan egiten dena. Gure literatura, oro har, beste literaturekin homologatuta dago. Kanpoko idazleek, agenteek nahiz editoreek gero eta gertuagotik ezagutzen dute gure errealitatea eta

**“Kanpoko idazleek,
agenteek nahiz editoreek
gero eta gertuagotik
ezagutzen dute gure
errealitatea eta gure
uretara hurbiltzen dira
sarea botatzeko asmoz”
JORGE GIMENEZ**

ALBERTO ELOSEGI

KEZKA. Oier Guillanek kezka hau agertu du: “Gure txikitasunean, ez ote diren liburu batzuk errazegi kaleratzen eta ez ote duten oihartzun zabalegia izaten”.

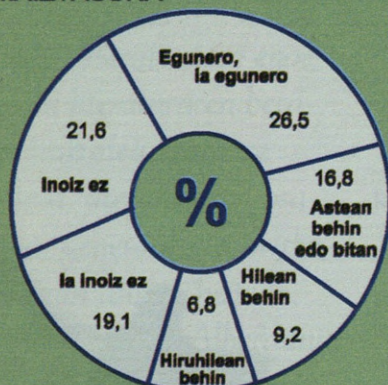
gure uretara hurbiltzen dira sarea botatzeko asmoz. Horrek zerbait adierazten du.

■ **Nola lehiatzen da euskarazko literatura erdaraz ekoizten den literaturarekin? Gazteen artean bereziki.**

I. ZUBELDIA: Gazteen artean erdarazko literaturara jotzeko ohitura duen sektore bat badago. Nahiz eta gazte hauek ikastoletan hezi izan diren, erdaraz euskaraz baino gehiago irakurtzeko ohitura hartu dute gaztetatik. Izan ere, oraindik hainbat obra ez daude euskaraz eta derrigorrez erdaraz irakurri behar dituzte: hor daude Ken Folletten “Los pilares de la Tierra” eta beste obra batzuk, Noah Gordonen “El Médico” eta “El Rabino”, Stephen King, Dean R. Koontz, Anne Rice eta beste hainbat

Irakurketa ohiturak EAEn

Liburuen irakurketa MAIZTASUNA

Iturria: Eusko Jaurlaritza.

Urtean irakurritako liburu kopurua

ADINAREN ARABERA

15-24 bitartekoak	8
25-34 bitartekoak	10
35-44 bitartekoak	13
45-54 bitartekoak	11
55 urtetik gorakoak	9

IKASKETEN ARABERA

Ikasketarik gabekoak	6
Lehen mailako ikasketak	9
Batzilergoa/LZ/BBB	9
Unibertsitate diplomatuak	10
Unibertsitate lizentziatuak	16

amerikarrek gazteentzat idatzitako obra indartsu eta erakargarriak.

Alegia, badago gazteentzako esplitziki idatzitako literatura: gai makabroak eta garratzak, tentsio handikoak, guk literatura horietatik gutxi daukagu eta irakurle gazteen sektore batek horietara ezinbestean jotzen du. Edonola ere, gure artean badauzkagu euskal literaturaren irakurle gazte onak diren gazteak ere.

■ Zu zeu Oier, ase sentitzen zara dagoen eskaintzarekin? Irakurri nahi duzuna aurkitzen duzu edo genero bat edo beste faltan hartzen al duzu?

O. GUILLAN: Orokorrean, gero eta aukera gehiago daukat beharrezko ditudan gaiak eta generoak aurkitzeko, baina oraindik ere ez naiz guztiz ase sentitzen. Egia da, Iñakik aipatu bezala, beste literaturetatik itzulitako lanak falta ditugula gure literaturan. Euskal literatura kalitate handiko gauzak egitera heldu da, gero eta parekatuagoa dago beste literaturekin, gure gabeziak ez daude kalitatearen mailan, beste eremu batzuetan baizik. Gazteei interesatzen zaizkien zenbait generoei dagokienean gabeziak daude ziur asko; oraindik ere eskaera osatzeko beste hizkuntzetara jo beharra dago. Nik neuk ez ditut behar ditudan gauza guztiak aurkitzen, baina

sorpresa oso atseginak hartzen ditut hemen idatzitako hainbat libururenkin.

■ Aipa dezagun literatur hizkuntzaren egoera. Literaturaren corpus bat gauzatzeko jende kopuru nahikorik ote dagoen aipatu izan da. Irakurle gazteak erakartzeko jerga edota argota aski landua ote dugu euskaraz? Eguneroko hizketa moldetik hurbil ala urrun al dago euskarazko literatura?

GAZTEAK. "Gazteen artean erdarazko literaturara jotzeko ohitura duen sektore bat badago. Nahiz eta gazte hauek ikastoletan hezi izan diren", dio Zubeldiak.

I. ZUBELDIA: Euskarak eta hizkuntza literarioak berak itzulpenari esker eta idazleei esker asko aurreratu du, nolabaiteko corpus literario bat eta oinarritzko terminologia bat dago. Beharbada, bai irakurlearen eta bai herriaren formazioan atzerago gaude, eta batzuetan kosta egiten da literatura zabaltzea. Hau da, oro har, jendea kosta egiten zaio literatur hizkuntzara hurbiltzea. Hizkuntzaren maila dezentetaltza da, baina euskarazko irakaskuntza oso gaurko kontua da, herriak oraindik ere ez du unibertsitatearen tradizio sendoa bereganatu, beraz, oraindik urteak eman beharko ditugu jendea hizkuntza literario horretara hurbiltzen joan dadin.

Bi plano bereiz ditzakegu herrian, batean irakasleak, idazleak eta itzul-tzaileak daude, hizkuntza munduan jende jantzia alegia. Eta beste plano batean, ez tontoagoak direlako, beste gai batzuez arduratzen eta interesatzen direlako baizik, dago euskara herrikoia dakien jendea, baina hizkuntzaren ezagutza gehiegi sakondu ez duena. Lehenak ez daude bigarrenak baino jantziagoak horregatik. Herri hau horrela da eta hala onartu beharra daukagu.

baskepensiones EPSV

eta gozatu orain zure
etorkizunean inbertitzeak
dakartzkizun abantailez

Izan ere, orain, baskepensioneekin, erretirorako aurrezteak dakartzkizun onurez lehenengo egunetik bertatik gozatu ahal izango duzu, opari bikainak lortu ahal izango baitituzu zuzenean.

Informazio gehiago zure bulegoan edo www.bbk.es helbidean.

O. GUILLAN: Nik irakurle gazteen artean zailtasunak antzematen ditut, gazteek zailtasunak dituzte hizkuntza literario horretara hurbiltzeko, jerga, argota edo bestelako baliabideak erdaratik jasotzen eta erabiltzen dira, eta nahiz euskaraz izan badauden, ez dira aski ezagutzen edota ezagutzen badira ere ez dira erabiltzen, faktore hori askotan traba izaten da jende hori euskal literaturara ekartzeko.

J. GIMENEZ: Euskaraz irakurtzera hurbiltzeko arazoak dituztela euskal gazteek? Euskaraz irakurtzera edo irakurtzera oro har? Arazoa zabalagoa da, ez da hizkuntza arazo soil, ezta gutxiagorik ere, badaude beste kontu batzuk, tamalez, sakonagoak. Esaterako, datuei erreparatzen badiegu, bi gauzatan laburbildu daiteke gure egoera: irakurlea oro har -gazteleraren eremuan mugitzen diren irakurleez ari

ALBERTO ELOSEGI

KLUBA. "Literatura irakurtzen ez dutenek ez dituzte baliabide literario txikiagoak. Irakurzaileen mundua klub baten antzekoa bihurtzen ari da", Jorge Gimenezen iritziz.

EUSKARAZKO IRAKURLEEN EZAUGARRIAK

LURRALDEAK

Araba	%25,7
Gipuzkoa	%37,4
Bizkaia	%26,8

SEXUA

Gizonezkoak	%31,7
Emakumezkoak	%28,9

ADINA

16/24	%55,7
25/34	%32,1
35/44	%28,9
45/54	%15,9
55 eta gehiago	%19,6

LANBIDEA

Lanean	%28,9
Ikasleak	%53,3
Etxekoandreak	%18,9
Jubilatu/Pentsiodunak	%14,6
Lanik gabe	%33,3

IKASKETAK

Gabe	%0,0
Lehen hez./O.H.O.	%14,2
Batxilerg./I.Z./B.B.B.	%30,9
Unibertsitate diplomatuak	%48,1
Unibertsitate lizentziatuak	%42,7

Iturria: "Euskaldunon Egunkaria"

naiz- galtzen ari gara, gero eta urriagoa da. Datu honek ez digu soslaia osatzeko balio, baina bai egoera isaltzeko. Beste datu bat irakurtzen duten horiek gero eta gauza zehatzagoetara jotzen dutela da, ez da noraezeko irakurlea edo esploratzailea. Bakoitzak berea bilatzen du eta gainera oso definitua.

Datu horiek euskarazko literaturara ekartzen baditugu, irakurle batzuk irabazi egiten dituela ematen du, baina oso fenomeno erlatiboa da. Hau da, datuak interpretazioaren menpe jarri ohi dira eta horrek azterketak okertzeraren eraman gaitzake. Bi prozedura nahastu ohi dira, irakurketa berez beheeraka doan arren, gurean nolabait fiktore zuzentzaile bat dago, hizkuntzaren normalkuntzaren bidetik datorrena, beti gora doana. Jakina, oraindik bide luzea dago egiteke normaltasun egoera batera iristeko. Eskolako irakurketa gomendioz egiten den irakurketa da, ez da irakurketa libre.

Bestalde, gure literaturan gertatzen dena arazo bezala planteatzeko dagoen joera ezeztatu nahi nuke. Ez dut uste hainbeste arazo dagoenik, "arazo" hitzarekin nazkatzen hasita

DURANGOKO

azoka2002

Euskal

Artea Dantza Antzerkia Literatura
Hizkuntza Musika Zinema Bertsolaritza

Kultura

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

nago. Inakik esan duenez, literatura irakurtzen ez dutenek ez dituzte baliabide edo ahalmen literario txikiagoak. Irakurzaileen mundua klub baten antzekoa bihurtzen ari da. Garbi ikus dezagun, zenbat eta denbora gehiago galdu horren kontzeptzioa hartzen, guretzako kalte.

■ **Nondik nora ari da klub hori osatzen?**

I. ZUBELDIA: Eskolatik datorren irakurle txikien bidetik bereziki, bide hori oso interesgarria da. Eskolan ia denei irakurrazten zaie, irakurtzeko obligazioa edo izaten dute. Batzuk konturatzen dira irakurritz izugarri gozatzen dutela eta horrela literatura-rako zaletasuna sortu ahal zaie. Beste batzuei ez zaie hori gertatuko, ez dira klub hori osatzera pasako. Eskolaren bidea interesgarria da irakurle potentzial batzuk sortzeko, nahiz horrek ez duen esan nahi denak irakurle izango direnik. Gaineratiko hauek kirolean edota informatikan arituko dira, baina horrela sortuko dira irakurle libreak. Hala ere, literatura txikitatik umearen aurrean jarri behar da, gero ume horrek berak gazte denean aukera egin

dezan. Txikitan irakurtzea gozamen bezala hartzen duena, ziur asko gero irakurle izango da.

■ **Bilatu dezagun irakurlearen soslai hori apur bat. Zein da genero irakurriena, zein dago gorago zein beherago?**

“Literatura txikitatik umearen aurrean jarri behar da, gero ume horrek berak gazte denean aukera dezan. Txikitan irakurtzea gozamen bezala hartzen duena, ziur asko gero irakurle izango da”
IÑAKI ZUBELDIA

J. GIMENEZ: Euskarazko irakurlearen %32ak eleberria aukeratzen du era sistematiko batean; %14ak, berriz, “humanitate” izeneko zaku zabala eta bitxia aukeratzen du. Hirugarren mul-

tzoan poesia eta antzerkia datoz. Gaztelarazko datuak hartzen baditugu, nobelaren datuak oraindik markatua goak daude, irakurlearen aukera %80ra iristen da.

Baina, datu soil gisara hartu beharrean, nolabaiteko interpretazio bat egiten arriskatzeko bagara, nobela da narrazio erregistroetan zehaztugabeena, nobelaren barruan *best sellerrak* sartzen dira, genero mistoak ere sartzen dira. Beraz, argi gutxi ematen duen datua da irakurzaletasunari begira. Esan dezagun, jendeak irakurketan “murgiltze” moduko bat egiten duela.

O. GUILLAN: Narrazioak, eta honen barruan eleberriak, estatus gorena hartzen du. Ez naiz salmenten arabera ari, -ez ditut datuak eza gutzen- jendeak aipatzen dituen generoen arabera baizik. Poesiak edo antzerkiak ez dute hainbesteko prestigiorik; baina bai nolabaiteko errespetuzko estatus berezia. Gainera, poesia malguagoa da, beste formatuekin ere azaltzen da kalean, harreman zuzenagoak izan ditzazke zenbaitetan jendearekin, nahiz eta hori ez islatu beti salmentetan. Poe-

Idazleen aburuz

Hona hemen irakurleari eta irakurzaletasunari buruz hainbat idazlek adierazi dituzten iritzia:

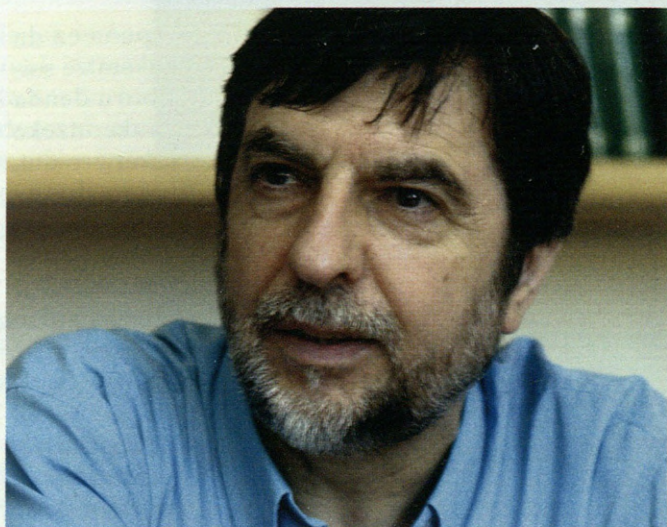
✓ **Kirmen Uribe** “Euskaldunon Egunkaria”n: “Ez dut uste irakurtzea derrigorrezkoa denik. Nire inguruan bada irakurtzen ez duen jendea, eta, neurri handi batean, ni baino osoagoak dira”.

✓ **Joseba Sanionandiar** “Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan” liburuan: “Idazten duzunean ez duzu airearentzat egiten, bakardadea gustatu arren ere, irakurlea behar duzu, baina ez koardro moduko irakurle bat edozer berdina zaiona, baizik eta egiten dituzun galderak eraren batean erantzunago dituen edo, behintzat, entzunarena egingo duena. Idazteko trabarik handiena bakardadea luzatu hori izan da seguru asko”.

✓ **Luisa Etxenike** “El Pais”en: “Irakurtzearen ohitura asko predikatzen da, baina gutxi praktikatzeko. Horregatik, honelako galderak egiten dizkio nire buruari: Geure sistemari, gobernatzen gaituzten botereei interesatzen al zaie benetan jendeak irakurtzea?”.

✓ **Mariasun Landak** “Betemiko Liburua” aldizkarian: “Egun guraso askok eta askok ‘nire haurrak ez du irakurtzen’ esaten du, baina beraiek telebistaren aurrean egoten dira. Exijentzia maila handia egozten zaio eskolari eta badirudi haurrek eskolatik hirtar, irakurle eta jakitun atera behar dutela. Aurrez hori esanda, egia da batzuetan gaizki landu izan dela literatura eskolatan. (...) Literaturaz askotan baliatu izan gara hizkuntza ikasteko. Irakaspen bat bihurtzen denez, eskaerak ere hortik joaten dira; egin ezazue liburuaren laburpena edo adjektiboak azpimarra itzazue. Irakurketa atsegina lortu beharko litzateke eskolatan, etekin didaktikorik gabea”.

✓ **Laura Mintegik** “Jakin”en: “Aditu gehienak bat datoz esatean euskal literaturgintza osasuntsu dagoela azken urteetan. Inoiz baino idazle gehiagok argitaratzen du; argitaratzen diren liburuetatik askotxo kalitatezkoak dira; genero ia guztiak joratzen dira -ezberdintasunak nabarmenak badira ere-; aspaldian hasitakoak idazteari jarraitzen zaizkio eta belaunaldi berriak sortzen ari dira apurka-apurka (...) Beraz, zein da arazo larriena? Bezero falta. Ez bairik gabe. Askotatu eta ongi idatzi, baina norentzat idatzi? Nork irakurri? (...) Arazoa areagotu egiten da garaioan, ez datozelako bat gero eta sendagoa den liburugintzaren industria, eta industria horrek ezinbestekoa duen merkatua”.

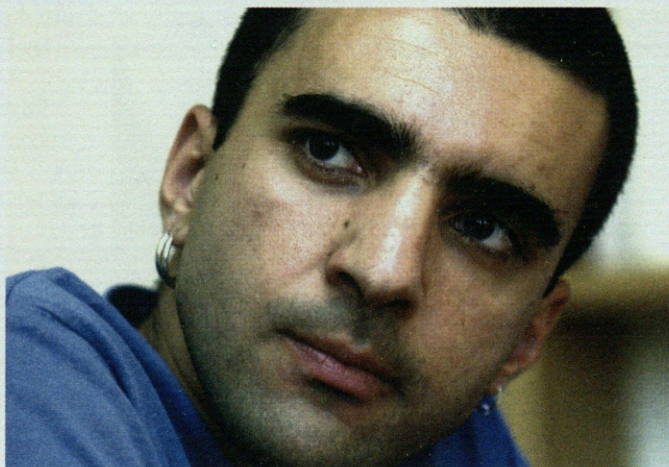
ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

sia idazten hasten dena narraziora pasatzen denean, nolabaiteko heldutasun prozesua osatu duela pentsatu ohi da eta ez nago horrekin ados. Jendeak nobelari beste estatus bat ematen dio generoa ulertzeko orduan. Saiakera eta biografia generoak oso baztertuak gelditzen dira, salmentetan ez da horrela islatzen, eta uste baino gehiago saltzen dira agian, baina kalean ez da hainbeste ageri. Bi genero hauek aberastasun izugarri eskaintzen diote literaturari oro har, saiakerak nolabaiteko oinarri bat ematen dio, baina kalean gutxietsia dago eta generoen estatus horietan beherago agertzen da agian.

J. GIMENEZ: Bestalde, irakurleen estratifikazioari begira honako komentario hau oso zabaldua dago: *"Adinean gora joan ahala jendeak narratibatik saiakera eta biografia aldera jotzen du. Poesia gazte-gaztetan irakurtzen da, eta irakurleak horren gazte izan gabe poesia irakurtzen segitzen badu klasikoetara jotzen du"*. Merkatua balioztat hartzen badugu, liburuaren zirkulazioa narratibogintzatik bizi da, eta ez bakarrik narratibogintzatik baizik eta eleberritik. Gogora dezagun aspaldikoa ez den datu hau: gure literaturan ipuina izan da irakurriena. "Obabakoak" hor dago adibide gisa. Beste gauza bat da liburu hori zein kon-

ALBERTO ELOSEGI

tzepturen barruan kokatzen den, liburu atera zenean gehienok ipuinak zirela esan genuen, nahiz geroago beste kontsiderazio batzuk egin ziren. Harrezkero nobelak egin zuen maldan gora eta orain ipuingintza bere benetako neurrira errenditzen ari da. Inakik agian, gehiago esango digu idazle moduan.

I. ZUBELDIA: Ez dago dudarik, Ramon Saizarbitoriak berreskuratu du azken urteetan eremu hori, Joseba Sarrionandiak ere "Lagun izoztua" eleberria idatzi du. Eleberria indar izugarria hartzen ari da. Batzuek "Obabakoak" eleberrizat jotzen, baina ipuin sorta bat da, bata-sun bat egiteko modukoa, baina funtsean ipuin zoragarrien bilduma. Poesiak, idazle berri gazteen artean arrakasta dezente berreskuratu du, eta indartsu ari da bultzatzen.

■ Zertan dago merkatua eta ekoizpena, zertan argitaletxeak? Batzuetan sobera produzitzen dela entzuten da, liburu guztiek ez dutela kalitate nahikorik lortzen...

J. GIMENEZ: Fenomeno berri baten barruan ari gara, hau da, edizioaren mundua demokratizatu egin da. Liburuaren prezioa merkeagoa da; egun liburu bat ekoiztea ez da garai bateko lan hura.

Liburu merketu da ekoizteko bideak erraztu direlako, produktua bera ugaltu delako.

Ez dut liburu gehiegi ekoizten denik uste, kontua da erosle gutxi dagoela. Ekoizten den %80tik gorak badu bere tokia, geroz eta argitaletxe finagoak ditugu, kalitate galbaheak gero eta hobeagoak dira, gutxitan ihes egiten digute galbahe horren alboetatik erdi mailako lanek. Euskarazko produkzioaren maila oso txikia dela bonbardatzen da merkatuan, etengabe, baina hona beste datu bat: EAEn, euskarazko liburuaren erosleak 325.000 inguru dira, Euskal Herri osoan 400.000 erosle direla esan dezakegu.

Kopuru hori alderatzen badugu euskaldungoaren kopuruarekin, konturatzen gara euskarazko liburuaren

IRAKURKETA. Orokorrean irakurle gero eta gutxiago dago. Baina euskal literaturan nolabaiteko faktore zuzentzaile bat dago, hizkuntzaren normalkuntzaren bidetik datorrena, Gimenezen aburuz.

erosle proportzioa izugarria dela, kontuan har dezagun horiek ere gaztelaniaz edo frantsesez erosten dute. Irakurle komunitate zale bat dugu beraz. Kontua da jende gutxiengana zuzentzen garela denok, ez euskaraz lan egiten ari garenek bakarrik, baizik eta beste hizkuntzetan ari direnek ere gure irakurle komunitate honengana jotzen dute gure eroslea jende leiala delako erosteko garaian.

I. ZUBELDIA: Gure irakurleek elebidunak diren mementotik ahalmena dute esparru zabalagoko literaturara jotzeko, Espainiako edo Frantziako elebarrak batek baino gehiago, esaterako. "Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan" liburuan Saizarbitoriak 5.000 ale sal-

tzen dituela dio. Euskal irakurlearen proportzioa gaztelaniaren proportzioan jarrita 300.000 titulu saltzea litzateke hori, orduan soziologikoki ikusita izugarritzko proportzioa da. Gehiegi produzitzen ote den? Idazle dezente gaude, batzuk kaskarxeagoak beste batzuk hobeagoak. Esaterako, ziklismoan gertatzen den bezala, batzuk puntan dabilta eta beste batzuk atzerago, baina denak doaz tropelean eta denak dira beharrezko, bideak bakoitza bere tokian jartzen du, eta gurean ere merkatuak jartzen du bakoitza bere tokian. Kontua haxe da: merkatu hori hor dago batzuek bere lana hobetzen dutelako, eta aldi berean, idazleak daude merkatu eta literatur corpus bat dagoelako.

O. GUILLAN: Ekoizpena ez da gehiegi, nik liburu bat aukeratze soilarekin gozatzen dut, liburu denda batera joate soilarekin, aukeratzeko eskaintza zabala izatea eskertzen dut, gero eta liburu eskaintza gehiago izan eta gero eta gehiago gozatzen dut liburua aukeratzean. Orain gutxi, idazle batek zioenez, orain hamar urte euskarazko liburu guztiak irakurri zitzakeen eta orain ezinezkoa zaio. Gaur egun zaila da, baina neurri batean badago nobedade gehienak inguratzea edo horien berri izatea; interesa duen irakurle bati gutxitan egingen dio ihes euskal nobedade baten berriak, gero liburu denak irakurri ez arren. Beraz, gehiegi hori oso erlatiboa da.

■ **Hedabideetatik nahiko informazioa jasotzen da euskal literaturaz? Irakurleek ba al dute literatura-iristeko bitarteko nahikorik?**

O. GUILLAN: Interesa duen pertsona batek bere inguruko hedabideetan nahi duen informazioa lor dezake. Baina, oro har, ez da nahiko informazioa zabaltzen, ez dago euskarazko hedabide askorik ere, eta are gutxiago euskal literaturari leku ematen dioten hedabide askorik. Nahi duenak arakatu behar du eta ez da guztiz erraza. Euskal literaturaren berri sakona izateko komunikabide konkretu batzuetara jo behar duzu.

■ **Idazleak idatzi behar ote du irakurle konkretu batentzat?**

I. ZUBELDIA: "Bost idazle Hasier Etxeberriarekin berbetan" liburuan agertzen denez, idazle horiek literatura ona lantzen dute. Baina, irakurle mota asko dago, zineman gertatzen den bezala, film guztiek ez dute Oscar bat irabaziko, baina badago zine mota asko eta jendeak gustuko ditu Oscarrerako moduko filmak ez direnak ere. Literatur munduan horrelako zerbait gertatzen da. Irakurle esparru ezberdinak daude eta horiei ere erantzun behar zaie. Euskal munduan, goi mailako idazle horien lanak irakurtzeaz gain edo horien

lanak irakurri gabe ere, beste liburuak irakurriko dituzten irakurleak badaude, hainbesteko kalitaterik ez dutenak, baina bidea eta formazioa egiteko balio dutenak, irakurlearen gozamenarako eta irakur zaletasuna piztu eta mantentzeko balio dutenak.

■ **Maila apalagoko liburuak irakurzaletasuna zapuzten al dute?**

J. GIMENEZ: Formulako literaturari buruz ari bazara, literatura guztietan bada-go, gurean ere bere eskalan badago. Haur eta gazte literaturan egiten diren gauza asko formulako literaturaren forma batzuk dituzte, helburu zehatz batzuk dauzkate, publiko zehatz eta markatu batekin konektatu behar dute, eta, beraz, idazleak maneiatzen dituen elementuak findu egiten ditu estilo bateko edo besteko literatura egiteko. Niretzat literatura estilo horrek badu lekua, eta akaso, pena da toki zabalago bat ez izatea. Nahiago nuke liburu batek 5.000 ale saldu beharrean horrelako lau aldiz salduko balu, ona litzateke, batez ere sortzailearentzako, halaber, argitaletxeetan ere arazo gutxiago egongo litzateke apustu arriskutsuagoak egiteko. Gainera, ez dut uste literatur komunitatean literatur mota honi erdeinuz begiratzen zaionik, ez da nik hautematen dudana. Literatur komunitatean errespetu handia dago sorkuntza ezberdinekiko. Hori bai, barkatzen ez dena da harro eta handiuste izatea, gauza bat egin eta norberak pentsatzea aparteko zerbait egin duenik. Normaltasun eta apaltasunez jokatzuz gero errespetu handia dago euskarazko literatur komunitatean.

O. GUILLAN: Errespetu eta interes handia dago, biak lotuak, eta oso garrantzitsua da apaltasunez eta neurritzat jotzea. Are gehiago inguru txiki batean ari garen aldetik.

“Euskal literaturaren berri sakona izateko komunikabide konkretu batzuetara jo behar duzu” OIER GUILLAN

Denetarik egoteko aukera izan behar da, aberasgarria da denetarik egotea eta gainera sinestuta nago kalitate handiko liburutzat jotzen direnak eta beste liburu apalagoen artean oreka bat mantenduz gero idazleak ondo sal dezakeela. Publikoaren araberrako literatura ere egin

daiteke, literatura baten unibertsoan denetarik egon behar da, besterik ez bada ere aukera egin ahal izateko. Hala ere, kalitatezko lanekin hizkuntza propioa aurkitzen duen egile batek

bere irakurle eta publiko propioa sortzen du gehienetan, hori frogatuta dago, hortaz, irakurlea kapritxosoa suertatu badaiteke ere, ezin da ahaztu aukera kontzientea egiten duela une bakoitzean.

I. ZUBELDIA: Editore bezala, eta Jorgek esan duena berretsiz, hor dago Sagastizabalen “Kutsidazu bidea Ixabel” liburuak. Editore guztiek nahiko lukete hamar bat horrelako eduki, horrek posible egiten baitu puntako literaturako liburuak argitaratzea eta bide berriak eta esperimentalak ere jorratzea, nahiz eta hauek gutxiago salduko diren. Gainera, publikoak horrelako liburuak eskatzen ditu, eta aldi berean, literatur esperimentalekin ezin da literatur bidea bakarrik egin eta osatu. Beraz, oreka bat bilatu eta mantendu behar dugu, gizarte bat gara, euskal gizarte, eta honek denetarik behar du, literatur mota eta maila guztiek lagundu

egiten dute literatura gorpuzten. Printzipioz publikoaren nahia asetzeko bazka behar da, eta aldi berean, bazka hori ez dadila oztopo izan liburu gero eta hobeagoak egiteko eta kopuru handiagoak plazaratzeko.

■ **Asmo hori gauzagarria al da?**

J. GIMENEZ: Maniobra zaila da benetan, jendea ez da erraz sartzen merkatuan, ez du pauso hori erraz ematen, jendeak ez du literatura arazo gisa bizi nahi inork ez daki ondo zergatik. Jendea maila bateko literatura arazoz kargaturiko literatura dela iruditzen zaio, hori ikuspegi desegoki bat da, ez dakit non sortua. Ziur asko uste horrek asko zor dio garai bateko esperimentuei, azaren truke porru dezente sartu zaigu urte luzeetan, ez bakarrik euskaraz, erdaraz ere bai; irakurlearengan kontrako sentsazio bat utzi zuen, maila horretako literatura zaila ote den sentsazioa ■

ALBERTO ELOSEGI

Marzelino Aizpuruak "Munibe 1972" aldizkaria izan zuen hizpide ale hartan, Jesus Altuna paleontologoaren lanaren ezaugarriak eta edukiak goraipatuz.

Penintsulako lanik onena

AITOR BAYO

■ "Geografia aldetik aztertzen dut, batez ere Hidrografia eta Orografia aldetik. Lurralde ttikia izanik aldaketa sakonak ditu bere barrenean. (...) Azken izoztean, Würm aldian, itsasoak eta betiereko elurrak kilometro batzuk bakarrik zituzten tartean; Aralar eta Aitzkorriko gailurretan betiereko elurrak bai bait ziren".

Aranzadi Elkartek plazaratutako "Munibe 1972" aldizkaria zeukan hizpide Marzelino Aizpuruaren aranzaditarren ordurakoan, eta hura ebaluatzerakoan, zalantza izpirik ez zuen agertzen gizonak: huraxe zen "azkeneko bi urtetan, Penintsulan egin den lanik onena". Hala ere, Marzelino Aizpuruak bazuen nola heldu aldarrikapen hori azaltzerakoan, berak goraipatzen zuen lan hark aurreko urtean Ibañez Martin saria eskuratua zuelako, eta lehia-keta hartako epaimahaikoek horrelaxe

konsideratu zutelako. Zertaz ari zen? Bada, Jesus Altuna paleontologoak hamabi urtez landutako lan batetaz, hara!

MUNIBE 1972

Hasiera-hasieratik, garbi adierazten zuen Marzelino Aizpuruak bere idazlanaren xedea: "Aranzadi Elkartekoek duela guti hartu dugu berak argitaratzen duen *Munibe* aldizkariaren azken alea. Bostehun orrialdeko alea gaia bati lotua. Izen-buruak garbi adierazten digu gaia:

'Fauna de mamíferos de los yacimientos prehistóricos de Guipuzkoa'. Egi-lea, Jesus Altuna, Paleontologo".

Aurkezpen honen ondoren, lan hark Marzelino Aizpuru berari sortu zion zirrara agertzea geratzen zitzaion: "Esan ohi da sarritan euskaldunon artean argitaratzen diren liburu-taz kritika guti egiten dela, txalo gehiegi jotzen. Ez dut ezezkorik esanen, baina hemen aurkezten dutan liburu honen kritikarik egiteko gai denik ba ote den badut kezkarik asko. Ni ez behintzat.

Hamabi urte luzeetan egindako lana dugu Jesus Altunak eskaintzen digun hau; hamabi urte, ez gaude hortara jarriak".

Paleontologoak bere lan honi eskaintako denbora luzeaz kanpo, ordea, bazegoen beste zer edo zer jakitea komeni zena. Hauxe: "Lan hau egi-

zeruko
ARGIA

Urola Ibarreko Biltzarra

Zaharra etelzeke, gaurko giroari atxiki

NON ZER	
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko
• EUSKAL ELKARTEA	3 gorteko

■ Euskaltzaindia

Amatiño, 1972-XII-03

Azaroaren 24an, Donostiako Diputazioan, Euskaltzaindiko kargu-berritzeak izan dira. Lau kargu berritu dira. Kargurako jaunak, euskaltzain osoak bakarrik aukera ditzakete. Jaunok aukeratu dira: aita Villasante, Euskaltzaindiko buru; Jean

Haritschelar, buruordeko; Juan San Martin idazkari eta Eusebio Erkiaga diruzain. Zorionak guztioi. Lehen bezala jarrai bezate lan eta lan aurrera ere. Guztion laguntzaz euskeraren eta Euskal Herriaren alde lan oparorik egin dezatela opa diegu.

teko ez da bere kolkoan bildu, Europa zabalekoekin har-eman herstuak ditu; azken aldean agertzen dizkigun berak erabilitako liburuak lekuko, bostehun inguru eta Europa guzikoak".

Liburu gomendagarri baten aurrean zeudela, beraz. Tipografia eta neurriak oso txukunak izateaz gainera, "bukaeran

28 orrialde eder dituzu, hezur garrantzi-tsuen argazkiekin". Eta hori guztia gutxi balitz, prezioa ere oso kontuan hartzekoa izaki: "Honelako liburuak 200 peztan hartzen ez gaude ohituak", aditzera ematen zuen Marzelino Aizpuruak.

JESUS ALTUNAREN LANA

Altuna paleontologoak landutako gai hori agertzeko orduan, argitalpenean bertan eskaintzen zuten laburpenaz baliatzen zen artikulua haren egilea. Eta elebiduna behar zuen aipatu liburua, zeren, antza denez, hauxe baitzioen hartan Jesus Altunak: "Lan honetan Gipuzkoako lehen gizonen aztarnategietan, harpeetan alegia, azaldutako ugazdun-abereak aztertu ditut. Gipuzkoa alde batetik gaia honetan bere inguruko lurraldeak baino gutiago aztertua zegoen, bestetik azken izoztean (Würm izoztean) Frantziako SW-tik Iber Peninsula bide zijoazen gizon eta abereen nahitazeko bidea zen. Beste arrazoen artean bi hauek nahiko dira bere garrantziaz jabetzeko. Aztertutako hezur-arrak alde batetik Aranzaditar T. eta Barandiaran J.M.-ek 1924-tik 1936 arte Ermittia eta Urtiagan aurkitutakoak dira (5.285 zati). Bestetik Barandiaran berak eta biok 1958-tik 1968 arte Aitzbitarte, Lezetxiki, ta Marizulon aurkitu ditugunak (8.928 zati)".

Sei atal nagusitan banatu zuen bere lan hori Jesus Altunak. Eta paleontologo berak adierazten zuenaren arabera, lehenengoan, "Gipuzkoan egin diren azterketa guzien berri ematen dut", eta bigarren-goan, "Geografia aldetik aztertzen dut, batez ere Hidrografia eta Orografia alde-tik. Lurralde ttikia izanik aldaketa sako-nak ditu bere barrenean. Europako zen-

bait lurraldeetan bide luzeak igaro behar-ko lirake honelako aldaketak aurkitzeko. Azken izoztean, Würm aldian, itsasoak eta betiereko elurrak kilometro batzuk bakarrik zituzten tartean; Aralar eta Aitz-korriko gailurretan betiereko elurrak bai bait ziren".

Hirugarren atalean, berriz, "Gipuzkoa inguruko herrialdeetan azaldutako ugaz-dun guztien berri katalogo eran ematen dut. Herrialde hauetan Euskalerrri guzia eta Santander ta Asturias sartzen dira". Eta laugarren-goan, "Gipuzkoan aztertu ditugun lehen gizonen aztarnategiak banan banan zehazki azaltzen ditut".

Bosgarren atala zen, agi denean, zabalena, eta bertan "aztarnategi hoietan azaldu diren 59 mueten azterketa egiten dut". Jakina, atal horren xehetasunetan luzatzen zen Jesus Altuna bera ere, baina lekuri ezak bultzata, Marzelino Aizpuruak hari buruz zioena baino ez dugu jaso. Hau da, honakoa: "Paleontologia aldetik hemen datza liburuaren muina eta bertan Jesus-en urte hauetako lana. Goi-

■ Zumaiako ikastolaz

E. Senosiain, 1972-XII-03

Guraso taldearen ordezk bezala izenpetzen duten Ion Arana eta Mari-Pilar Beobidek beren idazkian diotena irakurri ondoren, Zumaiako ikastolaren inguruan sortutako gertakizunen eta beren jatorriaren arrastoa zeharo galdu dutela ezpairik gabe esan ditekete. Egia osoaren zale direla aitortzen dutenez gero, oroimeneko lausoak uxatzea behar-beharrezkoa dutela ezin uka; hori lor-

tzeko, batzorde eta irakasleen artean gurutzatu ziren idazkiak, azkenengo batzarrean irakasle eta gazteek irakurri zituzten orriak eta azkenik batzordeko zenbaitek eta irakasleek izenpe-tutako informea behin eta berriz irakurtzeko kontseilatzen diet. Orri hoiek eskuartearen ez balituzte, ikastolekoei eska dezaiezkiekete. Berdin arazo hartaz interesarik egonen lira-keen guziek ●

mailakoa dugu eta gizon bereiztu edo espezialistentzat edo hauen arterako baliotsua". Azkenik, seigarren atalean, "Paleontologia, Kronologia, Egurastia, Ekologia eta Arkeologiari buruz" ateratzen ondorioak azaltzen zituen Jesus Altunak "Munibe 72"n.

ERRAZTASUNA -ZAILTASUNA -SAKONTASUNA

Adituei bakarrik zuzendutako lan baten aurrean ote zeuden, bada? Ez erabat, Marzelino Aizpuruaren aburuz. "Eskuan hartzean ez dugu ahaztu behar zein eratako libururen aurrean gauden, goi-mailako liburu baten aurrean alegia", baina "berak egiten duen azterketa ulertzerik ahal ez badugu ere, azterketa hortatik ateratako ondorenak uler genitzake, bere sakontasun guztian ez bada ere. Gai honen zaleek, bostgarrenik ez bada ere, beste guztietatik gauza jakingarri asko aterako dutelakoan nago" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

Gasteiz	Donostia Tolosa Bergara	Donostia	Irun	Baiona	Bilbo	Iruñea
arriaga			bertso-hop		urretxindorra	xalbador
		ramos			herriak	
	bilintx			mattin		xalem

www.megadenda.com

Zure aukera musika eta liburutun

GETXO, abenduaren 6a arte
Euskara Jardunaldiak
Getxon laugarren urtez
"Euskararen Jardunaldiak"
antolatu dituzte. Mota guztietako
ekitaldiak prestatu dituzte:
euskarazko zine emanaldiak,
aerobick maratokia, haur jolasak,
kale antzerkia, zirkoa eta
hitzaldiak.

DURANGO, abenduak 4-8
Azoka
Euskal Liburu eta Disko
Azokarako 271 erakusmahai gain
hainbat ekitaldi ere antolatu dira,
besteak beste: euskal historiari
buruzko hitzaldiak, legez kanpoko
kopiek euskal musikari egiten
dieten kaltearen inguruko mahai-
ingurua, Benito Lertxundiren
kantaldia...

DONOSTIA, abenduak 31 arte
Literatura Lehiaketa
Erein argitaletxeak Erein-Euskadiko
Kutxa eta "Donostia, Opera Prima"
Narratiba Sariak antolatu ditu, euskaraz
idatzitako eleberrak sustatzeko asmoz,
Euskadiko Kutxa eta Donostiako
Udalaren babesarekin. Oinarriei buruz
jakiteko edo lanak bidaltzeko Erein
argitaletxera jo behar da.

HAZPARNE, abenduak 3
Kontzertua
Pi-lt talde bizkaitarrak urtebeteko
geldialdia egin ondoren "Minus"
diskoa atera zuen maiatzean eta
horren aurkezpena egiten ari dira
Euskal Herriko txokoetan. Disko
hau mungiarren laugarrena da eta
Zenburi hori azken urtean
gertatuakoa den isla da.

BILBO, abenduak 8
Bertso Txapelketa
Bizkaiko Bertsolari
Txapelketako finala iritsi
da, aurrez egindako hiru
finalaurrekoetan sailkatu
diren artean egingo da.
Dagoeneko salgai dira saio
nagusi horietarako
sarrerak, 15 edo 12 euroren
truke (12 edo 9 euro
bazkide direnentzat).
Euskalduna jauregia

ELGOIBAR, abenduak 1
Antzerkia
Ikusezina den iratxo baten
espiritutik abiatu da
"Bederen bat" antzerki
kompainia zarautzarra
umeei zuzendutako bere
lehenbiziko
antzezlanean. 1. eta
musikari galtzagorriak
orain dela 200 urte saio
bat eman zuten herrira
buelatu direla kontatzen
du obra honek.
16:30
Herri antzokia

OIARTZUN, azaroak 30- abenduak 1
Herri Musika-Bertsolaritza
Jardunaldiak
Herri Musikaren Jardunaldiak egingo dira
lehenengoz herrian, Igandean, goizeko
hitzaldien ondoren eta "Jatun Onaren
Bazkaria" egin ondoren Aitor Ajozenak
aurkeztuko duen erromeria izango da
arratsaldean. Informazio gehiago:
www.herrimusika.org helbidean.
17:00
Herriko plaza

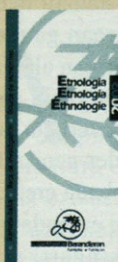
IZPURA, abenduak 6
Kontzertua
Bluesaren eta rockaren arteko doinu
indartsu eta sentikor batekin dator
oraingoa, Niko Etxart, Itziarrikiko
seme ezaguna, Neco Toubainekin
prestatu duen "Nickos's Night"
ikuskizuna aurkezteko asmoz.

IRUÑEA, abenduaren 8a arte
Erakusketa
Chiti Ayuso madrildar
margolariak 90eko hamarkadako
bigarren erdialdetik gaur egun
arte egindako lanen lagin
monografiko bat erakusgai jarri
du. Mihise gainean egindako 20
oleo hauek Pop sustraletatik
egunerokotasunaren eta
gizakiaren inguruen kronika
izan nahi dute.
García Castañón kulturunea

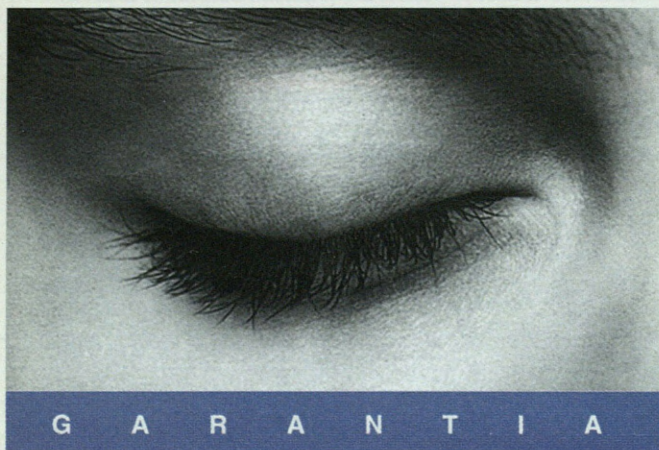

GASTEIZ, abenduaren 31a arte
Deialdia
Joxe Migel Barandiaranek
hasitako ikerketarekin jarraitzeko
Eusko Ikaskuntzak urtero beka bat
ematen du; aurten etnologia
alorreko ikerketari eskaini zaio.
Argitaragabeak eta izaera
propiodun lanak onartuko dira, ez
beste proiekturen baten zati
direnak ezta bestelako
finantziazioaren bat dutenak.
Jose Miguel de Barandiaran
Fundazioa

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Konfiantza
delako
garrantzitsuena

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

BASANDERE ARGITALETXEA

Birmingham 1, Pral. Eskubia

20002 DONOSTIA

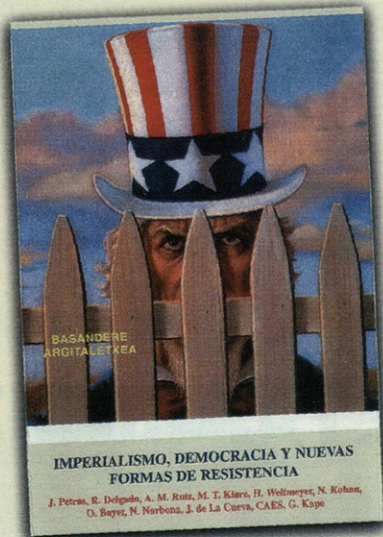
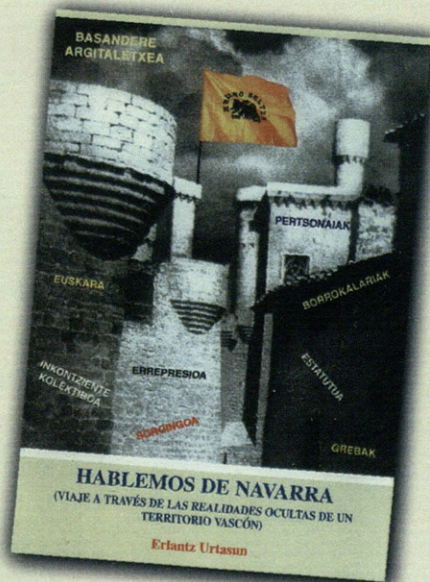
Tel. / Faxe: 943 45 38 52

HABLEMOS DE NAVARRA

(Viaje a través de las realidades ocultas de un territorio vascón)

Korresko edo Burgiko sorginen azalpenak, XVI. mendeko Iruñean gertatu zen izurritea, Fiteron egindako iraultza, Aralarko basajauna, OPUSeko zurikeriak, Corralizen inguruko eztabaida gogorak, anarkista errepublikanoen testigantzak, Nafarroako bagaudak, Orreagako gudaren azken oihartzunak, Gamazada, 1866.eko euskal unibertsitatea, karlistadak, Tuterako zuberotarrak, 1931.eko autonomi estatutua, 1951.eko greba orokorra, Jurramendiko erailketak, ...

Ehun testu labur eta borobilen bidez Nafarroaren (eta beraz, Euskal Herriaren) historia ezkutuan murgiltzeko (eta gozatzeko) aukera izango duzu liburu bikain honetan, era atseginean idatzita eta ezinbestekoa geure euskal identitate galdua bersortzeko.

IMPERIALISMO, DEMOCRACIA Y NUEVAS FORMAS DE RESISTENCIA

Egungo mundu egoerak ulertzeko hamasei artikulu bikain dituzu bilduta liburu honetan.

Lehenengo zatian ("Imperialismo y resistencia" izenburupean) iraultza zientifiko-teknologikoak inperialismoarekin dituen harremanak, Israel eta EEBB-en arteko lotura bereziak, "Plan Colombia"-ren geopolitika, eta 11-S ondoren Estatu Batuen lehen politikari berriak aztertzen dira. Bigarren zatian ("Luchas de masas y antiimperialismo") Argentinan leher zorian dagoen egoera, Brasileko "Lur gabeko langileen mugimendua" (MST), Palestinako Intifada eta Venezuelako estatu kolpeak dituzu aztergai. Hirugarren zatian ("Terrorismo y violencia"), biolentzia filosofo ospetsu batek artikulu gogor baten inguruan sortutako burutazioak eta biolentzia mas mediek duten jokabideak aztertzen dira. Laugarren zatian ("Democracia"), kapitalismoaren demokraziak hitz egiten da eta bereziki Euskal Herrian gertaturiko transizio "demokratikoak".

PROIEKTO ABERTZALE ETA AURRERAKOI HONETAN KOLABORATU NAHI BADUZU HARPIDETZA EGIN GOIKO HELBIDERA TXARTELA BIDALIZ

(Urtean 2 liburu: 14 eurotan bana (2.300 pzta.)

HARPIDETZA TXARTELA / TARJETA DE SUSCRIPCIÓN

Izen-abizenak / Nombre-apellidos

Helbidea / Dirección

Herria / Localidad

Posta kodea / Código postal

Tel.

Bankua edo Aurrezki Kutxa / Banco o Caja de Ahorros

Sukurtsala / Sucursal

Kontuaren zenbakia (20 digitu) / Número de cuenta (20 dígitos)

Data / Fecha

Sinadura / Firma

Negua dute frutarboleak indarberritzeko urtaroa, beren urte guztiko lanaren "fruitua" jaso dutenengandik mimoak jasotzea tokatzen zaie orain.

NEGUGINTZA

Urteko atsedenaldia datorkie frutarbolei: negua. Beraien egoeraz eta etorkizunaz gogoe-ta egiteko aukera ederra. Arbola-lan irakurtzen saiatu behar gara lehenik: pasa berri den urtea nolakoa izan den, loraldia eta uzta pulamentuzkoak izan diren, hazkunde egokia izan duten, gaitz edo izurriterik pairatu duten...

Ondoren, neguan zer egin? Arbola-ren osasuna eta elikadura dira garrantzi-tsuenak sasoi honetan ere. Elikadura orekatua izateko, sustraletan jartzen dugu lana: ongarrien bidezko elikadura desorekatu eta artifiziala da, bizidun guztiena bezalaxe, arazo iturri nagusia.

ALBERTO ELOSEGI

Ondo ondutako simaurra edo konposta da onena. Gehiegirik gabe, honek haz-

kundea azkartuz gaixotzeko arriskua areagotzen baitu. Hauxe da gaixotasu-na: landarearen gainbeherakada abiatu eta azkartuko duen onddoen erasoa. Naturaren tresna ezagunena, arazoak izan edo bizimodu desorekatua dutenak baztertu eta akabatzea, alegia. Kontuz, beraz, gehiegizko ongarriketarekin. Eta amaitzeko aholku bat: enborrak luzitu: behi simaurra, silize hondarra eta buztina heren bana duen nahasketa bat isipuz zabaldu adar nagusietaraino. Azaletik elikatu eta arerio asko akaba-tuko dituzu ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Pankreako minbiziaren eta disolbatzaileen artean harremana dagoen susmoa dute bi ikerla-ri katalanek. Dena den, emaitza berrien zain daude neurriak hartu aurretik.

DISOLBATZAILEAK ETA MINBIZIA

Horixe dio, bederen, Bartzelona-ko Unibertsitate Autonomoko bi ikertzailek kaleratu berri duten ikerketak. Nazioarte mailako ikerketak frogatu bide duenez, disolbatzaile horien aurreko esposizioak mutazioak eragiten ditu k-ras izeneko gene batean. Eta gene horrek mutazio bat jasaten duenean, tumoreen agerpena errazten denez.... atera kontuak! Harremana nabarmen jarri da pankreako min-bizia zuten pertsonetan, baldin eta alde-z aurretik beren lan giroan disolbatzaileekin kontaktua eduki bazuten. Lehenengo ikerketa honen konklusio gisa zera azpi-marratu zuten ikertzaile katalanek, disolbatzaile organikoekin edukitako esposi-

zioa pankreako minbizietan k-ras genean ageri ohi diren mutazioekin lotua dagoela. Hala ere, gisa horretako aurreneko ikerketa denez, beste batzuen emaitzak itxaron beharko dira, osasun publikoko neurriak hartu aurretik.

Hidrokarburoetan oinarrituak dauden disolbatzaileak (esaterako bentzenoa, edota eratorri alifatiko aromatiko eta kloratuak), oso modu zabalean erabiltzen dira industria mekanikoan, kimikan, oinetako-en industrian, eraikuntzan eta garbiketan, hala nola industriako hainbat prozesutan (koipeztatzea, pintatzea, gantzutzea eta azkenik garbitzea eskatzen dutenak). Eta esan beharra dago horrelako prozesuak industria ugaritan ematen direla.

Pankreako minbiziak ia 2.000 heriotza eragiten ditu urtean Espainian, eta bere arrisku faktoreen artean adin aurre-ratua, gizonezkoa izatea, erretzea eta lan-giro jakinetan aritzea daude ●

◆ JABIER AGIRRE

Asteburu bateko gorabeherak Kakoetatik Holtzartera

Nafar Pirinioetara hurbildu gara oraingoan. Bi eguneko bideak, Kakoetako (Zuberoa) arroilan gora eginez, ia 2.000 metroko tontorretaraino eramán gaitu lehenik, Nafarroako mugaraino. Handik behera Belaguako aterpetxean topatu dugu atsedena. Gaua bertan egin eta bigarren egunean, berriro gora egin dugu mugaraino. Oraingoan ordeá, behera egiteko beste arroil bat aukeratu dugu, Holtzartekoa. Gorabehera dezenteko bidean, nekea ahaztu egiten da arroilen ebaki ikusgarriei, udazkeneko basoen koloreei, belardi leunei eta Pirinioetako tontor elurtuei begira. Zerua ere lagun izan dugu, goizeko lehen euri eta lanbroek eguzkiari egin baitiote bide; eta bigarren etapari ekin baino lehen ere, opari ederra egin digu zeruak.

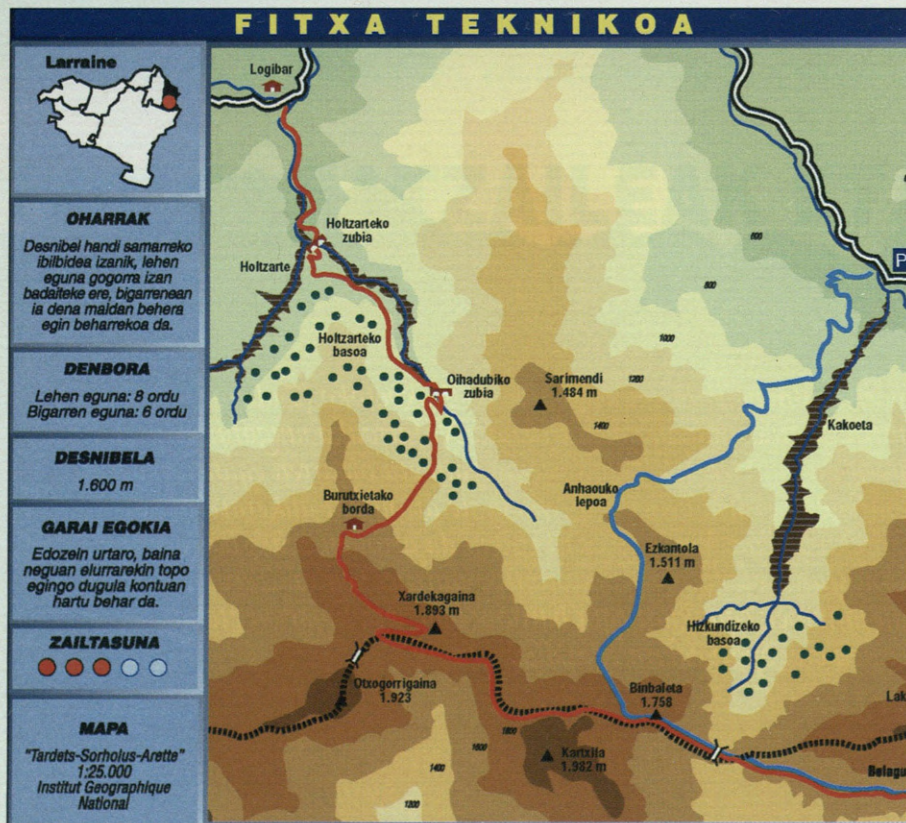

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ *Laino hertsiaik ez digu ikusten uzten, baina tarteka horrelako irudiak eskaintzen dizkigu.*

Kakoetako aparkalekuan ekingo diogu oinez asteburu honetako ibilbideari. Baina abiapuntua kilometro batzuk lehenago ipintzea ere komeni da: Atharratzen egin dugu geldialdixoa gosari legea egiteko, plazako okindegiko croissant erraldoien aportazio kalorikoa beharrezkoa izango baitugu malda luzean gora flakiak jota bukatu nahi ez badugu.

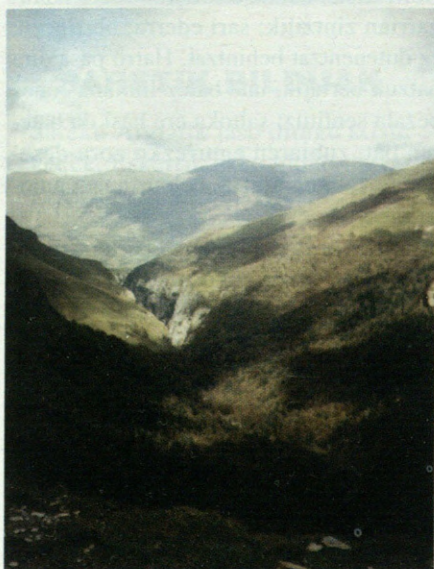
Gosalduta, Larraineko bidea hartu eta Kakoetako aparkalekura iritsi gara. Kakoetako arroil ikusgarria barrutik bisitatzea merezi du, baina gaurkoan Infernuko zubia pasa eta bide hartan gora egingo dugu arroila ezkerrean utziz (GR-10). Baserriz baserriko bidea ederra omen da, baina laino hertsiak ez digu metro gutxitara ikusten uzten. Beti bide berari jarraiki, poliki-poliki eta lainoepen ia 1.000 metroko desnibela gainditu eta Anhaouko lepora iritsi gara. Atertu du, lainoa apurka badoa eta eskuinean Sarimendiko tontorra ikus deza-kegu. Aurrean Ezkantolaren 1.511 metroak ditugu eta norabide hura da jarraitu behar duguna. Ezkerrera dugun pista hartu dugu eta hura jarraituko dugu kilometro batean. Ondoren hegoalderantz hartuko dugu berriro, maldan gora eginez. Malda

gogor samarra, baina terreno garbia dugu aurrean. Euria egin du azken egunotan eta ur dezente datorkigu maldan behera, nonahi errekatxoak osatuz. Gu uraren kontrako norabidean goaz, ordea, Binbaletako lepoaren bila.

Iritsi gara lepora. Iparraldera begira Zuberoako lurak ditugu ikusgai, hegoaldean aldiz Nafarroa, eta ekialdean, hortxe bertan, Binbaletaren tontorra (1.758 metro). Norberak ikusiko du aldapa labur baina gogorra igotzeak merezi duen ala ez; badaezpada, gogoan izan eguneko azken goranzko metroak direla tontorrera bitarteko hauek.

Hemendik aurrera, beraz, behera egin

■ *Kakoetako arriolaren burua Urdaiteko lepotik.*

■ *Ur dezente bota du azken egunotan eta horrelako errekatxoak han eta hemen topatu ditugu.*

behar dugu, muga jarraituz 253. mugar-raino, hots, Urdaite edo Arrakogoiti izenez ezagutzen den leporaino. Puntu hauxe da Kakoetako arriolaren burua eta ikusmira ederra eskaintzen digu ezker-eskuin.

Bertatik Nafarroa aldean dagoen Aterpe Militarra ere ikus daiteke dagoeneko eta Belaguako aterpetxea, gure helmuga gozoa, pixka bat goraxeago dagoela bada-kigu. Sei ordu pasatxo dira Kakoetatik abiatu ginela, baina bateren batek oraindik gogoa eta indarra baditu gorantz ekialdera jo dezake Lakhorako gailurreraino (1.877 m.), iparraldeko magala zeharkatuz eta garai honetan Ihizkundizeko basoak eskaintzen duen polikromiaz gozatuz. Gogoan izan, hala ere, azken txanpa luzea eta gogorra egiten dela. Behin tontorrera iritsita, hegoaldera eginez berehala topatu dugu aterpetxea.

Arrakogoitin gora jarraitzeko tentazioari eutsi badiogu, ordea, ganadua-
rentzako bide ugarietako bat hartu eta arazorik gabe, ordu erdi barru, Belagua-

ko aterpetxean egongo gara.

Ohea aukeratu (zurrungari itxura dutenetatik alden-
duz, ahal dela), dutxa beroa hartu eta ederki afaldu ondo-
ren, goiz joan gara lotara, biharko deskantsua beharko dugu eta. (Gaua bertan pasa-
tzeko erreserbak 948 224324 telefonoan egin daitezke)

BIGARREN EGUNA.

Goizeko zazpitan jo du ira-
tzargailuak. Eta nagiak ahaz-
tu ditugu gelako leihotik
begira jarri garenean. Argi-
tzen ari du eta Auñamendi

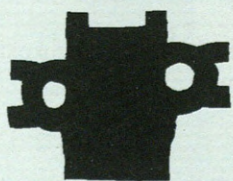
eta Hiru Erregeen Mahaiaren profilak nabari dira dagoeneko zeru garbian. Azkar jantzi eta aurpegia garbitu baino lehen, kanpora joan gara korrika, kamera esku-
tan, Pirinioek eta zeruak eskaintzen digu-
ten ikuskizuna argazkietan harrapatzeko.

Ondo gosalduta eta zortzietarako abia-
tu gara bezperako bide beretik, lehen eguzki errainuak Kartxillako tontorreko harkaitzak ukitu dituenen. Distantzian luzeagoa da gaurko bidea, atzokoa baino. Baina gorako bidean 400-500 metroko desnibela besterik ez dugu

Iritsi gara Binbaletako lepora. Iparraldera begira Zuberoako lurak ditugu ikusgai, hegoaldean aldiz Nafarroa, eta ekialdean, hortxe bertan, Binbaletaren tontorra.

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ **Utururdinetako lepoan, Orhi parez pare.**

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ **Holtzarteko arroilaren bila goazela, zaldiak begira ditugu.**

egin behar eta gero jaistea egokituko zaigu.

Esan bezala, bezperako bidea hartuko dugu lehenik, mugarriz mugarri. Ordubete-edo Binbaletako lepora iritsi eta ez dugu iparraldera joko atzoko bidetik; horren ordez, muga jarraituko dugu mendebalderantz, Xotako leporaino. Parez pare dugu Xardekagainaren tontorra (1.893 metroko gailur honi Barazea ere esaten diote Iparraldean); baina ekialdeko kresta nahiko konplikatua denez, gailurra eskuinean utzita, aurrera jarraitu dugu 247. mugarriraino, Utururdinetako leporaino. Bertatik, mendebaldeko magaletik askoz errazago egin daiteke tontorrerako bidea. Ikusmira ederra agerian utzi digu eguraldi onak: ekialdean Pirinioetako tontor elurtuak ikus daitezke. Buelta eman eta Orhi dugu parez pare.

Hemen amaitzen da gorako bidea. Gure hauspoak ez du gehiago sufrituko, baina belaunen txanda dator orain. Ia 1.900 metrotara gaude eta gure helmuga aldez, han behean dago, 380 metrotara. Holtzarteko arroilburuaren bila abiatu gara, muga utzi eta iparraldera eginez, ardi bideak aprobetxatuz. Beti behera eginez, eta zaldiak adi-adi begira ditugula, Burutxietako bordara eta bertatik pasatzen den pistara iritsiko gara. Pistari ez diogu kasurik egingo, ordea, eta gure iparralderanzko bideari helduko diogu berriro, Holtzarteko zuloa gero eta gertuago baitago.

Basurdeek harrotutako zelai malkarrean behera, lehenik, pinua eta pagoa nahasten dituen Holtzarteko basoko bidetik, ondoren, ur emariaren burrunba gero eta gertuago entzuten dugu. Eta azkenean topatu dugu erreka, bideak Olhadubiko egurrezko zubiraino eramane gaituenean. Zubia ez dugu gurutzatuko, ordea (edo ilusioa eginez gero, gurutzatu eta berriro atzera egin beharko dugu), ezkerreko bide garbian aurrera egin behar baitugu, ur emaria eskuinean, oso gertu, dugula. Hemendik Holtzarteko zubirainoko bidea atsegina da oso: ordeka izateaz gain,

pago eta pinuen itzala eskertzekoa da egun eguzkitsu honetan eta, gainera, ur jauziak entzun eta ikus ditzakegu han eta hemen. Eta azkenik hortxe topatu dugu Holtzarteko zubia, arroilaren ebaki ikaragarrian zintzilik; sari ederra, bertigorik ez dutenentzat behintzat. Harro pasa dira batzuk bertatik, une batez Indiana Jones bezala sentituz; saltoka ere hasi da bateren bat, zubiaren egurrezko zoru desegonkorra mugiaraziz, beldurtien amorrurako.

Beste ordu erdi eta Logibarren izango gara. Bitartean, bertako aterpetxean hartuko dugun freskagarriarekin ametsetan ari garela, asteburuko azken ikuskizuna dugu aurrean: Olhadubiko eta Olhadoko erreka bat egiten duten puntua ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ **Holtzarteko zubi ezaguna ez da batere gomendagarria bertigoa dutenentzat.**

Azkenik hortxe topatu dugu Holtzarteko zubia, arroilaren ebaki ikaragarrian zintzilik; sari ederra, bertigorik ez dutenentzat behintzat. Harro pasa dira batzuk bertatik, une batez Indiana Jones bezala sentituz.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ **Olhadubi eta Olhadoko erreken arroilek bat egiten duten puntua.**

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

SARETIK BILDUAK

Sareko Argiatik jaso ditugu txiste hauek. Eskerrik asko bidali dizki-guzuenoi eta segi horretan.

MIKEL

Kartzelatik ihes egindako presoak bikote bat harrapatu du ezustean: Lehen graduaren egindako hilketagatik betirako zigorrera kondenatutako erruduna, kartzelan 24 urte pasa ondoren ospa egitea lortu du. Ihesean, lotan dagoen bikote gazte baten etxean sartu da. Iheslariak, gizona aulki batean lotu ondoren, emaztea ohean kateatzen du. Ondoren, bere aurpegia emakumearen lepora hurbiltzen du eta bat-batean agondeu eta logelatik irten da. Berehala, aulkia arrastaka eramanez, senarra emaztearengana hurbildu eta diotsa: "Laztana, gizon horrek ez du urtetan emakumerik ikusi. Zure lepoa musukatzen ikusi dut, eta irten dela aprobetxatuz, eskatzen dizun guztia egin diezaiozun erregutzen dizut. Zurekin sexua nahi badu, ez ukatu, eta gustura zaudenaren itxura egin. Ez hasarrarazi. Gure bizitzak horren menpe daude! Izan adoretzu, maite zaitut!"

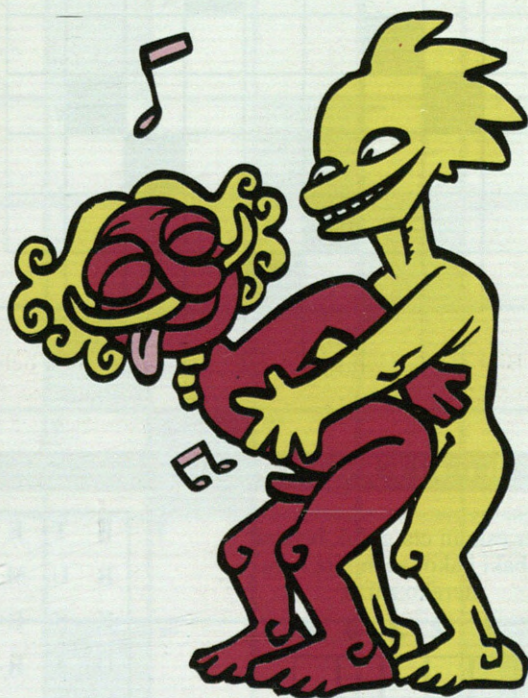
ERIK

22PIAK
BATMAN

Emazte gazteak, diotsa senarrari: "Kuttuna, atsegin dut horrela pentsa dezazun. Hain zuzen ere, urteak dira gizon horrek emakumerik ikusi ez duela, baina ez zen lepoa musukatzen ari. Zu, gustukoa zaituela esaten ari zitzaidan eta bainu gelan baselinarik ba ote dugun jakin nahi zuen. Izan gogorra potxolo, nik ere maite zaitut".

Asteko Lokuzioa

SARASATE BAINO POPEROAGO

Homoerotikoa, gay izan

ETOR HADI, MORENO, HIRI SARASATERI
BAINO GEHIAGO GUSTATZEN ZAIK ETA!

Maricon / Pédé comme un phoque / Fairy, chick

ERIK

Badoa gizon bat farmazi batera eta:
-Azido azetilsaliziliko kaxa bat mesedez!
Eta dendariak:
-Aspirina kaxa bat beraz...
Eta besteak erantzun:
-Hori, hori! Beti izena ahazten zait eta!

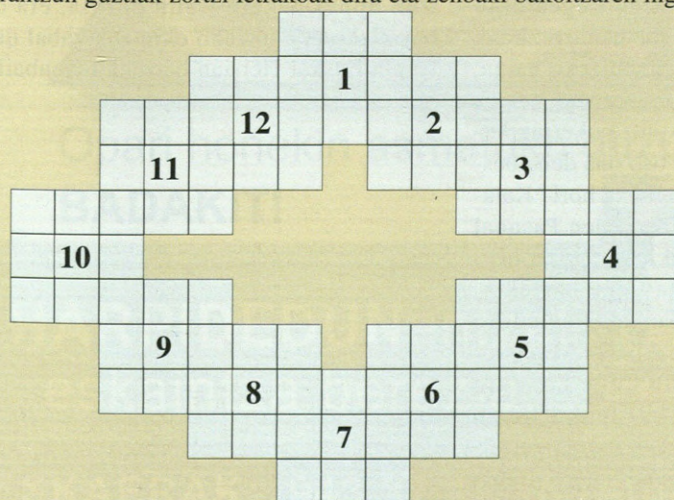
Hitz Gezidunak

	Buru estalkia		Kalekoa		Pl., berdintasuna	▼	Momentua		Arauera, eradura
	Leguminosa mota	▶	Mahai joko	▼	Kontsonantea	▼	Ald., zaren hori	▼	▼
	Errep., irakiten	▶			Zerbait	▶			
	Infin., heldu				Lehena eta azkena				
Malgutasunez	▼	Bustiak	▶	▼		▼	A birritan	▶	
Pl., hegazti mota		Argazkiko instrumentu					Egunkaria		
	▼						▼	Kontsonantea	▶
								Arraun euskarri	
Xarma	▶				Burdinazko lokarri	▶		▼	
Nafarroako ibaia					O birritan				
		Bokala	▶	Hizki grekoa	▶	▼	Kitatzeke dago	▶	
		Jardun		Infusio mota			Kolore sistema		
Infin., unatu	▶		▼	Taldea	▶	▼			
Infin., unatu				Musika nota					
			▼			Sarrera	▶		Uranioa
						Oxigenoa			
Konbinatutako noten multzoa	▶				Uhina	▶	▼		▼

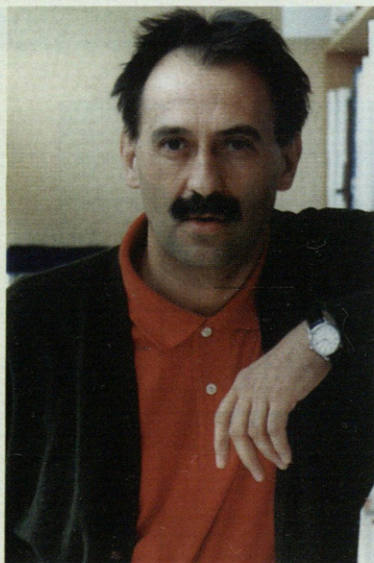
Irudia: Musika tresna

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Ondorioak
- 2.- Jakintza mota
- 3.- Triku, sagarroi
- 4.- Hautatua izan daitekeena
- 5.- Eraikuntza materiala
- 6.- Supiztekoa
- 7.- Sakela
- 8.- Bola jangarriak
- 9.- Adimentsuak
- 10.- Eguerdiko otordua
- 11.- Biraketa-higidura duena
- 12.- Gazteen giza taldea

JOXEMARI ITURRALDE

ALBERTO ELOSEGI

PAUSO BAT AURRERANTZ

Gauza jakina da azken urte hauetan politikak pozik egoteko aitzakia gutxi eskaini digula. Eta zerbait eskaintzekotan, haserre eta etsitu-

rik egoteko motibo ugari eman digu, horiek bai soberan. Eta askotan politikarrien jokaerek, amorratio eta etsipen giro horren barruan, kaleko jende arrunta gehiago nahasteko balio izan dute, batzuetan egoera surrealista samar bilakatzeraino bihurtzen baitute beren portaera eta ateraldiak. Ekar ditzagun, hamaika adibideren artean, pare bat hona: Espainia aldean indar gehien duten bi partiduen buruzagiak mokoka ari dira azkenaldi honetan. Batak astakeria galanta botako du jakinez besteak ere handiago batez erantzungo diola. Duela egun gutxi PSOE-ko buruzagia den Zapatero jaunak adierazi berri du oso kezkatuta dagoela badakielako Aznar jaunak errealitatearekiko zentzumena arras galdu duela. Beste galaxia batean bizi dela alegia. Eta kontuan izan behar da Aznar jaunak agintzen duela Espainian. Beste adibide bat, Hezkuntzaren Kalitate Legea dela-eta indar politiko guztiak bi taldetan banatu dira, alde daudenak eta aurka egiten diotenak. Baina harrigarriena zera da: Gobernuak dio gaur egun hezkuntza oso gaizki dagoela orokorrean (aurreko urteetan PSOE-koek egindako lardaskeriagatik) eta horregatik Kalitatearen Legearekin harturiko erabakiak behar-beharrezkoak omen dira irakaskuntza hobetzeko baina, aldiz, oposiziokoek diote erabaki horiek direla hain juxtu irakaskuntza okerragotuko dutenak. Batzuentzat oso ona dena besteentzat oso txarra. Nola liteke hori? Kataluniako sozialisten buruzagi den Pasqual Maragall-en ustez ez da harritzekoa hezkuntzak okerrera egitea Lege horrekin, bere ustez hasieratik "hankekin egindako legea da-eta". PP-ko Hezkuntza Ministroak bere aldetik esan du Lege honekin Espainiako ikasleak Europako lehen lekuetara igoko direla... Eta horrela jarraitzen dute mokoka etengabe jendea erabat aspertu eta nazkatzen.

ASKOTAN esan dut hori dela hain zuzen gure akatsetatik handiena agian, hots, nork bereari eustea zentimetro bakar bat ere mugitu gabe, nork bereari eustea inoiz ezer aldatu gabe, inoiz amore eman gabe, besteena edo aurkariena inoiz aintzat hartu gabe. Horregatik oso pozgarria da ikustea, eta hala aitortzen dut oraintxe bertan, halako batean etsai amorratuak diren partidu politikoak amore emanez bat etorri direla, non eta garrantzi handia duen gai batean gainera, euskararenean. Nire herrian gertatu da, Tolosan, eta jendea izugarri poztu da (batzuen kasuan ETak suetena iragarri zuen egunean poztu ziren beste). Kontua da Batasuna, EAJ eta EA, PP eta PSOE (hau da, udaletxean dauden partidu guztiak) bat etorri direla eta TEPE-n (Tolosaldeko Euskararen Plan Estrategikoan) sartu direla. Berri hau benetan da oso pozgarria urtetan euskararen kasuan ere elkarren aurka ibiliak baitziren. EAJ-k eta PSOE-k sartzeko baldintza bat jarri du, denak sar daitezela gainera Jaurlearitzak egindako EBPN-n (Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia) eta denek onartu egin dute. PP-ko zinegotzi batek hauxe adierazi du: "Asmo ezkuturik gabe sartu gara, euskara guztion ondarea delako eta zaindu egin behar dugulako naturaltasun osoarekin".

PAUSO oso garrantzizkoa ikus daitekeenez. Nik hemendik zoriondu nahi ditut erabakia hartu duten guztiak eta pare bat desio adierazi nahi nuke amaitzeko: bat, itun honek luzaro iraun dezala, eta bi, horrelako eta antzeko ekintzak zabal daitezela Euskal Herrian barrena lehenbailehen ●

"Nire herrian gertatu da, Tolosan, eta jendea izugarri poztu da (batzuen kasuan ETak suetena iragarri zuen egunean poztu ziren beste). Kontua da Batasuna, EAJ eta EA, PP eta PSOE (hau da, udaletxean dauden partidu guztiak) bat etorri direla eta TEPE-n (Tolosaldeko Euskararen Plan Estrategikoan) sartu direla. Berri hau benetan da oso pozgarria urtetan euskararen kasuan ere elkarren aurka ibiliak baitziren"

ARGIAren MAHAI JOLAS BERRIA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!

Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!

Zer egin etxekoei **ziria sartzeko**? Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdera guztien erantzuna... Badakit!

MAHAI badakit JOLASA

2-36
jokalari

1.800 galdera

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

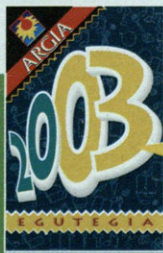
SALMENTA PREZIOA

30€

Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

HARPIDEDUNentzat
eskaintza berezia:

2003ko egutegia
opari

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

ARGIA

eitb

euskal irrati telebista